ISABELA VASILIU - SCRABA

CONTEXTUALIZĂRI

Elemente pentru o topologie a prezentului

ISABELA VASILIU-SCRABA- Născută (Scraba) în București. Studii universitare la Facultatea de chimie a Institutului Politehnic din București. Studii de filosofie la Sorbona (1988, 1991), la Universitatea Liberă din Bruxelles (1988), la Universitatea din München (1990) și la Universitatea din Nisa (1991). Între 1979 și 1984 lucrează ca ingineră la I.A.M.N. Între 1885 și 1992, la Universitatea "Ioan Dalles", învață germana, engleza, italiana, spaniola, latina și greaca veche. În 1989-1990 (sem.II) și 1990-1991 (sem.I), la Universitatea din București, predă două cursuri despre Kant. Ca profesor suplinitor predă germana la Liceul "L.Blaga" din București (1992-1993). Este membră a Uniunii Scriitorilor din România, secția Critică-Eseistică. Este inclusă în **Who's who în România 2002**, p.702.

Site web: **http://www.geocities.com/isabelavs**

Cărți publicate: **Filosofia lui Noica, între fantasmă și luciditate** (1992); **Inefabila metafizică** (1993); **O pseudo-descoperire a unui pseudo-plagiat. Lucrurile și Ideile platonice** (1995); **Despre existență, ființă și esență** (1996); **Filosofie acroamatică la Platon** (1997); **Atena lui Kefalos** (1997); **Configurații noetice la Platon și la Eminescu** (1998); **Mistica platonică** (1999); **Metafizica lui Nae Ionescu** (2000); **In labirintul răsfrîngerilor. Nae Ionescu prin discipolii săi: P. Țuțea, E. Cioran, C. Noica, M. Eliade, M. Vulcănescu și V. Băncilă**(2000).

Referințe critice: "Este un element dinamic, cu o pregătire adecvată în domeniul pe care-l ilustrează, domeniu de frontieră, cum se spune, și pe deasupra un condei prob și plin de vivacitate, cu un stil al polemicii de idei de o certă originalitate"(**Cornel Regman**, critic literar).

"Este o eseistă de prim rang, cu remarcabile virtuți literare. În materie de comunicare urmînd, cred, modelul Noica, volumele sale respiră o căldură cuceritoare făcînd accesibile desbateri care altminteri nu incită pe nespecialiști. Nu e puțin lucru să regîndești, să reconstruiești și, mai ales, să pui ceva din propria personalitate în comentariile atît de subtile destinate aprofundării unui *homo humanus*"(**Const. Ciopraga**, Membru de Onoare al Academiei Române).

"... mînuind un condei care e cînd penel, cînd floretă, pe alei nebănuite, "rătăcește" printre gînditori români și străini cu degajare și dezinvoltură, adesea cu grație. În Isabela Vasiliu-Scraba (unind o pasiune de hermeneut cu o acribie de filolog avizat), gînditorul său preferat -Platon- își află unul din cei mai profunzi și mai subtili interpreți în cultura noastră"(scriitor, prof. univ. dr. **Alexandru Husar**).

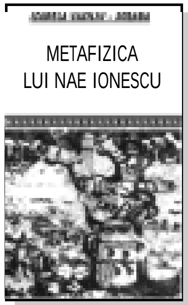
"Doamna Isabela Vasiliu-Scraba are temeritatea de a străbate cele mai dificile texte platonice direct în originalul elin. Fapt încă și mai rar pentru timpul acesta, o face nu numai cu o elegantă grație feminină care își anexează vaste și aride teritorii ale erudiției în domeniu, ci pătrunde temele filosofice în cauză cu o capacitate de aprofundare de-a dreptul bărbătească.Sincer vorbind, cine ar putea să nu o invidieze?"(**Ion Papuc**, eseist, poet, critic literar, editor).

De aceeaºi autoare

MISTICA PLATONICÃ

Obiºnuiþi sã uitãm cele mai evidente lucruri (de pildã cã Platon nu a scris în româneºte), uitãm ades ºi înþeleapta constatare conform cãreia “cel mai bun comentariu platonic este o bunã traducere”. Cuprinzînd o nouã traducere a primei pãrþi din dialogul *Parmenide (126 a -135 c)*, *Mistica platonicã* este - nu numai implicit ci ºi explicit - un riguros comentariu al celui mai dificil dialog platonic. Liberã de orice prejudecãþi, Isabela Vasiliu-Scraba a reuºit sã discearnã adânca subtilitate a filosofului grec, preocupat de participarea omului la Ideea Supremã, la Binele Absolut. Cu mãrturia dialogului «Parmenide», ºi a altor dialoguri târzii, ea reconstruieºte faimoasa (ºi totuºi atît de puþin înþeleasa) doctrinã a Ideilor. Apariþie de excepþionalã originalitate, *Mistica platonicã* presupune lecturi filosofice substanþiale. Dar prin forma ei clarã ºi (aparent) accesibilã, aceastã carte pasionantã are darul de a îmbogãþi spiritual pe orice cititor. Cuvânt înainte de Pan Izverna. (v. revista «Universul Cãrþii», nr. 3-4, 2003, p. 16).

METAFIZICA LUI NAE IONESCU

România celor douã decenii de dupã realizarea unitãþii ei naþionale. Iatã locul privilegiat al filosofiei româneºti. Cui pricepe fascinanta experienþã a libertãþii de gîndire ce a nãscut atîtea capodopere într-un timp atît de implacabil limitat nu-i poate scãpa unicitatea ºi autenticitatea ºcolii filosofice naeionesciene. ª i desigur nici punctul ei de maximã iradiere, metafizica lui Nae Ionescu. În limbajul unei contemplativitãþi discrete, avînd drept permanent fundal trãirea religioasã creºtinã, gîndirea filosoficã a Profesorului de metafizicã ºi de logicã de la Universitatea bucureºteanã prinde conturul ei propriu în discutarea problematicii «cãderii în cosmos». Spirit polemic, Isabela Vasiliu-Scraba oferã o înfãþiºare incitantã nebãnuitelor faþete ale acestei gîndiri, ca ºi poticnelilor în marginea ei. (v. rev. «Universul Cãrþii», nr. 3-4, 2003, p. 16).

ÎN LABIRINTUL RÃSFRÎNGERILOR: NAE IONESCU PRIN DISCIPOLII SÃI: **Petre Þuþea, Emil Cioran, Constantin Noica, Mircea Eliade, Mircea Vulcãnescu ºi Vasile Bãncilã**.

“Va veni o zi -scria Mircea Eliade - cînd patimile vor amuþi ºi greºelile se vor ierta; va veni o zi cînd judecata istoriei se va mãrturisi de la sine, firesc, aproape pe nesimþite. Noi, elevii ºi colaboratorii lui Nae Ionescu (...) aºteptãm fãrã teamã ziua aceea, chiar dacã ea va veni tîrziu de tot, cînd nu vom mai fi pe aici ca s-o cunoaºtem. Pînã atunci, însã, vom continua sã mãrturisim pentru Profesorul Nae Ionescu. Sã spunem, adicã, ce-am învãþat de la el ºi cum ne-a învãþat”. Pentru *Labirintul rãsfrîngerilor,* destinat unui public interesat de semnificaþiile mai adînci ale unui moment cultural fãrã egal în istoria României, rîndurile lui Mircea Eliade scrise în 1951 reprezintã firul Ariadnei. Desigur, fir iluzoriu pentru cei care nu s-au putut încã elibera de tirania prejudecãþilor legate de personalitatea filosofului Nae Ionescu. Ediþie bilingvã românã-englezã; traducere de Ileana Barbu. (rev. «Universul Cãrþii», nr. 3-4, 2003, p. 16).

Isabela Vasiliu-Scraba

CONTEXTUALIZĂRI
Elemente pentru o topologie a prezentului

«Numai parveniții și cei fără scrupule se salvează în epocile de teroare și apoi ocupă posturile de conducere imediat ce încetează teroarea»

Mircea Eliade, 11 sept. 1947

Editura Star Tipp - Slobozia
2002

"Am citit într-un suflet (în seri de neuitat) cele două noi cărți ale dumitale, scrise cu atîta avînt, nerv și pasiune, virtuți parcă mai rare în cultura noastră, dar cu atît mai demne de invidiat. Nu mai vorbesc de harul (fără concurență) al gînditoarei - pe alei rare - printre gînditori. Cîtă pricepere, cît suflet, cîtă iubire și mînie în scutul și spada mînuite de o prințesă a spiritului românesc. Vii mulțumiri, recunoștință, calde urări de noi turniruri onorate cu aceeași forță, cald omagiu"

Alexandru Husar (dec. 2000)

"Mi-ați prilejuit o tulburătoare plimbare în grădina «răsfrîngerilor» /.../. Sunt fermecat de frumusețea (și economia) expunerilor, de bogăția cu care ne perindați personalitățile, de lumina pe care ați reușit ca fiecare s-o aducă la banchet. Îmi place bunăvoința și eleganța de gazdă cuceritoare pe care o acordați acestor prieteni - venit fiecare cu chipul său inconfundabil. Vă mulțumesc pentru bucuria plină de nostalgie pe care mi-ați dăruit-o la această întîlnire cu oameni dintre care - trei - mi-au fost frați (mai mari) de spirit și suflet"

Ștefan J. Fay (aprilie 2002)

I.S.B.N. 973- 8134 - 24 - 2

Isabela Vasiliu-Scraba

<<La prima pagina

CUPRINS

Isabela Vasiliu-Scraba

<<La prima pagina

DE CE NU ESTE ÎNTOTDEAUNA BINE SÃ FII ÎN VOGÃ

«Rezistența cea mai inteligentã față de Puterea-puternicã (atotputernicã) nu mai poate fi activã și nici pasivã ...Doar reflexivã.».

I.D. Sârbu, Jurnal...

Rezumat: **Heidegger și faima în momente improprii. Faima din motive improprii. O anchetã din vremea dirijismului cultural. Cinismul unui Crohmãlniceanu și rafinata batjocurã a d-lui Alexandru Paleologu la adresa prostiei ce se vroia instituționalizatã.**

Cînd i-am spus domnului Alexandru Paleologu cã mã dusesem la Târgul de carte pentru *Parmenide-le* lui Martin Heidegger, cu admirabila sa prezențã de spirit mi-a replicat: "Heidegger a avut un ghinion grozav. A fost în vogã numai în momente improprii. Prima datã în 1937-1938, a doua oarã pe la mijlocul secolului, prin Sartre. În România dinainte de 1990 Heidegger a cunoscut o atît de mare vogã, încît erau inși care se extaziau doar la auzul numelui sãu". E drept cã însuși dl Paleologu este într-un fel ghinionist. Nu pentru cã ar fi în vogã în momente improprii. La urma urmelor, dacã te ajunge din urmã faima cînd ești încã în viațã, nu este din cale afarã de rãu, deși situația s-a dovedit a fi riscantã din foarte multe puncte de vedere. Domnul Alexandru Paleologu este totuși ghinionist pentru cã de zece ani încoace este în vogã din motive improprii. I s-a creat și i se tot propagã o imagine complet falsã, ruptã cum este ea de contextul vremurilor "inchizitoriale" în care distinsul critic literar s-a afirmat pe tãrîmul adevãratei culturi, unde puțini i-au stat în preajmã. Puțini, dar în schimb foarte buni, ca de pildã Alice Voinescu, Dan Botta, Sergiu Al.-George, I.D.Sârbu și Constantin Noica. Pentru a vedea în ce fel se singulariza domnul Alexandru Paleologu în cultura comunistã este suficient sã-i recitim azi rãspunsurile date la o anchetã din 1983 despre "șansele romanului politic". Cum bine se știe, astfel de culturale "verificãri" fãceau parte din peisaj. În vremuri de diri-jism cultural, scriitorii, oricît de liberi s-ar fi crezut, erau din cînd în cînd aduși la ordine prin asemenea anchete ale cãror întrebãri erau eludate de cei interogați, dupã cum credea fiecare de cuviințã. Ultimul lucru pe care se miza cu aceste prilejuri era libertatea gîndirii. Sau curajul exprimãrii opiniilor.

În sus menționata anchetã publicatã în revista «Caiete critice» (nr. 1-2 din 1983, p. 52-55), fațã de "bãlãlãielile" primului ro-mancier anchetat, fațã de fuga de idei a celui care susținea cã *Divina Commedia* este o scriere politicã, sau fațã de cinismul unui Ov. Crohmãlniceanu care vorbea despre necesitatea "autenticitãții" orizontului po-litic într-un roman cu subiect politic pro-priu-zis, rãspunsurile criticului literar Ale-xandru Paleologu fac, într-adevãr, notã aparte. În primul rînd, pentru cã replicile sale, -fiind la nivelul la care sînt (nivel cu totul rupt de zona de defilare a celorlalte rãspunsuri)-, reprezintã și dupã douãzeci de ani o lecturã interesantã și instructivã. În al doilea rînd, pentru cã, privite în contextul epocii, au

aspectul unei foarte rafinate bat-jocuri la adresa prostiei ce se vroia institu-ționalizatã. Iatã cît de înțelept și de temerar vorbea dl Alexandru Paleologu despre romanul politic în epoca samavolniciilor neîngrãdite de nimeni și de nimic: “Nu cunosc nici un specimen valabil al acestei pretinse specii și cred cã s-ar putea demon-stra imposibilitatea ei esteticã”. Trebuie sã recunoaștem cã este la mijloc exact acea libertate de gândire pe care nu se mizase, care surprinde, umilește și paralizeazã orice intenție de cenzurã. Dovadã publicarea pãrerii sale. Pentru cei care își imagineazã simplist - cu capul lor lesne de mobilat cu ce se nimerește-, cã domnul Alexandru Paleologu, înainte de 1990, a pus umãrul la sãrãcirea țãrii de ceea ce a avut ea mai valoros din punct de vedere cultural (do-meniul în care și-a desfãșurat activitatea), voi reda în încheiere un alt fragment din rãspunsul sãu la întrebarea: “Ce șanse are romanul politic?”. L-am ales fiindcã reflectã reala poziție a celui “anchetat” fațã de pre-tenția de ubicuitate a politicii în cultura acelor vremi: “Domeniul romanului, fiind omul și societatea, firește cã politicul, ca și alte pasiuni și vicii omenești, e și el de resortul romanului. Nu spusese Napoleon cã politica e destinul? ªi din nefericire epoca nastrã l-a confirmat în cea mai mare parte. Din fericire, existã și o mai micã zonã a vieții umane în care afirmația lui Napoleon nu se confirmã și nici nu se poate confirma. ªi cred cã aceastã zonã rezistentã e cea mai im-portantã. Ce șansã are romanul politic? Slavã Domnului nici una.” Ce șansã au avut confrații într-ale scrisului sã-l aibã alãturi pe criticul literar Alexandru Paleologu? Slavã Domnului, multe. Atît de multe încît unii nici nu le-au aflat pe toate.

Dar cãrțile sale existã și poate tocmai le-a sosit ceasul sã fie citite (recitite) de toți cei care nu pridídesc sã-i tot invoce numele prin mass-media.

Isabela Vasiliu-Scraba

<<La prima pagina

DESPRE UTILITATEA REMEMORÃRII TRECUTULUI

> "Problema specializãrii înguste am detestat-o întotdeauna. Un om cu forțã intelectualã trebuie sã fie cît mai cuprinzãtor și lucrul e posibil, dar nu pentru capetele greoaie, pentru mediocrii, pentru «profesioniștii» dornici de parvenire sigurã și fãrã strãlucire".
>
> Petru Comarnescu, Jurnal, 1969

Rezumat:

Un nou clișeu: «profesioniști ai lecturii». De ce își arogã împãtimiții literaturii comuniste acest titlu. Mecanismul integrãrii în cultura comunistã. Spãlarea creierelor prin rescrierea istoriei și culturii românești. Eugen Lovinescu -vedetã în cultura comunistã. Prestigiul european al lui Bazil Munteanu. Meandrele manipulãrii prin manuale de liceu de ieri și de azi. Ocultarea unei școli sociologice unicã în lume (ªcoala lui Dimitrie Gusti și Mircea Vulcãnescu). Imaginea filosofiei românești din perspectiva ocupantului sovietic. Mihail Roller despre statul «multinațional» român (cu 90% români). Manipularea prin liste de scriitori valoroși de la M. Roller încoace.

În cultura românã de azi a mai rãmas, din alte vremuri mai bune, un singur "pro-fesionist al lecturii". El este domnul Alexan-dru Paleologu. Numai cã acest critic literar (dotat cu simțul umorului) nu s-ar fi auto-intitulat niciodatã astfel, deși rodul aleselor sale lecturi se vede deslușit din calitatea cãrților pe care le-a publicat. Credem cã nici altor scriitori de marcã ai culturii românești (cãrora nu le-a fost interzis nici un dome-niu de lecturã) nu le-ar fi trecut prin minte sã-și aroge acest titlu. Ne gîndim la Ion Barbu, Ioan Alexandru, Ion Papuc, Vasile Pârvan, Mircea Vulcãnescu, Paul Sterian, Petre țuțea, ªtefan Teodorescu, Vasile Posteu-cã, Eugen Lozovan, Traian Herseni, Vasile Voiculescu, George Uscãtescu, Alexandru Ciorãnescu, ªerban și Barbu Cioculescu, Vla-dimir Streinu, Traian Brãileanu, ªtefan Bez-dechi, și alți atîția alții.

Când nu o poți citi pe Alice Voinescu în scrierile ei filosofice, când ți-e greu (și de aceea neplãcut) sã urmãrești orice fel de lucrare din domeniul filosofiei, refuzînd publicarea unor astfel de scrieri în revista pe care o conduci din 1990, cînd vezi în eternizatele șabloane ale propagandei co-muniste (rãspîndite cu sîrg de ocupantul sovietic imediat dupã 23 august 1944 și aplicate cu predilecție filosofilor români din perioada interbelicã) cea mai originalã, autenticã, și actualã filosofie, demnã sã in-tre în paginile "României literare" de dupã decembrie 1989, cînd lucrãrile de referințã ale filosofilor români de dinainte de 1944 nu te intereseazã, cînd ai dificultãți în aprecierea valorii literaturii exilului, a culturii populare românești și a lucrãrilor publicate de monografiștii ªcolii Sociolo-gice românești, cînd scrierile istorice de înaltã erudiție ale unui Nicolae Densușea-nu, Nicolae Drãganu, George Brãtianu, Ion Moga, Dumitru Berciu, P.P. Panaitescu, Teohari Antonescu, Vasile Pârvan, Nicolae Iorga, B.P. Hașdeu îți par destinate numai specialiștilor, credem cã nu este cazul sã te auto-intitulezi "profesionist al lecturii".

E drept cã astãzi nu se citește atît de mult ca mai înainte. Dar se citește. Fapt care face ridicolã perseverența cu care unii împãtimiți ai valorilor consacrate

cu surle și tobe în cultura comunistã își arogã (și nu în glumã!) titlul de “profesioniști ai lecturii”. Sã fie pentru rãbdarea pe care o au cînd citesc a doua, a treia (sau poate a patra oarã) cîte o scriere lansatã în comu-nism, doar, doar, s-o dovedi ceva mai sub-tilã ? Sau pentru cã și-au fãcut din lecturi exclusiv literare o “profesiune” ? Oricum, sintagma cu pricina s-ar putea sã nu se refere numai la “paradisul” cititului, ori la faptul cã lectura a fost urmatã de ceea ce s-a numit în cultura comunistã “criticã de întîmpi-nare”, cu o numire improprie în mãsura în care nu “întîmpina” decît scrieri trecute de cenzurã - într-o epocã dominatã în mediile artistice de un «cretinism dogmatic între-ținut de profitorii lui» *(1)*.

Invocata sintagmã pare totuși a ridica alte pretenții, cu mult mai mari: “Pro-fesioniștii lecturii” s-ar deosebi de niște cititori de rînd, pentru cã ei ar fi totodatã și scriitori dotați cu mai mult discernãmânt într-ale cititului. Ei nu au citit numai cãrțile puse pe tarabe de cenzura comunistã, cãrți despre care au scris. Ei au citit și alte cãrți, din alte vremuri, lipsite de cenzurã. Cu alte cuvinte, ei ar avea (deși nu prea se lasã ghicite) criterii de valoare pe care nu le-au cãpãtat în exclusivitate dupã masivele lor lecturi din scrieri autorizate de o vigilentã cenzurã ideologicã. Nu este însã mai puțin adevãrat cã pînã în decembrie 1989 nu s-a prea putut vedea în ce fel “profesioniștii lecturii” au pus la bãtaie respectivele criterii de valoare. Pentru cã valorile pe care criticii literari trebuiau sã le “descopere”, fuseserã deja descoperite. Așa mergeau lucrurile pe atunci: Întîi treceai de cenzura comunistã... ceea ce însemna cã nu erai rãu vãzut de “forurile supreme”. Ca urmare, puteai fi publicat și uniform distribuit în toate librãriile și bibliotecile de la sate și orașe.... Apoi erai comentat de critici prin revistele literare cu tirajul lor de atunci... Urmau premiile literare (prin rotație, sã ajungã la toți)... Cuprinderea în dicționare, eventual în manuale, etc... Cam acesta era mecanis-mul angrenãrii în cultura comunistã nu numai a valorilor, ci și a non-valorilor indis-tinct difuzate din belșug.

Poate eficiența criteriilor de valoare ar fi trebuit sã iasã la ivealã dupã 1990. Sã o bãnuim (de pildã) în spatele unei liste de “scriitori încã actuali, indiferent de epoca în care au creat”, listã oferitã la peste un deceniu dupã abolirea totalitarismului comunist de un “profesionist al lecturii”, cum îi place criticului literar Alex. ªtefã-nescu sã se auto-numeascã? Mai ales cã înșiruirea sa este destul de bogatã (v. rev. “Universul cãrții”, Nr. 11-12 din 2001, p. 3). Ea conține scriitori afirmați și înainte de 23 august 1944, și dupã aceastã datã. Atîta doar cã discernãmîntul sãu infailibil, de “om care știe ce are de fãcut”(Ibid.), l-a determinat pe domnul Alex. ªtefãnescu sã estompeze pînã la dispariție intervalul dintre 23 august 1944 și 22 decembrie 1989. Nu în rapida enumerare de “scriitori valoroși”, ci în lucrarea sa (aproape ter-minatã) despre literatura românã din anii... “*1941-2000*”. Întrucît lista criticului Alexandru ªtefãnescu începe cu scriitori din veacul al XIX-lea, vom cita (spre com-parare) numele unor reprezentanți ai culturii românești avuți în vedere de Mihail Roller (v. *Istoria României. Manual unic pentru clasa a VIII-a secundarã,* Editura de Stat, București, 1947). Printre alții, pentru peri-oada 1864-1881 istoricul de neștearsã amintire îi menționeazã (în

unele contexte neieșite nici azi din uz!) pe Mihai Eminescu, Ion Creangã, Ion Slavici, Titu Maiorescu; pentru 1881-1900, pe I.L. Caragiale; dupã 1900 pe Garabet Ibrãileanu.

După *Rãzboiul pentru întregirea neamului (1916-1918)* - desemnarea nu-i aparține lui Roller, ea este din *Enciclopedia României* (1938) și îi aparține filosofului Mircea Vulcãnescu, autorul respectivei fișe de dicționar -, așadar în înfloritoarea peri-oadã ce a urmat realizãrii unitãții noastre naționale, în *Manualul unic pentru clasa a VIII-a secundarã* sunt invocați (alãturi de mulți alții) Liviu Rebreanu, Lucian Blaga, Tudor Arghezi, Ion Barbu, Camil Petrescu, Eugen Lovinescu, Mihail Sadoveanu. Tre-buie sã precizãm cã ordinea am preluat-o dupã lista d-lui Alex. ªtefãnescu. În ea se regãsesc toți acești scriitori amintiți de M. Roller în 1947. În plus apare Blecher dupã Camil Petrescu și George Cãlinescu dupã Eugen Lovinescu*(2)*. Fãrã îndoialã, unii s-ar putea întreba: «De ce l-am ales tocmai pe Roller spre comparație?» Rãspunsul este cît se poate de simplu. Pentru cã doar recitin-du-l pe istoricul însãrcinat de sovietici cu rescrierea istoriei și culturii noastre, devin inteligibile unele aspecte mai cețoase ale vremurilor pe care le trãim. De pildã, cînd citim în Roller cã "în jurul personalitãții criticului Eugen Lovinescu și a cenaclului sãu *Sburãtorul* se formeazã și activeazã o serie de scriitori moderniști" (p.773), ne putem imagina una dintre proveniențele disproporționatei faime de care s-a bucurat acest critic în comunism. Faimã ce l-a fãcut (probabil) pe dl Alex. ªtefãnescu și pe dl Ovidiu Pecican sã-și aminteascã mai degrabã de modestul critic elogiat peste mãsurã vreme de patruzeciși cinci de ani (într-un deșert cultural artificial creat), decît de Bazil Munteanu. Primul, în lista mai sus menționatã, al doilea în *Istoria Românilor. Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Sigma, București, 1999, p. 101). În plus, orice adept al europenismului (și cine nu este astãzi un astfel de adept?) știe desigur cã Bazil Mun-teanu (1897-1972) - licențiat în Filosofie și Litere la Universitatea din București, doctor în filosofie la Sorbona - a fost pentru mai bine de jumãtate de veac singurul nostru critic literar care a realizat «sincronismul» adevãratei culturi române cu cea europeanã. Mai precis, el a fost acela care "într-un chip cu adevãrat european" (apud. Virgil Ierun-ca) a depãșit nivelul inutilei teoretizãri lovi-nesciene a «nivelãrii» culturilor europene, teorie perimatã chiar de la apariția ei. Bazil Munteanu a pus în luminã, fãrã complexe (nici de inferioritate, nici de superioritate), «sincronismul» existent în cultura românã încã din vremea lui Hașdeu, Maiorescu, Crean-gã, Eminescu, Xenopol, Odobescu, și alții. "Stilist strãlucit, spirit critic, pãtrunzãtor, orientîndu-se cu aceeași siguranțã în lumea ideilor și în lumea artei" (apud. M. Sebastian), prin «*Panorama de la littérature roumaine contemporain*e», scrisã direct în francezã, Bazil Munteanu a reușit (primul) perfor-manța simultaneizãrii cunoașterii literaturii române în țarã și peste hotare. Pentru prima oarã, într-o formã de o impecabilã ținutã intelectualã și artisticã, universitarul bucu-reștean a fãcut cunoscute strãinãtãții marile personalitãți ale vieții noastre culturale, dintr-o epocã de o impresionantã efer-vescențã creatoare. "Nimic nu-i scapã" - observa cu justețe un fost student de-al

sãu*(3)*. “De la Rãdulescu-Motru pânã la Emil Cioran, de la Sadoveanu pânã la Mircea Eliade, de la Lucian Blaga, pânã la Dan Botta, Bazil Munteanu întocmește o exemplarã colecție de viziuni”(Ibid.). E drept cã în ro-mânește, cu o prefațã semnatã de Eugen Lozovan (care a fost profesor de românã la Universitatea din Copenhaga), *Panorama literaturii române* a apãrut abia în 1996, la Editura Crater condusã de remarcabilul eseist Ion Papuc. Dar aceastã magistralã lucrare de sintezã apãrea în Franța în 1938, pentru a fi imediat tradusã în englezã. Apoi în portughezã și în italianã. Revãzutã și completatã de autor *(4)*, în limba germanã cartea a apãrut cu titlul: *Geshichte der Neueren Rumänischen Literatur* (Wiener Verlag, 1943). Pentru cultura comunistã semnificativa lucrare, cu toatã unicitatea ei, era ca și inexistentã. Cum inexistente erau multe nume de mari creatori români masa-crați prin pușcãrii, sau aflați în exil. Fapt ce ar avea darul sã explice lipsa lui Bazil Munteanu într-un manual propus elevilor din ultima clasã de liceu la zece ani dupã abolirea comunismului, și alcãtuit (din nefericire) dupã mai toate cerințele cenzurii comuniste.

Sã revenim, însã, la numele de scri-itori români recomandate de Mihail Roller. Cînd acesta în 1947 îi învãța pe liceeni cã “Tristan Tzara inițiazã dadaismul” (p. 773) putem lesne pricepe cã nu “criteriul axi-ologic devenit criteriu ontologic” *(5)* l-a fãcut pe dl. Ovidiu Pecican sã aminteascã și el același lucru în 1999 elevilor din ultima clasã de liceu, în condițiile în care (ase-menea lui Mihail Roller) nu le spune nimic despre temeinicia cercetãrilor sociologiei românești din perioada interbelicã și nici de lucrãrile publicate de cercetãtori, sau mãcar de înființarea în 1936 la București a Muzeului Satului Românesc. De ce sã afle tinerii de azi cã *Scoala sociologicã de la București* (Scoala monograficã a lui Dimitrie Gusti și Mircea Vulcãnescu) a fost unicã în lume ? Sau cã, urmare a faimei internaționale de care se bucura pe atunci sociologia ro-mâneascã, în 1939 Congresul internațional de sociologie trebuia sã se țînã la Bucu-rești? Din fraza lui Roller: “Apare *Gîn-dirismul*, mișcarea misticã decadentã din jurul revistei «Gîndirea» degeneratã în legionarism”, putem înțelege de ce lipsesc din lista d-lui Alex. ªtefãnescu scriitori de primã mãrime precum Nichifor Crainic, Al. Busuioceanu, P. P. Panaitescu, Radu Gyr, Vasile Posteucã și alții. Sau de ce în prezen-tarea filosofiei românești scrisã pentru strãinãtate de fostul membru de partid, dl Virgil Nemoianu, și cuprinsã în volumul d-lui Mihai ªora *Dialogul interior* (Editura Humanitas, București, 1995, p. 219-242), persistã, ca din întîmplare, tocmai tendința oficialilor regimului comunist de punere la zid a marilor noștri filosofi, acuzați de “misticism”. Iar dacã mai citim în Roller cã “Misticismul este *filosofia generației de la ‘22*, a legionarilor, a lui Nae Ionescu, Ion Petrovici și Lucian Blaga” (p.774) avem o șansã de a pricepe vociferarea (altfel lipsitã de noimã) din urmãtoarea frazã a celui ce se auto-intituleazã *profesionist al lecturii*: “Entuziasmul dus pînã la fanatism, intran-sigența intratabilã și, pînã la urmã <u>însãși dorința de absolut</u> [subl. ns.] sunt necesare /.../ de exemplu în actul creației artistice” (v. Alex. ªtefãnescu în «România literarã», 22 febr. 1995, p. 4).

Tot Roller pune în circulație acea aberație după care la 1 dec. 1918 nu s-ar fi realizat unitatea națională a românilor, ci România, din stat național, ar fi devenit, vezi Doamne,“un stat multinațional” (apud. M. Roller, op. cit., p. 646). Tocmai la vremea cînd țara locuită de români (fãrã trei sferturi din Maramureş, fãrã jumãtate din Banat şi fãrã o bunã parte din țara Crișurilor) ajun-sese, după atîta amar de guvernări străine, să fie condusă de români.

După ce în 1947, la ordinul Moscovei, istoricul de tristă amintire a decretat că România ar fi fost un stat «multinațional», în 1999 nu mai are de ce să ne mire faptul că istoricul Ion Scurtu ajunge doar după primele 30 de pagini ale *Istoriei Românilor în sec. XX. 1918-1948* (Editura Paideia, București, 1999) la capitolul “Minoritari și majoritari”, fără a insista prea mult asupra discrepanței numerice dintre majoritari (90%) și diverșii minoritari, în condițiile în care nici un alt stat european nu face atîta caz de minorități *(6)*. Nu ne mai miră nici că dl. Scurtu omite (ca și Roller) să vorbească despre deznaționalizarea a peste 200. 000 de români rămași să fie minoritari în Ungaria, respectiv în fișia de Transilvanie ce a revenit Ungariei după încheierea pri-mului război mondial. De altfel, prezentarea istoriei de la nivelul stomacului (cf. perspec-tivei materialiste) face ca istoria domnului Scurtu să aibe un vădit aer de familie cu istoria lui Roller. La fel, urmînd exemplul *Istoriei României* confecționată în 1947, din *Istoria Românilor în secolul XX* apărută la Paideia în 1999 cititorii n-o să afle nimic despre deznaționalizarea forțată prin desfi-ințarea școlilor românești din Transilvania de Nord -Vest (sept.1940-oct.1944), ori despre cutremurătoarea epurare etnică începută pe 5 septembrie 1940 pe întreg teritoriul românesc răpit României prin odiosul Dictat de la Viena. D-lui Scurtu, atît de preocupat de minorități, i-au părut nesemnificativi cei 1. 340. 000 de români reprezentînd 50,2% din populația teritoriului cedat Ungariei (după Dictatul din 30 aug. 1940), unde secuii și maghiarii împreună abia ajungeau la 37,1%. Așadar în *Istoria Românilor în se-colul XX* vor fi iarăși “uitate” (cu o amnezie datînd de pe vremea lui Mihail Roller) nume de localități precum Ip, Trăsnea, Moisei, Păușa, Ciumarna, rămase vestite pentru besti-alitățile la care s-a pretat armata ungară de ocupație *(7)*.

Să vedem însă ce nume mai conține lista de scriitori valoroși a criticului Alex. ªtefănescu. Căci pentru literații noștri, mult mai importantă decît istoria noastră este “lista” unui critic sau altul. În continuare el îi înșiră pe Mircea Eliade, Marin Preda, Constantin Noica, Nichita Stănescu, Petre Dumitriu, Nicolae Breban, N. Manolescu, E. Brumaru, Mircea Cărtărescu și Matei Vișniec. Făcînd abstractie de politizarea din ce în ce mai accentuată a selecției valorilor așa-zis “literare” care primesc premiul Nobel, precum și de bine știuta “torpilare” de care au avut parte atît Lucian Blaga cît și Mircea Eliade, scriitori români care ar fi meritat cu prisosință Premiul Nobel, dl Alex. ªtefă-nescu nu pierde ocazia de a-l lăuda iarăși, ca și înainte de 1989, pe dl. Mircea Cărtărescu. De astă dată “profesionistul lecturii” găsește că “nici un scriitor român de azi” nu e Solje-nițin și de aceea “nu merită Premiul Nobel” (Ibid.). Desigur, asemenea exprimare nu a fost tocmai fericită. O fi fost o scăpare de moment. Întrucît criticul a avut (și în general are)

dispoziții mai optimiste. Prin 1999 chiar îi trecuse prin minte sã-i considere (în mod extrem de generos) atît pe dl. Cãrtãrescu cît și pe dl. Dan Stanca destul de merituoși pentru postul de (eventual) candidați la respectivul premiu. În final ar mai rãmâne doar sã observãm cã oricare ar fi numele de scriitori pe care le ridicã în slãvi “profesio-nistul lecturii” (sau le menționează în lista sa), ele nu sînt (din pãcate) rezultatul unei selecții valorice. Sînt simple nume care pot fi vehiculate în public. Desigur, ca și pânã în dec. 1989, dupã cu totul alte criterii decât cele valorice. Dovadã cele scrise de dl Alex ªtefãnescu despre «gândirea împotmolitã într-o argumentație tautologicã, sau într-o erudiție etalatã fãrã grație» din eseistica filosoficã a lui Horia Stamatu. Această ciu-datã pãrere a criticului (cãruia ideologia co-munistã se pare cã i-a zãvorât toate cãile înțelegerii) vine în totalã contradicție cu opinia unui scriitor de talia lui Vintilã Horia care nutrea convingerea cã poetul, eseistul și dramaturgul Horia Stamatu va fi citit întotdeauna, creația sa fiindu-i îmbogãțitã «cu esențele fãrã de timp ale profunzimilor valahice».

NOTE ªI CONSIDERAțII MARGINALE

1. v. Victor Felea , *Jurnalul unui poet leneș*, 11 iulie 1964, Ed. Albatros, București, 2000. De fapt, cenzura comunistã nu a fost nicicând înlãturatã. Ea transpare din deformarea (încã în uz) a etimologiilor, din deformarea istoriei noastre prezentatã de preferință fãrã hãrți (sã nu se vadã catastrofala restrângere în numai 100 de ani a insulei noastre de latinitate) sau din plasarea limbii române între limbile slave. Existența cenzurii comuniste se vede și din eronata considerare a limbii moldovenești ca diferitã de limba româneascã, din tãcerea ce planeazã asupra masivei deznaționalizãri a românilor din zonele României în care ei trãiesc alãturi de unguri și de secui, din ocultarea numã-rului (peste 1,5 milioane) de români deportați de sovietici din Basarabia și din Bucovina, din tãcerea ce planeazã asupra asasinãrii în 1944 a 40000 de prizonieri români în nord-estul orașului basarabean Bãlți, din camuflarea adevãratei proporții a deznaționalizãrii românilor și aromânilor din Ungaria, Iugoslavia, Bulgaria și Grecia.

2. Despre Eugen Lovinescu n-au existat pãreri unanim apreciative decît în comunism, cînd era interzisã exprimarea unor alte pãreri decît cea instituitã drept “oficialã”. Supraevaluarea acestui critic atât de disprețuitor fațã de istoria și cultura românilor, poate fi înțeleasã numai în contextul de dupâ 23 aug. 1944, marcat de cotropirea țãrii, de anihilarea spiritualitãții românești prin ruinarea învãțãmântului, arderea bibliotecilor, desființarea adevãratei Academii și, în general, secãtuirea (pe cât posibil) a izvoa-relor de culturã româneascã, pe lângã lichidarea libertãții de gândire și de exprimare. Care au fost peste ani repercursiunile unor mãsuri atât de drastice se poate afla din paginile jurnalelor ținute (pentru sertar) de unii scriitori. Iatã, de pildã, o mãrturie privitoare la cenzurarea libertãții de opinie la vremea în care propagangistul Ion Ianoși fãcea parte din protipendada de partid: “În sfera ideologiei și artei, feudele dobîndite sînt pãstrate cu strãșnicie; falsele valori dominã și nu pot fi atacate, chiar dacã existã o anumitã degajare a criticii orale. Critica din reviste și ziare, însã, e supusã acelorași restricții, pentru cã aceiași oameni (vechi) o practicã și aceiași activiști fãrã orizont o controleazã. Nimeni nu are nici un interes în ivirea unor discuții, controverse, polemici de o anumitã naturã și gravitate” (V. Felea, *Pagini de jurnal*, 30 oct. 1964, în rev. “Familia”, Nr. 2,febr. 1994, p. 47). Spre deosebire de unanimitatea de pãreri din comunisn, în epoca interbelicã opiniile despre Eugen Lovinescu erau mai împãrțite. De pildã, Nae Ionescu vãzuse în el “o apariție de tristã figurã”, o “mediocritate nepãtatã, strãlucire imaculatã a nulitãții absolute”*(Opere. VI*, Ed. Crater, București, 1999, p. 215 și p. 102). Despre respectivul critic atît de lãudat în comunism faimosul universitar bucureștean

consemna urmãtoarele: “Cumpã-nind lucrurile și persoanele dupã importanța pe care o au în politicã, în literaturã, la Universitate sau în redacțiile diferitelor cotidiene, el [Eugen Lovinescu] reușește sã treacã totdeauna drept mai mult decît este și niciodatã mai puțin decît pare a fi” (Ibid.). ªi Petru Comarnescu se arãta uimit de “obtuzitatea ironicã” a celor scrise de critic în *Aquaforte* despre Eugen O’ Neil. El noteazã cã Eugen Lovinescu “uneori nu era prea inteligent şi mai totdeauna depãrtat de marile fenomene ale literaturii mondiale” (v. scrisoarea lui Petru Comarnescu din 31 martie 1967, publicatã de dl Valeriu Râpeanu în vol.: P.etru Comarnescu, *Kalokagathon*, Ed. Eminescu, București, 1986, p. XLV). Din scrisoarea tipãritã abia în 1986 mai aflãm cã Ileana Vrancea l-ar fi înfãțișat pe Eugen Lovinescu “în lumini mai prielnice decît meritã” (Ibid.). În fine, se pare cã avea perfectã dreptate criticul literar Alexandru Paleologu atunci când susținea cã «trebuie sã ne dezobișnuim de iluzia cã existã valori intangibile, a cãror contestare ar fi ilegitimã» (*Interlocuțiuni*, p. 158). Doar momentul când a spus aceste lucruri (perfect adevãrate) nu a fost din cale afarã de bine ales.

3. v. Virgil Ierunca, *Bazil Munteanu*, în rev. «Ethos», nr. 1 din 1973, p. 224.

4. Din pãcate, traducãtorul *Panoramei literaturii române* (dl. Vlad Alexandrescu) nu a semnalat în nici un fel existența completãrilor operate de Bazil Munteanu în varianta germanã (din 1943) a cãrții care a apãrut în traducerea unui remarcabil poet: Wolf von Aichelburg (1912-1994).

5. Expresia îi aparține d-lui Alex. ªtefãnescu. “Criteriul axiologic devenit criteriu ontologic” are același înțeles filosofic cu: “pisica devenitã cîine”.

6. De pildã, Spania nu se considerã *stat multinațional*. Ba încã se tot face a-i uita (v. rev. «22», 30 apr.-6 mai 2002, p. 10-11, *Spania - o vedere generalã* și interviul d-lui M. G. Herraiz, intitulat: *Exemplul spaniol de integrare*) pe cei 8% țigani pe care-i are, procent dublu fațã de procentul nostru de țigani (4%). ªi , desigur, semnificativ mai mare decît procentul minoritarilor noștri maghiari (7%).

7. Iatã amintirile lui Horia Stanca (1909 -13 iunie 2002) privitoare la evenimentele de dupã cedarea Transilvaniei de Nord-Vest ca urmare a Dictatului de la Viena: “La Ip și la Trãsnea oameni cu mic cu mare erau schinghiuiți și masacrați bestial de trupele lui Horty. La Pãușa și Ciumarna, țãrani liniștiți erau scoși în stradã și împușcați fãrã milã. Femei cu burțile spintecate își blestemau soarta ce le adusese pe lume. Copii nevinovați erau uciși în mod sadic. La Mureșenii de Cîmpie familiile preotului Andrei Bujor, a învãțãtorului Petri Gheo-rghe, a primarului Vasilicã Gurzãu erau cumplit mãcelãrite. La Huedin, protopopul Munteanu, insul-tat, bãgat în cocina de porci și apoi ucis și dus în triumf fioros pe strãzi. Pretutindeni cruzimi feroce, nemaiauzite, nemaiîntîlnite. Cu tricolorul românesc, gãsit prin casele unde-l pãstraserã simbolic, oamenii erau purtați cu el bãtut în cuie pe trup, pe ulițele satului. 991 de Hristoși au fost crucificați în satele și în cãtunele din Ardealul de Nord, 151 la Ip, 81 la Trãznea. Puteai rãmîne insensibil la asemenea grozãvii?” (v. Horia Stanca, *Așa a fost sã fie*, Ed. Dacia, Cluj, 1994, p. 48).

Isabela Vasiliu-Scraba

<<La prima pagina

«DE CE NU A FÃCUT ANDREI PLEªU FILOSOFIE»

> "Nu sã-l împuținez am vrut...ci sã-i clarific statutul...Trebuie sã treacã mult timp ca sã realizezi cã sapiențialul nu e, în cazul lui Noica, decât o foarte inte-ligentã captatio, o capcanã retoricã, desti-natã sã converteascã la filosofie toatã suflarea din jur".
>
> Andrei Pleșu, *15 oct. 1984*

Rezumat: **Debutul unui istoric de artã atras de spațiul contrariilor nescindate. Întâia dilemã: filosofie sau problematica sapiențialã? În cãutarea unui *guru*. Deziluzia școlirii la Pãltiniș. Moralist dupã cãderea în dizgrația PCR. Dile-maticã descindere în orizontul culpabilizãrilor: «cei care nu sunt cu noi sunt cu noi». *Incolorii perverși* ai minimalismului moral. Un studiu de 20 de pagini, nepredțuit vestigiu din etapa filosoficã a unui «angelolog» fost ministru. Îngerii, oglinzile (Dan Botta) și riscul dezin-teresãrii de filosofia româneascã Oglindire și rugãciune la Mircea Vulcãnescu. Dilema unui discipol: «omulețul» Noica, un mare /sau inexistent maestru. Ipocritul de anvergurã al minimalismului moral.**

Din primul volum memorialistic al d-lui Gabriel Liiceanu aflãm cã prin martie 1977 Constantin Noica ar fi spus: "De ce nu a fãcut oare Andrei Pleșu filosofie în Germania? O sã se resimtã"*(1).* Dacã acest lucru s-a resimțit (sau nu) rãmâne o întrebare greu de dezlegat. Cãci pânã în 1980 disci-polul îi fusese ocupat cu lucru la teza de doctorat în istoria artei și cu pregãtirea pentru tipar a lucrãrii, spre a ajunge în librãrii în anul susținerii ei. *Pitoresc și malancolie* relevã lecturile filosofice ale autorului în considerarea dilematicã a naturii. Pe cît de paradisiacã îi pãrea d-lui Pleșu natura privitã drept ceva ambivalent și ambisex, un soi de arhetip al nedi-ferențierii, pe atât de periculoasã dispariția dilemei.

Zadarnic observase Lucian Blaga în urmã cu ani și ani de zile cã în aporie nu poți rãmâne la nesfârșit. Pe dl Andrei Pleșu nu-l interesau gândurile acestui filosof*(2)* trecut de forurile superioare de partid pe linie moartã, încã de cînd mai era în viațã . Lui îi plãcea dilema, spațiul contrariilor nescindate. Asta pânã când istoria a con-semnat contaminarea sa de "morbul ini-țierilor" *(3).* Prin 1982-1984 dilematicul discipol era deja complet absorbit de pro-blematica «sapiențialã». În aceste circum-stanțe, filosofia nu-i putea apãrea decât "o foarte bunã salã de așteptare" (*Limba pãsã-rilor*, 1994, p.242). Deși singur se lãmurise cã problematica sapiențialã "nu se gãsește la Descartes, la Kant și la Hegel" (op. cit., p.223), se pare cã a ratat întîlnirea cu dl. Vasile Andru, exact în perioada cînd avea cea mai mare nevoie de un *guru,* și cînd dezamãgirea fațã de școlirea sa la Pãltiniș atinsese cote maxime. S-a consolat poate citind în Ioan Petru Culianu cum Mircea Eliade izbutise sã-l facã a înțelege cã "rolul unui maestru este a-i învãța pe discipoli cum sã se dispenseze de maeștri." Sau desco-perind, cine știe pe unde, cã "maestrul spi-ritual e, prin definiție, anonim: el ajunge sã fie cunoscut doar prin accident, notorie-tatea neintrînd în «vederile» sale" (scrisoare din 15 oct.

1984, în *Limba pãsãrilor*, p.223). Nici un moment însã nu l-a pãrãsit pasiu-nea pentru dileme.

Când era la modã lozinca “cei care nu sunt cu noi sunt împotriva noastrã”, se raționa greșit. Mult prea tranșant. În mod original - post-modern și dilematic - lozinca (în prima ei formã depãșitã de vremi) s-ar cuveni sã fie reînoitã în felul urmãtor: “cei care *nu sunt cu noi* sunt cu noi”. Reînnoirea (sãrbãtorind - ca sã spunem așa -, 40 de ani trecuți de la proclamarea R.P.R. cu tancurile rusești dincoace de granițele țãrii) deschide hotãrât, larg și prevestitor orizontul culpa-bilizãrilor post-decembriste, atingându-și de la bun început apogeul în evidențierea unei serioase “degenerescențe morale” (*Minima moralia*, C.R.,1988, p. 152).

Într-un un cadru atât de dilematic trasat, oamenii devin culpabili în comunism nu numai când sunt constrânși sã facã ceea ce nu vor, ci sunt vinovați, <u>chiar foarte vinovați</u>, când n-au putut fi constrânși prin nici un mijloc, sau când încearcã “sã se salveze în lumea dinãuntru, potrivindu-se doar aparent împrejurãrilor” (Lucian Blaga, *Luntrea lui Caron*, Ed. Hum., 1990, p. 74), cum au fãcut Petru Comarnescu, Ion Frun-zetti, C-tin Ciopraga, Alexandru Husar, Emil Botta, Ghe. Ciorogaru, Adrian Marino, Dinu Pillat, Nicolae Carandino, I.D. Sîrbu, Radu Stanca, Eta Boeriu, Alice Botez, Adelina Piatkowski, Felicia Vanț-ªtef, Edmond Nicolau, Anton Dumitriu, Constantin Noica și alți atâția alții.

Domnul Andrei Pleșu analizeazã “spectral” imoralitatea atitudinii etice “cu-minți” a celui care “nu comite nimic grav” și se înșalã amarnic când crede cã astfel este scutit de “atacul comunitãții” (*Minima moralia*, 1988, p. 146). În euforia descope-ririlor sale spectrale, autorul subliniazã faptul cã *tocmai* pentru cã nu comite nimic grav, omul pãcãtuiește de moarte (Ibid.).

Datoritã acestei încadrãri “fenome-nologice” cel puțin ciudate, dilematica analiticã a minimalismului moral îl gãsește pe oricine în culpã “mai mult prin ceea ce omite, decît prin faptul comis”. De unde și concluzia dilematicului autor cã cel gãsit în chipul acesta vinovat e mediocru și perfid, dovedindu-se, *prin ce nu face*, “depozitarul cel mai perfid al mizeriei morale” (Ibid.). “Ce-o avea eseistul cu omul normal e (...) greu de înțeles”, nota un cititor al *Minimei morale*, într-adevãr fãrã a-nțelege nimic (v. Marian Popa, *Istoria literaturii române*, 2001, vol.II, p. 1063). Dl. Horia - Roman Patapievici a fost singurul care a sesizat esența dilematicei culpabilizãri. A și ex-plicitat-o în vociferãrile sale de gust îndo-ielnic și dubioasã finalitate: “Suntem un popor cu substanțã taratã...Aceasta e tristețea condiției de român...: murdar, însã cu o conștiințã care nu este pe de-a întregul murdarã: murdar *malgré soi*, maculat în fașã”. (Horia - Roman Patapievici, *Politice*, Ed. Humanitas, București,1996, p. 43, p. 57). Dl. Andrei Pleșu a avut perfectã dreptate sã se entuziasmeze de deșteptãciunea taratului sãu discipol *(4)*. Mult mai pasionantã decât tehnicile de “înșurubare în nevãzut” (*Limba pãsãrilor*, p. 204.) a devenit așadar pentru dilematicul moralist evidențierea “monstru-ozitãții incolore” a celor care trãiesc în România comunistã, a “perfidiei și mizeriei morale” (Ibid.) sesizatã chiar la cei mai cumsecade oameni care-și vãd de munca și de familia lor, crezîndu-se în van “moral-mente inatacabili” (*Minima moralia*, p. 150).

Culpabilizarea de-a valma, a celor cu vina de a fi colaborat (cu regimul de ocu-pare a ţãrii care a fost în primii sãi douãzeci de ani diabolic de decis în stârpirea spi-ritualitãţii româneşti), laolaltã cu învino-vãţirea celor fãrã de vinã, relevã cititorului paradigma nediferenţierii, avansatã prima datã în *pitorescul melancoliei* dilematice.

În opinia justiţiarului improvizat la cãderea sa în dizgraţia Partidului Comunist, *incolorii perverşi* ar fi consimţit la rãul comunist prin aşa-zisa ignorare a unui rãu pe care nimeni din România nu-l mai ig-nora în vremea cînd se pasionase dl Pleşu de minimalismul moral.

Dupã decembrie 1989, îngrijorarea filosofului Constantin Noica exprimatã prin retorica întrebare din 1977 «de ce nu a fãcut Andrei Pleşu filosofie în Germania» a dis-pãrut de la sine. Nu prin trecerea lui Con-stantin Noica în lumea celor drepţi. Nici prin cursurile, acum predate de dl Pleşu studenţilor interesaţi de filosofie, ci prin locul predãrii. Fiindcã abia în semestrul al doilea al anului universitar 1989-1990, si-multan cu iniţierea în cariera de ministru, şi-a început dl. Andrei Pleşu cariera de filosof de catedrã.

Dupã suspect de prompta desfiinţare a cursului de filosofie româneascã, dile-maticul moralist devenit peste noapte «angelolog» (cum îi plãcea sã fie numit) şi-a început, cum bine se ştie, profesoratul de la Facultatea de Filosofie ca auto-declarat specialist în îngeri *(5)*.

Din aceastã etapã filosoficã a vieţii sale a rãmas posteritãţii un studiu de vreo douãzeci de pagini, scris cu certe virtuţi literare. Intitulat *Îngerii* şi cuprins în volumul *Limba pãsãrilor* (1994) studiul a fost foarte apreciat de politicieni şi de literaţi care nu au avut cum sã observe cã tentativa de a încadra «spaţial», din aproape în aproa-pe, în lumea asta, «lumea de dincolo», este pornitã greşit. Nici cã, împrumutînd (fãrã a cita sursa) ideile filosofului Constantin Noica despre *«logica lui Ares» (6)*, şi po-menind la tot pasul ba Sfintele Scripturi, ba pe gnostici şi pe Clement din Alexandria sau pe Origen, ba pe Platon sau pe Socrate, ba pe Descartes şi Sartre, ba pe Aristotel, pe Hermes, pe Sf. Tomas din Aquino şi pe Grigorie Palama, ba pe Borges, ba pe Carl Gustav Jung şi alte cîteva surse la fel de înrudite între ele precum cele deja men-ţionate, dl. Andrei Pleşu nu a fãcut altceva decît sã schiţeze un vag discurs politic.

E drept cã a fost destul de atent cu latura moralã a discursului, aranjînd în aşa fel lucrurile încît «binele» sã rãmânã, cum e şi firesc, în zone de «neatins». Spre a-şi duce la bun sfîrşit studiul cu un adaos despre *Îngeri şi oglinzi*, într-un moment de "obnubilare a simţului sãu pentru proxi-mitate" dl. Pleşu a vrut sã-l bage la grãmadã şi pe Ibn Arabi, pe care-l citeazã spunînd o platitudine despre existentul-neexistentul din oglindã (*Limba pãsãrilor*, p. 267). A fost o imprudenţã. Din ea s-a vãzut riscul dezinte-resului faţã de filosofia româneascã.

Dacã ar fi citit cele scrise de Mircea Vulcãnescu despre misterul oglinzii *(7)*, nu ar mai fi fãcut greşala sã permitã învecinarea îngerilor sãi cu dracul vãzut noaptea în oglindã şi cu cea care trece prin oglindã cu coasa ei cu tot *(8)*. Ba încã

ar fi putut cita cu folos asocierea invers simetricã pe care Mircea Vulcãnescu a fãcut-o între *oglindire* și *rugãciune*.

Filosoful, ieșit ca și Mircea Eliade, Constantin Noica sau Vasile Bãncilã din buna școalã de gândire a lui Nae Ionescu, observase cã rugãciunea ar putea fi socoti-tã drept senzație lipsitã de intuiția substan-țialitãții Celui la care te rogi.

În schimb, oglindirea ar fi ca o intuiție în gol. Fãrã contact cu substanța proprie, prin oglindire se descoperã o dimensiune ne-existentã a existenței su-biectului. Intuiția în gol ar fi tocmai rezul-tanta suprapunerii fictive a reprezentãrii unei existențe care nu este subiectul. De aceea oglindirea este sete mereu însetatã de a-l vedea pe acel cineva care ești.

În fine, literații și politicienii pa-sionați de *teoria proximitãții* din *Ingerii* d-lui Andrei Pleșu n-au putut sesiza ridi-colul desemnãrii divagațiilor sale cu iz politic drept «idiom ceresc».

ªi nici cã domnul Andrei Pleșu (apucându-l pe Dumnezeu de picior cu pa-ginile sale despre îngeri) și-a scris "ange-lologia" spre folosul unor cititori fãrã acces la lumea ideilor filosofice.

De unde reiese cã, în loc sã se lim-pezeascã, mai rãu s-a încețoșat peste ani poziția sa fațã de filosofie exprimatã în *Minima moralia.* Fiindcã în 1988, rãtãcite în mulțimea de intervale ale eticii sale, "tentația de geometrizare" și "profesiona-lizarea savantã", neapãrat asortate cu o "obtuzã morgã categorialã" (op.cit, p.39-40) puteau oarecum sugera imaginea sa de atunci asupra filosofiei. Imun la "tentația de geometrizare", istoricul de artã a optat pentru discursul "amețitor ezitant" (*Minima moralia*, 1988, p.15).

În cadrul unui astfel de discurs de facturã post-modernã *(9)* , la loc de cinste, moralistul va pune "prelucrãrile subiective" ale unor date relative, gãsite în "febra asprã a vieții" (*Minima moralia*). Cu o asemenea proveniențã, prelucrãrile se vor dovedi "circumstanțiale" (Ibid.).

O atare prelucrare pare sã fi fost și articolul intitulat *Constantin Noica între filosofie și înțelepciune(10).* Dupã apariția *Jurnalului de la Pãltiniș*, pornit sã mini-malize opera filosoficã a lui Noica *(11)*, spre a înãlța cît mai mult cartea prietenului sãu în care figurau și el și Liiceanu (și alți câțiva) pe lîngã "omulețul" Noica - afec-tuosul discipol Pleșu gãsește nimerit sã vorbeascã de "memoria prezenței" maestru-lui sãu cu vreo cinci ani înainte ca filosoful de la Pãltiniș sã treacã în lumea celor drepți, sau sã-și fi terminat de scris ce s-a dovedit ulterior cã mai avea de lãsat posteritãții. În ianuarie 1982, cînd la Universitatea din București era evocatã (în cadru restrâns) frumoasa figurã a orientalistului Sergiu Al.-George (bãgat în temnițã odatã cu Noica), dl. Andrei Pleșu se lamenta cã a aparținut unei generații lipsite de maeștri. Consecvent în aceastã privințã, în articolul scris în marginea *Jurnalului de la Pãltiniș* observa la Constantin Noica o "lipsã de calificare pentru rolul de maestru spiritual"(*Limba pãsãrilor*, p. 199).

Un an dupã moartea filosofului, ținând o conferințã la Bistrița *(12)*, dl. Pleșu vorbea de o așa-zisã "fugã de eticã" a filo-sofului Constantin Noica, gãsind în ea "idiomul formãrii", chintesența învãțãturii pe care el însuși, în calitate de

discipol, ar fi primit-o de la pedagogul sãu (Ibid.). ªi ce “fugã de eticã” poate fi mai lesne înțeleasă decât cosmetizarea activității politice din vremea comunismului? Cãci dl. Andrei Pleșu nu a fost un simplu membru de Partid cum declara dupã 1990 la Televiziunea Naționalã, și cum a trecut în fișa pentru *Who's who* în România (2002, p.518).

În tinerețea sa a fost atât de dornic sã parvinã în poziții privilegiate pe linie politicã, încât nu a ratat cu nici un chip funcția de secretar al Biroului organizației de bazã a Uniunii Tineretului Comunist din Institutul de Istoria Artei al Academiei R.S.R. Mai puțin dilematic în această privință, el a intuit cã riscul marginali-zãrii nu poate fi înlãturat decât prin “înșurubarea” în politicã, și cã rãsplãtitã nu va fi nicicând valoarea lucrãrilor sale, ci doar fidelitatea sa fațã de Partidul Comu-nist. ªi n-a greșit. Cãci premiatã nu i-a fost decât *Pitoresc și melancolie,* publicatã pe când era secretar al Biroului organizației de bazã a U.T.C. Chiar cu douã premii, unul de la scriitori, altul de la artiștii plastici.

Fiind un scriitor progresist, apreciat de Partid, editurile comuniste au continuat sã-l publice și dupã mazilirea ce a urmat meditațiilor sale pe alte teme decât constru-irea comunismului. Doar premiile literare au trebuit sã aștepte reorientarea și “reînșu-rubarea” sa politicã de dupã 1989.

Au fost cãrțile sale tipãrite în 1981, 1986 și 1988 scrise cu mai puțin talent literar decât *Pitoresc și melancolie*? Nu. Dar nu valoarea lor conta la premieri. Oricum, în perspectiva timpului, valoroasã și semnificativã rãmâne descrierea proce-sului de falsificare proprie a interioritãții morale, așa cum a ieșit ea din experiența și din mãiastra panã a domnului Andrei Pleșu: “Ipocritul de anvergurã nu se mulțumește a-și falsifica portretul în ochii celorlalți, marea lui reușitã e sã și-l falsifice în chiar ochii sãi; el își plivește periodic memoria de toate “impuritãțile”, de orice sãmânțã de remușcare, de orice “accident” compromițãtor. E sincer mirat de suspiciunile celor din preajmã: e o victimã, un om de ispravã hãituit de un univers rãutãcios, de prieteni ne-iubitori “(*Minima moralia,* 1988, p. 149.).

NOTE ªI CONSIDERAțII MARGINALE

1. v. G. Liiceanu, *Jurnalul de la Pãltiniș*, Ed. Cartea româneascã, București, 1983, p.12.

2. În 15 oct. 1990, comparat cu Immanuel Kant, filosoful Lucian Blaga îi dispãrea cu totul d-lui Pleșu din raza privirii. Nu pentru cã i-ar fi plãcut din cale afarã de mult Kant. Doar pentru giumbușlucul prin care filosoful neamț îi pãrea moralistului dilematic a-l face dispãrut pe filosoful român.

3. v. Ion Papuc, *Morbul inițierilor* (în vol. *O teorie a libertãții azi*, Ed. Eminescu, București, 1991, p. 122-127); superbã (și concisã) lecție de gândire cu adevãrat înțelegãtoare, avându-și temelia într-o vastã și bine asimilatã culturã filosoficã. Dovadã cã ªcoala de la Pãltiniș a rodit în cu totul alte pãrți decât cele fãcute de autorul *Jurnalului de la Pãltiniș* mai vizibile decât s-ar vedea ele din scrierile auto-declaraților discipoli ai lui Constantin Noica.

4. Justa sesizare a esenței dilematicei culpabilizãri a *incolorilor perverși* s-a dovedit foarte folositoare d-lui Horia-Roman Patapievici. Având ideea de bazã, el n-a mai trebuit sã se ostenească decât cu feluritele ei dezvoltãri. Cea mai personalã dintre dezvoltãrile acestei dilematice idei am prezentat-o la p. 51-54 în textul nostru intitulat *«PATAPIE-viciul» (român?)*.

5. Probabil fãrã sã renunțe la «com-prehensiunea jovialã chiar și a adevãrurilor solemne» observatã la dl. Andrei Pleșu de dl George Pruteanu, dupã lectura volumului *Lim-ba pãsãrilor* în care sînt incluse paginile despre îngeri (*Un Sancho Panza în Est*, "România literarã", nr. 8 din 1995, p. 11).

6. Iatã, de pildã, sub pana d-lui Pleșu, un pasaj despre «blocajul în dihotomii» în care transpar ideile noiciene despre ceea ce filosoful de la Pãltiniș (în vol. *Scrisori despre Logica lui Hermes*, 1986) a numit «*logica lui Ares*»: "Etica se blocheazã în bine și rãu, logica se blocheazã în adevãrat și fals ... Asupra întregii gîndiri europene planeazã, de aceea, riscul unei monotonii ritmice ucigãtoare: obiect-subiect, materie-spirit, imanent - transcendent, real-ideal, un fel de tic-tac exasperant, o cadențã soporificã, atotnivelatoare" (v. Andrei Pleșu, *Îngerii*, în vol. *Limba pãsãrilor*, Ed. Humanitas, București, 1994, p. 249).

7. v. Mircea Vulcãnescu, *Prodrom la o metafizicã a oglinzii*, în volumul *Dimensiunea româneascã a existenței*. vol. I. *Pentru o nouã spiritualitate filosoficã*, Editura Eminescu, București, 1996, p. 105-108; îngrij. ed. Marin Diaconu și Zaharia Balinca.

În cazul filosofului Mircea Vulcãnescu, dezinteresul d-lui Andrei Pleșu fațã de gândirea filosoficã româneascã reiese din exclusiva sa preocupare pentru "modelul" Mircea Vulcãnes-cu (v. rev. «Manuscriptum», numãrul dedicat lui Mircea Vulcãnescu, nr.1-2/1996).

8. «Legenda oglinzilor e veche, sufletul lor e demoniac. Legendele medievale spun cã sînt trecãtorile morții, cãrãrile prin care moartea pãtrunde în viațã și în gând» (Dan Botta).

9. v. Isabela Vasiliu-Scraba, *Post-modernul limbaj din post-tranziție*, în rev. "Convorbiri literare", Anul CXXXI, febr. 1998, sau în vol.: Isabela Vasiliu-Scraba : *Configurații noetice la Platon și la Eminescu*, Ed. Star Tipp, 1998, p. 134-139.

10. Articolul *Constantin Noica între filosofie și înțelepciune* a fost publicat în 1985 în revista «Ateneu» din Bacãu. Cu titlul *«Entre la philosophie et la sagesse: notes sur Constantin Noica»* el a apãrut în rev. «International Journal of Rumanian Studies» scoasã (pânã în 1989) de dl Sorin Alexandrescu la Amsterdam (nr. 2, 1984-1986, vol. IV, p. 15-21), fiind comentat de d-na Monica Lovinescu la postul de radio «Europa liberã». Apoi a fost cuprins de autor în volumul *Limba pãsãrilor*, p. 195-203.

11. Spre deosebire de dl. Alexandru Paleologu care scriind *Despãrțirea de Noica* nutrea convingerea cã "o bunã înțelegere a adversarului și o bunã polemicã, riguroasã și acerbã este o formã de a-l iubi pe adversar" (*Interlocuțiuni*, Biblioteca "Viața româneascã", București, 1997, p. 25), <<angelologul>> Pleșu preferã sã generalizeze propriul sãu dezinteres fațã de filosofie (fațã de filosofia lui Noica în particular), apelînd la false constatãri precum aceasta: "Împrejurãrile au fãcut ca în România de azi nu opera lui Noica sã conteze ci, mai cu seamã, simpla lui existențã" (*Constantin Noica între filosofie și înțelepciune, rev* "Ateneu", mai, 1985; *Limba pãsãrilor*, 1994, p. 195-203*)*.

12. Conferința ținutã la Bistrița în 1988, *Ce am învãțat de la Constantin Noica*, a fost publicatã în rev. "Cadran", anul I, 16 noiembrie 1990, p. 3. Pe urmã a fost inclusã în volumul

Limba pãsãrilor (p. 204-213), înaintea publicãrii unui grupaj de scrisori primite și scrise de dl. Andrei Pleșu dupã apariția *Jurnalului de la Pãltiniș* (1983).

Isabela Vasiliu-Scraba

<<La prima pagina

ORIGINALITÃțI «FILOSOFICE»:
Dl. Sorin Alexandrescu
despre “paradoxul” român

Rezumat: **«Incolorii perverși» din România interbelicã. Mistica numãrului șapte și o hermeneuticã de douã parale.**

Pe urmele d-lui A. Pleșu (dilematicul moralist) dl. Sorin Alexandrescu publicã un volum intitulat *Paradoxul român* (Editura Univers, București, 1998). Vrând sã fie cu tot dinadinsul original tocmai în domeniul istoriei, unde originalitãțile nu au prea multã cãutare, universitarul stabilit în Olanda îi dibuie pe «incolorii perverși» (aflați de domnul Andrei Pleșu în «febra asprã» a vieții din România comunistã) ceva mai înainte de «ocupația comunistã» (apud. Va-sile Bãncilã) a țãrii. Neuitând sã-l invoce pe I.L. Caragiale (care a devenit încã din anii cincizeci ai secolului trecut calul de bãtaie al celor ce vor sã arate cât de diferiți -<u>în rãu</u> - ar fi românii fațã de celelalte popoare de pe mapamond), dl Sorin Alexan-drescu îi descrie pe «incolorii perverși» din România interbelicã. Ei ar fi fost niște “burghezi cumsecade, dar inculți și cam limitați la minte... etern hãrãziți, s-ar zice, tihnei lor mediocre” (p. 206). Desigur, ar fi multe de comentat, dar nu meritã osteneala. Totuși, credem cã este demn de reținut faptul cã autorul volumului *Paradoxul ro-mân* preferã a pierde din vedere cã în Romã-nia de dupã Yalta comunismul a fost impus cu tancurile rusești dincoace de granițele țãrii. Care ar fi însã trâmbițatul paradox? Conform dilematicei interpretãri a istoriei propusã de dl Sorin Alexandrescu, *para-doxul român* ar consta în faptul cã, pe de-o parte, «noi am avut o autenticã revoluție de dreapta care n-a ajuns la putere pentru cã a fost zdrobitã de Carol și de Antonescu», iar pe de altã parte, fãrã sã fi avut «o revoluție de stânga, în schimb am avut un regim totalitar comunist de jumãtate de secol» (*Paradoxul român*, 1998, p. 221).

Fascinat de psihanaliticã și de misti-ca numãrului șapte, cu o hermeneuticã filo-soficã (de douã parale), dl Sorin Alexan-drescu mai interpreteazã istoria României și ca pe o ritmicã rãsturnare a puterii politice. Din 7 în 7 ani, românii și-ar fi ucis ritualic tatãl, mânați de dragostea pentru moarte evidențiatã în tradiția lor popularã prin *Miorița* și prin *Meșterul Manole*.

Isabela Vasiliu-Scraba

<<La prima pagina

«PATAPIE-viciul»
(român?)

> “Marea Minciunã începea sã-şi desfãşoare ilara frazeologie cu ajutorul cãreia se pregãtea ... reducerea unui popor la cea mai cruntã şi mai tragicã robie...Dezmoşteniţii pãmântului cãutau sã-şi facã loc, pre-tutindeni, unde se putea.”
>
> L. Blaga, **Luntrea lui Caron**

Rezumat: **Un refugiu polonez şi o viaţã de securist. Culmi ce pot fi atinse post-mortem. «Incolorii perverşi» într-o nouã înfãţişare.**

Doamna Monica Lovinescu observa (citind o carte despre comunism apãrutã în Franţa) ciudata necunoaştere a rezistenţei anti-comuniste din România, rezistenţă armatã ce a durat peste un deceniu, «pânã la exterminare». Se pare însã cã nu istoria (ce-i fusese vreme de patruzecişicinci de ani “trecutã la secret”) trebuia aflatã dupã 1990, şi nici faptul istoric al rezistenţei româneşti, de care foarte mulţi n-au auzit nimic sau au auzit extrem de puţin.

Dupã ce românii se arãtaserã atât de decişi a plãti chiar şi cu preţul vieţii înlã-turarea comunismului, ce s-au gîndit unii imediat dupã aceea? Iatã, picat din cer, momentul ca românului sã i se toarne pe gât porţia de culpabilizare *(1)*. De acest lucru s-a ocupat cu mult succes dl Horia - Roman Patapievici. Pentru cei care au scãpat de vãtãmarea minţii necitindu-i cãrţile, sau articolele din revista “22”, informãm cititorii cã abundenta sa vorbãrie s-a iscat dupã abolirea comunismului de la con-statarea pe care a fãcut-o în 1990 cã tatãl sãu a fost român şi colaboraţionist.

Cele douã determinante majore reu-nindu-se în decedata persoanã a propriului tatã, dl Horia-Roman Patapievici nu ezitã sã generalizeze: *deci toţi românii au cola-borat* cu ocupantul sovietic *(2).*

Astfel gãsitã, ideea a fost exploatatã pânã la paroxism. Colaboraţionismul pro-priului tatã ar reprezenta cel mai de preţ indiciu pentru o întreagã serie de concluzii, tot una şi una. Presupunând cã tatãl sãu n-a fost silit sã colaboreze, sau aflând asta de la el, fiul consemneazã cã tatãl sãu chiar a voit sã facã ceea ce a fãcut. Apoi, prins iarãşi de euforia generalizãrilor, din actul voluntar al colaborãrii «românului» sãu tatã, d-lui H.-R. Patapievici i se nãzãreşte cã poporul român are “*vocaţie pentru aservirea voluntarã*” *(3)*. Dar lucrurile nu se opresc aici. Ar fi prematur, cãci una este evidenţierea vocaţiei, şi alta intuiţia de esenţã. O nouã opintire pe drumul ales îl saltã prin vidul gândirii spre dilematica concluzie cã “*aceasta ar fi aporia etnicã a românilor*” *(4).*

Din abureala aporiei la care a ajuns cu mintea sa atât de sãltãreaţã, dl.H.-Roman Patapievici se dezmeticeşte po-ticnindu-se de esenţa cea spurcatã a tatãlui sãu care, român fiind, prin colaborarea sa voluntarã s-a “spurcat în toatã fiinţa” (Ibid.).

De aici rezultã, de astã datã nu prin euforia generalizãrilor, ci prin contaminare, cum esența cea spurcatã a tatãlui colaboraționist a întinat toatã românimea: “*colaborarea* -scrie dl. H.-R. Patapievici - *i-a spurcat* [pe ei, pe români] *în toatã ființa*” (Ibid.). Din 1990 încoace dl. Horia-Roman Patapievici «s-a întâmplat sã nu mai fie de acord cu exprimarea excesivã» *(5)*... cã tatãl sãu a fost român. În viitor s-ar putea sã-i aparã excesivã chiar și etnia polonezã atribuitã tatãlui sãu.

Dupã Platon, vorba proastã (nãscu-tã dintr-o gândire șuie), nu vatãmã doar adevãrul, ea vatãmã și sufletul. Senzația aceasta de vãtãmare a sufletului mã paște de fiecare datã cînd îmi cad ochii peste gãunoasa (și mult aplaudata) frazeologie a acestui talentat orator politic.

NOTE

1. Fã a fi nevoie sã citãm vreun nume, pentru perioada post-comunistã, s-a putut cu ușurințã observa cum morbul culpabilizãrilor i-a cuprins pe toți pasionații operei cioraniene de tinerețe, pe toți hermeneuții de ultimã orã ai lui I.L. Caragiale, pe toți demolatorii miturilor noastre culturale, și ai lui Eminescu în special.

2. v. Horia-Roman Patapievici, *Politice*, Editura Humanitas, București, 1996, p. 53; volum reeditat ulterior.

3. Ibidem, p. 53

4. Ibidem, p. 54

5. Ibidem, p. 17

Isabela Vasiliu-Scraba

<<La prima pagina

Cum se fabricã
o carte de succes:
«UªA INTERZISÃ»
de G. Liiceanu

«Fãrã libertatea spiritului critic care sã țină în frâu apetența nemãsuratã a puterii se ajunge în mod fatal la dictaturã, la ridicol și caricaturã la toate nivelele și în toate domeniile, inclusiv în cele ale culturii»

Marin Nițescu (1925-1989)

Rezumat: **O mare operã literarã (*Luntrea lui Caron* de Lucian Blaga) și o încercare de plasare a ei «pe portița din dos a literaturii». Constantin Noica în *Epistolar* și la Pãltiniș. Celebritatea pe seama altora și alte strategii de succes. Iubirea -tardivã și cioranianã - ca instrument de salvare.**

Când a vrut sã minimalizeze valoarea senzaționalului roman *Luntrea lui Caron* (scris de Lucian Blaga în anii când putea face pușcãrie pentru așa ceva, și publicat dupã aproape trei decenii de la moartea autorului) criticul Nicolae Manolescu s-a arãtat nedumerit de genul cãruia i-ar apar-ține aceastã «operã deschisã» spre toate zãrile. Tipãrit de Editura Humanitas imediat dupã cãderea comunismului, romanul de sertar se cerea probabil privit de critica oficialã cam în același fel cum fusese el privit de directorul editurii ce a hotãrât sã-l scoatã pe hârtie de cea mai proastã calitate.

La prima sa publicare (în 1990) ro-manul lui Lucian Blaga i-a apãrut d-lui Ma-nolescu mai mult un «jurnal» decât un ro-man propriu-zis. În schimb, jurnalele dom-nului Gabriel Liiceanu (care nu conțin nici un element mitic, nici o deschidere spre zarea filosofiei, a poeziei sau a sentimen-tului), au tot fost vãzute drept orice altceva decât jurnale. Asta ca sã nu mai vorbim de încercãrile de a le ridica cu tot dinadinsul la rangul de «adevãrate» romane. «*Jurnalele intime* - scria Vintilã Horia -*mi se pãreau inutile încercãri de a intra în literaturã pe o portițã de din dos (...), un fel de a pretinde a deveni celebru pe spinarea unor celebritãți autentice*».

Luându-se dupã interesul trezit de frumoasa figurã a filosofului Constantin Noica*, prezentat în 1983 prin intermediul jurnalului «*de la Pãltiniș*»** (ținut de dom-nul Gabriel Liiceanu între 1977 și 1981), interes amplificat patru ani mai târziu prin tipãrirea în volum a unor scrisori în care iarãși se fãceau diverse referiri la C-tin Noica (1909- 4 dec.1987) - domnul Liiceanu a crezut cã va avea un succes la fel de mare cu publicarea unui al doilea jurnal.

Mai precis, a unor pagini de jurnal scrise în 2001 și 2002 la adãpostul unei uși încuiate spre a nu fi deranjat de cei din casã, jurnal «subtil» intitulat *Ușa interzisã* (Edi-tura Humanitas, București, 2002). Talentat negustor, întîi și-ntîi directorul Editurii Humanitas s-a strãduit cât a putut mai bine sã asigure volumului sãu un oarecare succes de piațã. Desigur proporțional cu puterea de

cumpãrare a celor ce-și mai cumpãrã din când în când cãrți, pe zi ce trece mai cu di-ficultate. Apoi prin premii, de genul: «cea mai râvnitã carte», «cartea anului», «cea mai așteptatã carte», «omul anului», etc.

Pentru nimeni nu mai este azi necu-noscut conceptul de mediatizare, chintesen-țã a puterii de sugestionare în masã, altfel spus, «*de terorizare mascatã a publi-cului*»*** În mod ciudat însã, marele public chiar asta își dorește. Nefiind în stare sã discearnã valorile, el abia așteaptã sã facã alții în locul lui alegerea unor cãrți.

ªi cine sã fie mai indicat a-i spune cititorului cât de valoroasã este o carte, dacã nu însuși autorul ei? Un autor care va fi cu atât mai valoros cu cât îi apare cititorului mai la vedere, fãrã a intra neapãrat în librãrii. Un autor de care sã fie «terorizat» când stã, când merge, sau când privește marile pa-nouri din stațiile transportului în comun.

Oricum, pentru ca decepția citito-rului *Ușii interzise* sã nu fie totalã, domnul Gabriel Liiceanu, în amintirea succesului pe care l-a obținut cu primul sãu jurnal ce parazita pe figura lui Constantin Noica, s-a gândit ca la cel de-al doilea sã paraziteze (puțin, dar eficient) pe imaginea îndrãgos-titului Emil Cioran. Drept care nu ezitã a insera câteva din scrisorile septuagenarului Cioran îndrãgostit lulea de o tânãrã de treizecișicinci de ani.

Partea comicã a poveștii de tardiv amor cioranian nu este atât povestea în sine (care își are și ea partea ei de ridicol), ci este ipocrita scandalizare a d-lui Gabriel Li-iceanu, vituperând infamia publicãrii unor asemenea scrisori intime într-o carte apãrutã la o editurã din Germania, de unde, fãrã prea multe scrupule, a și preluat câteva întru delectarea cititorilor lui Emil Cioran.

NOTE

* Dl Gabriel Liiceanu insista în *Jurnalului de la Pãltiniș* asupra traducerilor din Platon și asupra mobilizãrii fãcute de C-tin Noica spre a fi din nou publicat în românește filosoful grec, ale cãrui dialoguri publicate în comunism mai fuseserã publicate înainte de 1948, în excelente traduceri care însã erau interzise, neputând fi repuse în circulație prin reeditarea lor. Informații despre entuziasmele de atunci ale filosofului Constantin Noica privitoare la editarea lui Platon (cândva tradus integral de eminentul elenist ªtefan Bezdechi, traduceri nici pânã acum reintrate în cultura românã în totalitatea lor) se pot afla din anexa intitulatã *«Ceva despre viața și opera lui Constantin Noica»* cuprinsã în vol.: Isabela Vasiliu-Scraba: *În labirintul rãsfrângerilor. Nae Ionescu prin discipolii sãi* (2002). Eventual din site-ul: *http://www.geocities.com/isabelavs*.

****** Fostul student al filosofului Lucian Blaga, faimosul memorialist, romancier, nuvelist și dramaturg I.D. Sîrbu, la citirea *Jurnalului de la Pãltiniș* (1983) a observat tendința autorului de a face o excesivã paradã de lecturi și în general de preocupãri filosofice, de ca și cum nimeni în România nu ar mai fi fãcut niciodatã astfel de lucruri. Dupã 1990 a ieșit mai bine în evidențã gãunoasa îngîmfare a celor care (cu învoire de la stãpînire) l-au frecventat pe Constantin Noica. Cum ușor s-a putut observa din aparițiile editoriale din domeniul filosofiei, pânã în anul 2003 discipolii care au fãcut atâta caz de filosofie n-au lãsat în urmã nici o lucrare originalã în acest

domeniu. Dacã nu de un nivel mai înalt, cum s-ar cuveni unor «discipoli» ai filosofului Noica, mãcar la nivelul cãrții noastre din 1999 (*Mistica platonicã* a participãrii la lumea Ideilor).

Dar iatã rândurile scrise de Ion Dezideriu Sîrbu: "...mi se pare un tupeu ciocoiesc, de regãțeni îngâmfați, sã te instalezi la Pãltiniş, sã te lauzi cã ştii nemțeşte şi greceşte, dar sã ignori total, chiar sã-ți bați joc de cei care, nãscuți sub acel munte, ştiind nemțeşte, greceşte, au tradus pe Hegel, pe Platon, au scris filosofie şi au murit întru filosofie" (*Traversarea cortinei*, Editura de vest, Timişoara, 1994, p. 261).

*** v. Nae Ionescu, *Opere*, vol.VI, Edi-tura Crater, Bucureşti, 2000, p.97.

Isabela Vasiliu-Scraba

<<La prima pagina

O carte ignoratã:
«SCURTÃ CÃLÃTORIE IN GRECIA», de Ion Papuc

«Întocmirea listelor, de o parte și de alta, încãlzește spiritele, deșteaptã amintiri, dezleagã limbile, iar numele prost scrise trezesc rîsul, cãci e vorba chiar de proscriși»
Barbu Cioculescu, Palatul de toamnã

Rezumat: **Vina de a fi fost și poet. Succesivele finisãri ale unei capodopere . Ion Papuc - o mare victimã culturalã a mafiilor literare.**

Existã în literatura românã, încã de acum douãzeci de ani o capodoperã nești-utã*: *Scurtã cãlãtorie în Grecia*, de dl. Ion Papuc. La vremea când cu o carte se putea ajunge în Uniunea Scriitorilor (dacã erai bine vãzut de cine trebuia pe atunci sã te vadã bine), destinul scriitorului Ion Papuc nu a fost perturbat în nici un fel de pu-blicarea fermecãtoarei sale cãrți despre Grecia «încremenitã în veșnicie prin exemplaritatea ei spiritualã». Abia dacã a apãrut un comentariu într-o revistã literarã din provincie. Apoi grabnic s-a așternut tãcerea. În Uniunea Scriitorilor autorul ei a fost admis la grãmadã, dupã cãderea comu-nismului. ªi, ca o ironie a sorții, sau poate ca o glumã a confraților scriitori, nu pentru marile virtuți ale eseisticii sale, nici pentru capodopera sa (în 1989 de șapte ani apãrutã la Editura Cartea româneascã), ci pentru volumele sale de poezie.

Indiferentã la actualitate, de o virtu-ozitate tehnicã excepționalã și de un înalt nivel al gândirii filosofice, primele opt capitole ar epuiza *Scurta cãlãtorie în Grecia*. Într-adevãr, într-o primã instanțã, cartea a fost conceputã ca *anamnesis*, ca rafinatã și subtilã imaginare a unui pelerinaj noetic** spre originile gândirii europene: «Grecia mi se anunța ca o realitate ce se oferã înțelegerii și nu simțurilor»(p.48). Dar povestea continuã, cãci avem de-a face și cu un <<roman indirect>> al cãrui conținut epic este furnizat de aventurile unei cãlãtorii cu automobilul în Grecia, aventuri parțial reconstituite, parțial închipuite, parțial trãite și consemnate ca atare în jurnal: «atunci pe Acropole, ieșind din Mouseion, am vãzut însãși vecia - om, eternitatea strãlucind de peste douã mii de ani» (p.164). Impecabil scris și inconfundabil ca expresie, romanul *Scurtã cãlãtorie în Grecia* (închinat *Valentinei Boștinã*, faimoasa și frumoasa sculptoriță) continuã așadar cu o trecere treptatã din sfera lu-minii de la Cap Sunion, prin vântoasele «transparente și abstracte» de la Epidaur, cu popasul de adio «în cerul de legendã» al Acropolei, pentru ca în final totul sã se precipite «sub veghea unui duh rãu».

Dupã ce am citit fermecãtoarea carte a domnului Ion Papuc (reeditatã în 2003 la Editura Aritmos) mi-am dat seama cã autorul ei (un foarte fin critic literar,

subtil eseist, filosof și romancier totodatã) este una din marile victime culturale ale mafiilor literare active încã din perioada comunistã.
ªi totuși, în ciuda posturii de marginal pe care printr-o voitã ignorare i-au hãrãzit-o pânã în 1989 criticii de profesie (iar dupã acestã datã vedetele lumii noastre culturale), în peisajul public românesc dl. Ion Papuc se bucurã de o excelentã reputație literarã, fiind recunoscut drept unul dintre cei mai importanți scriitori români din vremea noastrã.

Prin retipãrirea capodoperei sale în versiunea din 1982 (fãrã inutile revizuiri și adãugiri) autentica noastrã literaturã s-a îmbogãțit la fel de substanțial ca și prima datã. Ne întrebãm însã: nu vor fi, în tacit acord, grupurile literare (sau, mai degrabã, literaro-politice) dispuse iarãși a ignora evenimentul și pe autor?

NOTE

*Ca regulã generalã, înainte de 1989 erau «torpilate» prin ignorare mai ales cãrțile autorilor neformați în cultura comunistã de dupã Reforma învãțãmântului din 1948. Preferențial, cele semnate de scriitori nãscuți în deceniul al doilea, precum Eta Boeriu, Radu Stanca, I. D. Sîrbu, sau chiar Barbu Cioculescu, fascinantul autor (post-modern) al povestirilor - de mare anvergurã ideaticã, dar și de mare curaj -, cuprinse în volumul *Palatul de toamnã* apãrut în 1976 la Editura Eminescu din Bucuresti.

**Iatã câteva repere ale pelerinajului noetic parcurs de dl. Ion Papuc: Platon, Homer, Hesiod, Parmenide, Socrate, Aristofan, Aristotel, povestea lui Orfeu, a lui Dionysos, a lui Alexandru Macedon, tragicii greci, tratatele hipocratice, arta greacã, epoca (și figura) lui Pericle, etc.

Isabela Vasiliu-Scraba

<<La prima pagina

ASIMILAREA MOTIVULUI DON QUIJOTE*

«Originalitatea unui popor nu se manifestã numai în creațiile ce-i aparțin, ci în modul cum asimileazã motivele de largã circulație.»
L. Blaga, *Luntrea lui Caron*, p.485

Rezumat: **Un membru corespondent al Acade-miei Spaniole. Don Quijote și Alexandru Popescu-Telega trecuți la index dupã 1945. Reapariția lui Cervantes în librãriile românești dupã un sfert de veac. Anton Dumitriu despre oglindirea cea fãrã de sfârșit a unei lumi de-a-ndoaselea. Adevãrul în veșminte de batjocurã. Don Quijote, umbrã purtãtoare de idealuri platonice.**

În primãvara anului 1944 un mare pasionat de capodopera lui Cervantes a avut norocul sã-și vadã tipãrite douã cãrți: o mo-nografie despre *viața și opera lui Cervantes* și primul volum din traducerea *Iscusitului Don Quijote de la Mancha*. Acest norocos se numea Alexandru Popescu-Telega. Deja publicase *Pe urmele lui Don Quijote* (1924), preda limba și literatura spaniolã la Uni-versitatea din București, iar Academia Spaniolã îl numãra printre membrii sãi corespondenți. Dar bucuria i-a fost de scurtã duratã. Cãci din 1945, odatã cu treptata înstã-pînire asupra culturii române a ocupantului țãrii (care la terminarea rãzboiului își însușise din ea Basarabia, Bucovina de Nord, ținutul Herței și Insula ªerpilor), toate volumele și studiile de literaturã comparatã purtînd semnãtura profesorului Alexandru Popescu-Telega figurau pe listele, din ce în ce mai stufoase, de cãrți interzise, distruse, scoase din librãrii, din bibliotecile publice și, pe cît posibil, din bibliotecile private.

Abia dupã ani și ani de zile, și desigur dupã multe și neștiute aventuri de culise, *Iscusitul hidalgo Don Quijote de la Man-cha* și-a putut face o spectaculoasã reintrare în librãriile românești și în bibliotecile de unde fusese cu de-a sila îndepãrtat vreme de douãzeci și cinci de ani. Trãducãtori erau acum Ion Frunzetti și Edgar Papu. Pentru ultimul, la deplina reușitã a traducerii tre-buie sã fi contribuit însãși experiența sa de deținut politic pe care n-a avut cum sã o ocoleascã, cum nu au putut-o ocoli atîția și atîția confrați scriitori, ca Mircea Vulcãnes-cu, Ion Petrovici, George Brãtianu, dr. Sergiu Al.-George, dr. Nicolae Roșu, Dumitru Murãrașu, Constant Tonegaru, Ovidiu Co-truș, Alexandru Marcu, Al. Paleologu, Alice Voinescu, Paul Sterian, Petre țuțea, Petre Pandrea, Pãstorel, Vasile Voiculescu, Marcel Petrișor, Marin Tarangul, și nu numai ei.

Pe fondul unei alte nedrepte detenții, asociatã cu imaginea unei lumi întoarse pe dos - printr-o asiduã și bine dirijatã pro-movare a imposturii - trebuie sã fi scris și filosoful Anton Dumitriu excelentul sãu stu-diu asupra faimosului personaj cervantesc.

Interpretarea sa, publicatã în 1981, la doisprezece ani dupã apariția traducerii lui Ion Frunzetti și Edgar Papu a contribuit în mod substanțial la reorientarea intere-sului cãtre capodopera lui Cervantes. Ciudat este totuși cã în epoca în care fãceau ca-rierã mai toate scrierile conținînd aluzii politice, din acest punct de vedere, eseul lui Anton Dumitriu a trecut ca și neremarcat. Poate pentru cã -dintre scriitorii angrenați în cultura comunistã -, puțini erau cei interesați de gîndirea filosofului Anton Dumitriu și mulți cei avizi de așa-numitele “șopîrle” din scrieri fãrã vreun altfel de ecou. Ori, pur și simplu, pentru cã multora le-ar fi fost greu, dacã nu imposibil, sã vadã în originala interpretare propusã de fi-losoful român oglindirea cea fãrã de sfîrșit a fantasmei unei lumi de-a-ndoaselea. În interpretarea sa, *Vîrsta de fier* în care în mod simbolic trãiește Don Quijote este epoca în care lucrurile s-au întors pe dos: Din liberi cum erau oamenii “Vîrstei de aur”, în cea “de fier” ei au devenit sclavi. Prin urmare, din punctul de vedere al *Vîrstei de aur*, “mas-carada adevãratã” este situația realã în care înțelepciunea este nevoitã a supraviețui prin simulacru de libertate din timpul unui *Carnaval*, ori prin intermediul cîte unui bufon, la curtea vreunui rege. Dupã Anton Dumitriu, iscusitului hidalgo imaginat de Cervantes ar fi și el din familia nebunilor-înțelepți. Iar prin grotescul situațiilor imaginate, scriitorul spaniol ar urmãri sã redea rãsturnarea de fapt a ordinii pri-mordiale. În acest scop, Cervantes ar folosi un atent dozaj între ficțiune și realitate. Într-adevãr, Don Quijote (personaj simbolic) și-ar trãi pãțãniile într-un cadru de idei real, al unui peisaj real, nelipsit de oameni cît se poate de reali. În inițierile autentice, observã filosoful român, experiențele trãite sunt la fel de neverosimile pentru bunul simț, pe cît de fabuloase sunt pãțãniile lui Don Quijote. Cînd sensul adevãrat al valorii umane s-a pierdut, el nu mai poate fi semnificat decît simbolic, prin situații grotești și personaje carnavalești. Trecutã ades neremarcatã în adevãratele ei încheieturi, arhitectura ro-manului ar urmãri sã redea aventurile unui cavaler doritor a înfãptui idealurile cava-lerești. În aceasta și constã realitatea ca-drului ideatic al scrierii: “Prietene Sancho, îi spune Don Quijote scutierului sãu, aflã cã m-am nãscut din voința cerurilor în *Vîrsta* asta *de fier* în care trãim, ca sã pot reînvia în vremea ei *Vîrsta de aur* /.../. Eu sunt cel cãruia i-au fost destinate primejdiile, faptele mari, isprãvile de vitejie; eu sunt -mai spun odatã- cel care trebuie sã reînvie pe *cavalerii Mesei Rotunde*”.

Datoritã virtuților sale, Percival, unul dintre cavalerii Mesei Rotunde, a trãit starea de libertate. El a gãsit *Graal*-ul, vasul legendar. Mult visata *Vîrstã de aur* ar fi fost dupã tradițiile grecești și romane o etapã dintr-o suitã de trei cicluri (aur, argint, bronz) care a precedat vremurile noastre. Existã și pãreri dupã care epoca de aur abia urmeazã sã vinã. Anton Dumitriu observã cu finețe cã Idealul realizãrii de sine nu este modificat de perspectiva unui timp trecut sau viitor. Cervantes, prin cartea sa, ar mai face evident și un alt adevãr fundamental: mãreția condiției reale a existenței omului nu poate fi știrbitã nici mãcar de ridicol.

Poți fi nebun, dar și înțelept, cum este Don Quijote (*cuerdo-loco*). Dar nu numai cavalerul înfãțișat de scriitorului spaniol este plin de înțelepciune, “ci chiar

și bietul Sancho, prin inducție directã, este influențat de modul de a fi al stãpînului sãu. ªi aceasta îl face sã vorbeascã în proverbe și aforisme, încît el singur rãmâne mirat" (A. Dumitriu).

Dupã una din interpretãrile comune, autorul spaniol ar fi intenționat sã facã o satirã a romanului cavaleresc. Pentru George Cãlinescu, de pildã, Don Quijote ar fi fost un erou ridicol, deci "negativ", care apoi, prin sensuri adiacente date de Cervantes, devine în mare mãsurã un erou "pozitiv". Inițial el nu ar fi fost decît un om care, din cauza prea multor ore petrecute cu lecturile, a pierdut capacitata de orientare în lumea prezentului și de aceea se cheltuie într-o direcție himericã. Cumva pe aceeași linie, dupã publicarea traducerii lui Al. Popescu-Telega, ªerban Cioculescu scria în 1944 cã Don Quijote oferã "o imagine patetic-caricatã a eroismului moral, a idealismului". Surprin-zãtor e faptul cã tocmai ceea ce Cãlinescu credea cã este o "realitate care ar trebui just analizatã" apare în subtila și frumoasa interpretare gânditã de filosoful Anton Dumitriu drept o rãsturnare intenționat groteascã a ordinii primordiale.

În acest sens, Don Quijote ni s-ar impune ca un mare simbol, așa cum s-a impus o altã mascã groteascã a adevãrului: în veșminte de batjocurã și încoronat de spini, Christ ar fi tebuit sã indice o realitate groteascã. ªi totuși el era cel care reprezenta Dreptatea, Binele și Adevãrul, în vreme ce Pilat și marii preoți, înveșmîntați normal, reprezentau injustiția, rãul și minciuna. Aceas-tã apropiere dintre Christ și Don Quijote își capãtã originalitatea datoritã perspectivei grotescului evidențiatã de Anton Dumitriu. Paralela a mai fost fãcutã, dar în cu totul alt sens. Dupã Ortega y Gasset, pentru care quijotismul ar ilustra sentimentul tragic al existenței pe linia lui Kierkegaard, Don Quijote ar fi un "Christ gotic, sfîrtecat de angoase moderne". Anton Dumitriu și-a intitulat eseul: *Inversiunea condiției umane*. Divizat în zece pãrți, el se deschide prin urmãtorul verset biblic: "Dar Dumnezeu a ales lucrurile nebune ale lumii ca sã le facã de rușine pe cele înțelepte" (I, *Corintieni*, 1, 27). Adevãratul erou al cãrții, ne spune filosoful român, nu este Don Quijote care și-ar fi depãșit cu mult creatorul, dupã cum credea Miguel de Unamuno - ci este însuși Cervantes, care, grație unor experiențe tragice, a ajuns la niște cunoștințe ce depã-șeau înțelegerea contemporanilor. Don Quijote - umbra firavã și nedefinitã pe care Cervantes o conduce cu subtilã înțelepciune prin diverse întîmplãri - are de îndeplinit o misiune "hilariantã, într-o lume plinã de seriozitate" Pe patul morții el spune: "Aș vrea sã mor în așa fel ca sã se știe cã viața mea nu a fost atît de anapoda încît sã las dupã mine faima unui smintit". Dar el trebuia ca, prin faptele lui nebune, sã facã de rușine "lucrurile înțelepte din lume". Pen-tru cã a trãit mereu sub condiția lui realã (printr-o inversiune a realitãții) omul a in-trat într-un coșmar și se luptã cu realitãți de genul morilor de vînt, noteazã filosoful Anton Dumitriu. Fațã de idealul restaurãrii ființei umane, lumea numitã realã nu ar fi decît o iluzie, o lume a umbrelor din mitul platonic al peșterii. Într-o astfel de lume care își are valorile ei la fel de inconsistente ca și ea, pãtrunde Don Quijote, nebun și înțelept ca o umbrã purtãtoare de idealuri platonice: Binele și Frumosul de dincolo de lumea simțurilor.

Alexandru Popescu-Telega (1889-1970) a mai publicat următoarele volume: *Asemãnãri și analogii în folclorul român și iberic* (1927); *Cervantes și Italia* (1931)*; Douã drame de Lope de Vega interesând istoria și literatura românã* (1936); *Lecturi romanice - studii din literaturile neolatine* (1939). În 1941 a ținut la Ateneu conferița *Literatura spaniolã și portughezã în legãturã cu civilizația românã*.

*Textul de fațã are la bazã o conferințã difuzatã la Radio România Cultural pe data de 30 aprilie 2002.

Isabela Vasiliu-Scraba

<<La prima pagina

TEME ªI STRATEGII ALE SPIRITUALITÃţII ROMÂNEªTI DIN EXIL*

«...exilul cultural....a participat din plin și la 'românitate' și la 'europei-tate' și la 'creștinãtate'»

Horia Stamatu, *Exil, realitate, idee*

Rezumat: **Din graiul lor scriitorii nu pot fi exilați (N. Herescu). Exilul interior trãit în țarã (Ion Caraion). Timpul intensiv al literaturii exilului. Magia poeziei religioase a lui Horia Stamatu. Eseistica sa. Unitatea culturalã europeanã din folclorul comparat. Gigantismul autenticului Pãcalã (apud. Horia Stamatu). Transfigurarea ideaticã a spiritualitãții populare românești în metafizica lui Constantin Amãriuței: «starea de dor» și «starea de urât».**

Pentru a înțelege uimitoarea atașa-re de valorile culturii românești a unor importanți scriitori din exil *(1)* vom începe cu rândurile scrise departe de țarã de fostul președinte al Societãții Scriitorilor Români, latinistul, filologul, criticul literar și poetul Nicolae Herescu, fiu al ultimului Mare-Ban al Craiovei, generalul Ion Herescu: "Scri-itorii au ales exilul nu din calcul, ambiție, orgoliu sau interes, ci pentru cã au simțit cã era o datorie. Pentru scriitor libertatea este onoarea lui, e unealta și arma lui [subl. ns.]. țara a fost cotropitã, strãinul o stãpânește. Singurul tãrâm solid rãmâne pentru scriitori limba. De aici, din graiul lor, nu-i poate exila nimeni. Aici sunt mereu acasã. Casa aceasta nu le mai poate fi cotropitã, din aceastã casã nu mai existã izgonire". Fațã de asemenea atitudine, poziția plinã de suficiențã fațã de valorile culturii românești a unor scriitori emigrați prin anii șaptezeci din calcul, ambiție și interes este de-a dreptul șocantã. Iatã, de exemplu, cu ce frazã a gãsit cu cale sã purceadã la prezentarea istoriei gândirii românești (într-o revistã americanã) fostul membru al Partidului Comunist, dl. Virgil Nemoianu (nãscut în 1940 și aflat în grațiile Partidului pînã la data emigrãrii sale): "Contribuțiile românești la istoria filosofiei nu formeazã un sistem ordonat și continuu, nici nu sînt indispensabile cercetãtorului serios al celor mai importante reflecții și cãutãri ale adevãrului în istoria omenirii" *(2)*. ªi ce diferențã ca de la cer la pãmînt este între un Nicolae Herescu (1903-1961), un Alexandru Busuioceanu (1896-1961), un Vintilã Horia (1915-1992), un Horia Stamatu (1912 -1989), un C-tin Amãriuței (n. 1923) sau un Constantin Micu-Stavilã *(3)*, scriitori ce reprezintã cultura românã în ce are ea mai de preț, și un Nemoianu -sau alții ca el - ce se bucurã (în cerc restrâns) de o faimã efemerã, dar în urma cãrora nu se întrezãrește a rãmâne nimic*(4)*, deși sunt ajunși la vârsta la care Herescu și Busuio-ceanu treceau în lumea celor drepți.

Nu este așadar de mirare cã scriitorii exilului românesc din deceniul al cincilea al secolului XX își aduceau mai ades aminte de folclorul românesc decât

cei emigrați mai tîrziu (care preferau sã-și uite cât mai grabnic rãdãcinile), nici cã în eseurile de înaltã ținutã ideaticã ale celor dintâi întîlnim la tot pasul referiri la creațiile anonime ale țãranilor români *(5)* perpetuate printr-o îndelungatã tradiție, ori la primii cãrturari care s-au dedicat studiului folclorului românesc *(6)*. Acorduri amintind de folclorul magic al descântecelor românești întîlnim în poezia religioasã a lui Horia Stamatu*(7)*, «cel mai mare poet al timpurilor noastre», dupã cum îl numește Eugen Ionescu. Dar și în poezia de înaltã tensiune emoționalã scrisã (în exilul sãu interior trãit în țarã) de Ion Caraion (1923-1985), în opinia noastrã, ultimul mare poet dupã Tudor Arghezi. Credem cã lui Ion Caraion i s-ar potrivi la fel de bine caracterizarea pe care Eugen Ionescu i-a fãcut-o lui Horia Stamatu, dacã astfel de caracterizãri nu ar pãcãtui prin exclusivitatea pe care o implicã. Într-adevãr, Ion Caraion a fost un talent atât de vulcanic în deplina sa autenticitate, încât nu a putut fi împiedicat sã se împlineascã -în poezie, eseu, în criticã literarã sau în minunate traduceri de poezie -, nici prin cei 11 ani de temnițã și prin tragica scurtare a vieții ce a urmat implicit, nici prin confis-carea de cãtre Securitate *(8)*, cu o diabolicã ritmicitate, a manuscriselor sale în 1950, 1958, 1971 și 1981, nici prin odioase campanii de calomniere, bine orchestrate de Securitate, imediat dupã emigrarea sa în Elveția (1981), continuate *sine die* în vre-muri ante- și post-revoluționare, în timpul vieții și dupã moartea marelui poet.

Într-un remarcabil eseu despre lite-raturã ca timp specific *(9)*, Horia Stamatu își bazeazã la un moment dat demersul interpretativ pe o situație întîlnitã în poveștile populare românești. Anume pe opțiunea lui Fãt-Frumos de a fi purtat de calul sãu ca vîntul și nu ca gîndul. Ar fi aici repeziciunea în care s-ar desfãșura eveni-mentele petrecute în timpul literaturii. Nemãsurabil cronologic, *timpul literaturii* este definit de eseist drept un timp calitativ, un timp intensiv, în condițiile în care literatura popularã (ca și literatura cultã) are o permanențã pe care nu o au evenimentele petrecute în timpul real, istoric, cosmic, sau biologic.

Despre permanența creației poetice a lui Horia Stamatu cu siguranțã cã se vor scrie tomuri întregi, când va veni momentul sã se refacã cu adevãrat scara de valori a culturii românești, dupã ce vor reintra în circuitul cultural scrierile supuse atâta timp cenzurii comuniste *(10)*. ªi, desigur, când criticii noștri vor putea depãși prejudecãțile lor fațã de acei autori de valoare excluși cu forța din cultura româneascã. Se va scrie probabil și despre eseistica sa, cînd se vor limpezi apele încã tulburi, ori înadins tulburate de cei cãrora vremea trecutã de la abolirea comunismului n-a fãcut altceva decît sã le cimenteze ideile (puține, dar fixe) cu care și-au fãcut carierele lor de critici literari de vremuri comuniste, vremuri de dirijism cultural, ostil -din principiu - libertãții de gândire și autenticelor valori ale unei culturi libere *(11)*. Noi vom ilustra sus menționata permanențã doar cu cîteva versuri în spatele cãrora se bãnuiește admosfera de vrajã a basmului românesc, pe care fostul profesor de limbã și literaturã românã de la Universitatea din Frieburg i. Br. a dus-o cu sine în Germania, în Franța, sau Spania, pretutindeni unde l-au purtat pașii lui de exilat tînjind de dorul de acasã: “La izvorul unde curge/ apã moartã apã vie/ cine poate sã mai urce/ drumul cine îl mai știe/ Apã moartã sã

lipeascã/ trupul descãpãţinat/ apã vie sã urneascã/ inima care a stat"(Horia Stamatu, *Post festum*).

Dar cum în vremurile noastre apo-logia «informãrii» privitoare la evenimen-tele din timpul real întrece cu mult orien-tarea interesului faţã de «timpul intensiv al literaturii», vom cita pãrerea lui Horia Sta-matu în aceastã privinţã: "informarea, no-teazã eseistul -, oricît ar fi de întinsã în imediat, nu este deloc formare, ci aproape în întregime de-formare". Iatã şi câteva versuri de-ale sale în care este descrisã lumea de azi: «Oameni motorizaţi pânã la suflet/ taie fãrã milã autostrade/ prin câmpuri şi pãduri/ în paguba troglodiţilor de mâine».

O imagine despre intensivitatea tim-pului literaturii s-ar contura prin contrast, dacã ne gândim la literatura poliţistã ce invadeazã din ce în ce mai mult nu numai librãriile, ci însãşi viaţa de zi cu zi a fiecãrui om ce-şi petrece ore întregi în faţa micului ecran. Într-un asemenea produs de sub-culturã, dupã cum numeşte Horia Stamatu literatura poliţistã, intensivitatea este înlo-cuitã prin «senzaţional», ajungându-se astfel de la ceea ce este intensiv, deci con-centrat, la o "falsã tensiune emoţionalã redusã la ea însãşi, într-un fel aproape fi-zic, fãrã semnificaţie" (*Timp şi literaturã*).

Ritmul trepidant al civilizaţiei de azi îi permite din ce în ce mai rar omului sã actualizeze în mod autentic tradiţiile, sã trãiascã în prezent şi nu veşnic preocupat de viitor. Tradiţia, spre exemplu sãrbãtori-rea Crãciunului sau a Sfintelor Paşti cu toatã bucuria, reprezintã trãire în prezent printr-un sentiment plenar al purificãrii, prilej benefic de actualizare a originilor. "Prin semnificaţiile milenare pe care le implicã, sãrbatorile tradiţionale sunt în viaţa de toate zilele insule de timp intensiv şi de sin-cronizare a pãrţii de umanitate care se mai revendicã de la o tradiţie comunã", con-semneazã eseistul în studiul sau dedicat timpului intensiv. Dar ce sãrbãtoare a spiritului se înfiripã atunci cînd timpul intensiv al sãrbatorilor tradiţionale se regãseşte în intensivitatea timpului li-teraturii *(12)*: "De-atunci neîncetat venim/ şi iar pornim la Viflaim/ cãlãtorie dusã-ntoarsã/ fãrã tîrziu-devreme acasã.// La curţi avare în colind/ se stinge arzãtorul jind/ dar curţile cenuşã sunt/ şi orbii - robi în ea s-ascund.// Din melcul cosmosului tot/ ce parcã se roteşte-n loc/ în clipa-n care te-ai trezit/ erai de clipã izbãvit".(Horia Stamatu, *Du-te vino*).

În primele decenii ale mileniului doi ar fi existat o unitate culturalã europeanã care se poate studia din proverbele comparate, din folclorul comparat şi dintr-o sumã de obiceiuri creştine (v. H. Stamatu, *Umorul negru şi absurdul în literatura cultã şi folclor*, în «Revista Scriitorilor Români», nr. 12, München, 1973, p.10). «Gigantismul popular», destul de rãspîndit în folclorul diferitelor popoare, întâlnit, de pildã, în cartea anonimã de la care a plecat Rabelais (*Les grands et inestimables chroniques du grand et enorme geant Gargantua*) sau la eroul naţional al flamanzilor, Thyl Ulen-spiegel, ar fi fost pãstrat şi în folclorul ro-mânesc în personajul Pãcalã, aşa cum îl prezintã Constantin Negruzzi în scrisoarea a XII (*Pãcalã şi Tîndalã*). La Negruzzi am avea o ultimã apariţie a mitului. Eroul prezentat de Petre Ispirescu, dupã care s-a inspirat Petre Dulfu în "pitorescul, dar

mi-jlociul sãu poem ” este, în opinia lui Horia Stamatu, un pseudo-erou, la care prostia și rãutatea merg mâna în mâna, un *sãrac cu duhul* în sensul vulgar, dominat de resen-timent, nu de vreun ideal etic. De cea mai bunã familie țãrãnească, adevãratul Pãcalã contrasteazã cu macabrul Pãcalã al lui Dulfu. Diferența celor doi ar face vizibilã trecerea de la mit la anecdotã printr-un forțat exemplu al ne-omului... “la început cam naiv și pînã la urmã cam criminal”. În legaturã cu acest Pãcalã pitic, diminuat la maximum în anecdotă, eseistul observa reducerea vechiului comic gigantesc la umor negru sau macabru popular. La Negruzzi, Pãcalã era “un uriaș al trupului, al minții și al inimii, un generos, nu un om al resentimentului”. Din prezentarea pe care Tîndalã o face nașului sãu Pãcalã, printr-o “avalanșã de proverbe care fac un mic tratat filosofic deghizat în umor” vom da urmã-toarea mostrã însoțitã de comentariile eseistului : “*prostului sã nu-i faci, nici sã-ți facã*, adicã mai bine sã te lași pagubaș decît sã primești ajutorul prostului; *nu fii dușmanos, cãci cine face face-i-se*”. Pãcalã din ciclul de «snoave cu Pãcalã», versifi-cat de Petre Dulfu, “practicã exact con-trariul celor propuse de mitologicul Pãcalã al lui Negruzzi: în loc de *nu fii dușmanos, cãci cine face face-i -se*, aplicã înverșunat dușmãnia, foarte exact, foarte planificat, pînã la organizarea crimei, în episodul cu «popa cel rãu». (op. cit, p. 12). Introducerea macabrului în umor ar fi un semn al deca-denței, care existã și în literatura popularã prin trecerea de la un realism transfigurat la realismul «terre à terre» ca în anecdotele cu Pãcalã (H. Stamatu, op. cit).

Semn neîndoios al creativitãții este însã transfigurarea ideaticã a folclorului așa cum o întîlnim în hermeneutica existențialã a lui Constantin Amãriuței *(13)*. Acesta, pornind de la un mãnunchi de versuri populare românești are inspirația de a propune o «esteticã a stãrii de urît» *(14)*. Mai precis, o esteticã a «*stãruirii*», a contemplãrii pe fondul «dorului» sau al «urîtului». Iatã câteva versuri populare românești alese de el pentru a-și încadra discursul privitor la «starea de urît»: «Urâtul unde se pune/ Întunec-un colț de lume;/ Urâtul unde apare/ Întunec-un colț de țarã.» Datoritã «stãrii de urît» lumea își pierde sensul ontologic, «numele» și «lumina» ei.

«Starea de urît» întîlnitã în creația folcloricã ar reprezenta acea tragedie liricã a existenței ducînd la nimicire și la silã de propria ființă: “Când m-am dus ca sã mã culc,/ De urît n-am mai putut./ Dac-am vãzut și-am vãzut/ La poticãraș m-am dus/ Dupã leacuri de urât./ Poticãrașul mi-a spus/ Cã leacul urâtului/ E-n fundu pãmântului;/ Cã urîtul n-are leac/ Decât scândura de brad,/ Douã cuie sã le bat,/ Sã vãd urâtu-ngropat” (cules de Tudor Pamfile).

Prin «starea de urît» s-ar lãsa cumva un întuneric asupra lumii, ceea ce ar echivala cu un fel de moarte. «Dar nu e moarte în lume cu cei dragi și cele menite în lumina zilei» noteazã C-tin Amãriuței (*Estetica stãrii de urît*, p. 43). Hermeneutica sa existențialã opune stãrile de «dor» și de «urât», în forma lor absolutã: «Cît de mare-i pãmîntu / Ce-i mai rãu ca urîtu?», observa țãranul anonim cu înțelepciunea lui.

Singura prezențã în «starea de urît» ar fi prezența lumii nimicite, non-sensul co-tropitor, lucrurile moarte, sentimentele ucise. E plenitudinea Neființei, consem-neazã filosoful, «un *nimic de lucruri*, un *nimeni de ființe*, echivalent morții». Absolutul «stãrii de urât» diferã în mod fundamental de absolutul «stãrii de dor» prin faptul cã urâtul este indiferent la Ființa transcendentã. În plus, «urâtul» pare a avea o acțiune de distrugere a tuturor limitelor. Fațã de «starea de urît» cu întinderea ei de haos, de zgurã și de absurd unde se destra-mã contururile lumii existente, vastitatea dorului ca «setea eternã a dorinței» este tot ce poate fi mai contrastant. De aceea dorul a putut fi ridicat la rangul de «drum meta-fizic», ca stare ce transcede proza lumii, spre deosebire de «urât», ce întoarce spatele la lume. Dorul, ca sentiment al sufletului, ar fi o neliniște, o melancolie învãluitoare, o nostalgie care leagãnã gândurile, o sete eternã de viațã, de dragoste de țarã. Laten-țele sale metafizice îl leagã de infinit.

"Folclorul românesc în exil, -mãr-turisește Constantin Amãriuței -, *mi-a fost tot timpul reazem, aproape -aș spune- un fel de refugiu în refugiu. Un refugiu cultural și spiritual, datoritã descoperirii cãruia am continuat sã scriu, mi-am regãsit iden-titatea"(15).*

A fost într -adevar o «regãsire», cãci pe la douazeci de ani, Constantin Amãriuței a fost el însuși culegãtor de folclor în zona Vrancei. Iar romanele, pentru care francezii l-au cuprins în istoria literaturii franceze, transfigureazã epic «sacrul românesc... cos-mosul sacral în care se integreazã neamul și individul din România arhaicã».

NOTE ªI CONSIDERAțII MARGINALE

1. "Mã obsedeazã ideea cã, de fapt, cultura românã se face în exil. Cea care se face aici, chiar dacã e bunã, tot este influențatã, într-un fel sau altul. Dar adevãrata culturã românã se face în strãinãtate", spunea dl. Andrei Pleșu în 7 noiembrie1988 (v. *Cartea albã a securitãții*, 1996, p. 416).

2. v. articolul d-lui Virgil Nemoianu, *Mihai ªora și tradițiile filosofiei românești*, scris în primãvara anului 1989 și apãrut în «Review of Metaphysics», nr. 43, martie 1990, p. 591-601. Datoritã amabilitãții arãtate fațã de «raționa-lismul» d-lui ªora, raționalismul fiind, în opinia d-lui Nemoianu (și a lui M. Roller) chintesența gândirii filosofice, articolul sãu a fost republicat drept postfațã în cartea de tinerețe a d-lui Mihai ªora (*Despre dialogul interior*, trad. de Mona și Sorin Antohi, Ed. Humanitas, București, 1995, p. 219). Dl Nemoianu, predând în S.U.A. literatura comparatã, din cele pe care le scrie despre filosofia româneascã dovedește o mare superficialitate de gândire. În principal, el dã impresia cã își economisește efortul de gândire cãutând sã recunoascã peste tot șablonul «raționalitãții» (simplificat pânã la deformare). Superficialitatea îi apare însã compensatã de o excesivã consecvențã în perpetuarea imaginii (veche de jumãtate de secol) confecționatã de Mihail Roller în legãturã cu filosofia româneascã (a se vedea din volumul de fațã: *Despre utilitatea rememorãrii trecutului*, p. 15-32).

Dl. Nemoianu se vrea a fi un specialist în tradițiile filosofiei românești pe care el însuși se pare cã le-a neglijat înainte de a le gãsi "neglijabile". Întrucât vânarea unui șablon nu e totuna cu studiul diversitãții pe care o reprezintã filosofia româneascã. Improvizatul «specialist» ne pare a

intra în categoria acelor cunoscãtori din auzite descriși de filosoful și logicianul Anton Dumitriu: “Existã - și au existat totdeauna - o serie de indivizi care vor sã parã ceea ce nu sunt. Aceștia dau lecții în domenii pe care nu le cunosc decât din auzite sau din rãsfoiri rapide a unor expuneri rezumative” (v. rev. «Jurnalul literar», febr.-martie 2000, p. 29).

3. Constantin Micu-Stavilã (1914, Moinești, Bacãu -17 ian., 2003, Paris), doctor în filosofie («magna cum laudae») a fost asistentul profe-sorului Ion Petrovici la fosta Facultate de Filosofie și Litere din București. Din 1944 pînã în 1947 a fost conferențiar de filosofie la Facultatea de Teologie. Odatã cu decapitarea spiritualã a țãrii, trãiește - alãturi de figurile proeminente ale culturii românești - cutremurãtoarea experiențã a închisorilor (în care ocupantul țãrii a distrus atâtea zeci și sute de mii de vieți), precum și a Canalului «Morții» Dunãrea - Marea Neagrã. Dupã vizita în România a generalului de Gaulle (și la intervenția acestuia) i se permite sã ia dru-mul exilului francez. În țarã a publicat *eseurile Cunoaștere și mântuire în problematica filosoficã a lui Ion Petrovici* (1942, 15 p.); *Die Relativität der Erkenntnis und das Suchen des Absoluten* (conferințã la Universitatea din Leipzig, 1942, 19 p.); *Homo ludens sau funcțiunea idealã a jocului și rolul lui în nașterea culturii* (1942, 18 p.) și *Originea creștinã a problematicii filosofiei moderne* (prelegere inauguralã a cursului de Introducere în filosofie, 1945, 35 p.). În volum a publicat teza sa de doctorat *Finalitatea idealã a existenței umane* (Casa ªcoalelor, 1943, 162 p); *Existențã și Adevãr. Eseuri* (1945, Tipografia «Bucovina», I.E. Torouțiu, 90 p.) și *Cãtre o nouã filosofie a naturii* (1946, Ed. Librãriei Universitare, 139 p). Despre acest filosof român cenzurat cu totul în cultura comunistã (ca și în *Enciclopedia exilului...*, de F. Manolescu, Ed. Compania, 2003) a se vedea fișa din dicționarul scos de Academia Româno-Americanã: *Românii în ªtiința și Cultura Occidentalã*, vol. 13, 1992, p. 344 precum și *Bibliografia operelor filosofice românești*, de Mãdãlina Diaconu, din vol.: *Dicționarul operelor filosofice românești*, Ed. Humanitas, București, 1997, p. 294-295. Revista «Jurnalul literar» a publicat unele dintre înregistrãrile colocviilor organizate de Constantin Micu -Stavilã în capitala Franței (Colocviul pe tema «agresivitãții din lumea contemporanã» privitã «sub lupa filosofiei» în numãrul din martie-aprilie-mai 2001).

4. «Ceea ce are valoare se aratã de la prima înfãțișare în meritul sãu și nu are trebuințã de indulgențã, cãci nu este bun numai pentru noi și deocamdatã, ci pentru toți și pentru totdeauna», consemna Titu Maiorescu.

5. Horia Stamatu observa cu justețe faptul cã la noi, când patru cincimi din populația țãrii trãia la sate, țãrãnimea nu era o clasã «ci neamul românesc însuși» (v. Horia Stamatu, *Ego Zenovius...*, Ed. «Jurnalul literar», 2001, p. 11).

6. Iatã ce scrie Horia Stamatu pe la începutul eseului sãu despre *Umorul negru și absurdul în literatura cultã și folclor* («Revista Scriitorilor Români», nr. 12 , München, 1973, p.10): Primul cãrturar care s-a dedicat studiului folclorului românesc «a fost cu totul excepționalul Iordache Golescu, de care și-a bãtut joc cu o nerușinare fãrã limite Cãlinescu-ne-Cãlinescu de dupã 1945, dar cãruia i-a consacrat un studiu admirabil Perpessicius, chiar în epoca proletculturii (*Mențiuni de istoriografie literarã și folclor*, 1956)». ªi ceva mai încolo: «așa cum primul inventar al proverbelor, probabil dupã modelul Bibliei, l-a fãcut la noi Iordache Golescu, primul inventar al mitologiei l-a întreprins Hașdeu, de care același straniu sucit-rãsucit Cãlinescu-ne Cãlinescu nu amintește nici mãcar în *Estetica Basmului*» (Ibid.). Fãrã Condica limbii românești scrisã de Iordache Golescu nu ar fi apãrut colecția de proverbe comentate a lui Zane, mai aflãm de la Horia Stamatu (*Umorul negru...*, «Revista Scriitorilor Români», nr. 12 , München, 1973, p.10).

7. Horia Stamatu (1912-1989) a fost poet-gânditor, filosof al culturii, eseist și rafinat traducãtor de poezie misticã. Nãscut în Bucu-rești la 9 sept. 1912 și-a fãcut studii de drept și de filosofie la Universitatea din București și la Universitatea din Freiburg i. Br., Germania. Primul sãu volumul de poezie, *Memnon* (Premiul Scriitorilor Tineri, 1934) a fost comentat de Bazil Munteanu în *Panorama de la littérature roumaine contemporaine* și de cãtre Vladimir Streinu în cartea sa publicatã în 1938, *Pagini de criticã literarã*. Alãturi de Mircea Vulcãnescu și Dan Botta, Horia Stamatu a participat din 1938 la redactarea primelor cinci volume ale *Enciclo-pediei României* (volumul al V-lea care prezenta cultura româneascã, publicat la Imprimeria Naționalã - a fost dat la topit de ocupantul sovietic -aflãm de la Dan Botta, *Limite și alte eseuri*, Ed. Crater, 1996, p. 359). La Freiburg im Briesgau Stamatu este studentul lui Max Müller, suc-cesorul lui Heidegger, dupã îndepãrtarea acestuia de la universitate. Din Heidegger eseistul-poet traduce și comenteazã cu mare competențã *Holderlin și esența poeziei* (1981).

Într-o scrisoare adresatã în 20 august 1965 profesorului Al. Rosetti, H. Stamatu con-semneazã cã între 1946 și 1949 a fost lector de limba și literatura românã în Germania, la Freiburg, la catedra romanistului Hugo Friedrich. În Franța (la Paris) devine membru fondator al «Centrului Românesc de Cercetãri» ce-l are drept prim președinte pe Mircea Eliade. Din 1951 se stabilește în Spania, la Madrid, unde va desfãșura o intensã activitate literarã și publicisticã. Traduce în spaniolã din poezia lui Hölderlin (1957) și din spaniolã în românã poezia misticã a Sfîntului Ioan al Crucii. Pentru reușita (absolut extraordinarã) a traducerii lui San Juan de la Cruz, poetul-gânditor se familiarizeazã cu limbajul religios al *Psaltiriei în versuri* publicatã de mitropolitul Dosoftei în 1673. În anul 1961 se întoarce definitiv în Germania, la Freiburg i. Br., unde va fi redactor pentru probleme de comuni-care la «Forschungsstelle für Weltzivilisation» în perioada 1962-1966. În publicațiile exilului românesc se poate citi bogata eseisticã a filosofului Horia Stamatu, din care o foarte micã parte a fost publicatã în România abia în 2001 într-un modest volum intitulat *Ego Zenovius.* Iatã câteva titluri din eseistica sa: *Eminescu necu-noscutul* (1989); *Paradisul lui Ion Barbu* (1988); *Istorie și mit* (1986); *Problema lui «Nu» de Eugen Ionescu, problema lumii* (1986); *Religia românilor* (1985); *Bisericã și religie la români (*1985, în colab. cu D. Ichim); *Rostul «istoriei» la români* (1985); *Comportamentul românilor în istorie* (1984); *Loc «sacru» și loc «consacrat»* (1984); *Misterul «Mioriței»: eroul* (1984); *La o nouã «Întemeiere» româneascã* (1983); *Cum este «românesc» Crãciunul la români (1983); Cincizeci de ani, 1932-1982* (1982); *Viitor petrecut (1982); Români și germani. Nimicirea conștiinței prin aculturare* (1981); *Comentarii* (și traducere) la «*Holderlin și esența poeziei*» de Martin Heidegger (1981); *Câteva lãmuriri cu privire la Nae Ionescu* (1980); *«Scrisoarea unui european, 1944-1979»* (1979); *«Manifest pentru scriitorii de limbã românã din afara României»*; *De la geoculturã la geopoliticã: Uranotopia* (1979); *Între utopia orficã și hieraticul mioritic* (1978, despre nuvela *In curte la Dionis* de Mircea Eliade); *Ego Zenovius...*(1978, anul în care îi apare traducerea din San Juan de la Cruz: *Ope-ra liricã*); *Timp și literaturã* (1977); *țãranii* (1976); *Umorul negru și absurdul în literaturã și folclor* (1973); *Soarta libertãții în veacul necesitãții: G. Uscãtescu* (1968); *Ioan Budai-Deleanu, poet-gânditor al vremurilor noi* (1968); *Mircea Vulcãnescu și generația lui* (1966); *Schimbarea poreclei în renume* (1966, despre Vintilã Horia)*; Ieșirea din impas* (1962, despre *Remontée...*de Oct. Vuia); *La juventud hoy* (1960)*; Câteva note asupra gândirii românești* (1959)*; Teatrul lui Eugen Ionescu* (1957); *Despre «Poezia românã nouã»* (1957); *Reflexiones de un seglares...*(1954)*; Despre Alex. Busuioceanu: Proporción de vivir* (1953); *Cinci sute de ani de la cãderea Bizanțului (1953), etc.*

Amintim și volumele publicate de marele poet Horia Stamatu: *Moartea lui Pan* (1940); *Juvavum* (1945); *Râul* (1953), *Por las calzadas de punta europea*; *Pe marile drumuri ale*

peninsulei iberice (1956); *Twist* (1963), în fr.; *Recitativ* (1965); *Dialoguri* (1964, trad. în germ. în 1968 şi în sp. în 1971); *Punta europea* (1969); *Kairos* (1974, ed. II-a, 1995); *Jurnal.1* (1975); *Jurnal. 2* (1977); *Discurs și excurs* (1978), *Imperiul* (1981); *Cantata învierii* (1982); *Rugãciune de ziua Marianei* (1983) şi *Cartea regilor și împãraților* (1884).

8. v. Ion Caraion, *Poezii arestate*, 1999.

9. v. Horia Stamatu, *Timp și literaturã*, în «Revista Scriitorilor Români», München, nr. 14/1977. Eseul a fost cuprins în volumul: Horia Stamatu, *Ego Zenovius...*(Ed. «Jurnalul literar», București, 2001, p. 18-54).

10. Total cenzurate pânã în dec. 1989, scrierile lui Horia Stamatu care ajunseserã la Biblioteca Academiei erau ascunse de ochii cititorilor. Ele se aflau în «Fondul directorial», mai bine pãzit chiar decât «Fondul secret» la care se ajungea cu o aprobare specialã.

11. «Cei care au ales marginalizarea -observa criticul Cristian Livescu - au instituit o comuniune -deloc ipoteticã - a onoarei, dovedind, ceea ce nu pare chiar limpede, cã existã și un destin al adevãrurilor» (v. rev. «Asachi», nr. 97, martie 1997, p. 4).

12. Eugen Ionescu remarcase cu justețe cã la Horia Stamatu «verbul poetic este demers spiritual». Acest lucru l-a împiedicat (probabil) pe dl. Alex. ªtefãnescu sã-i aprecieze creația poeticã. Opac la orice «demers spiritual» (v. cele scrise despre Petre țuțea în «Rom. lit.» din 12-18 aug. 1992, sau cele scrise despre Dan Botta) în opinia criticului Alex. ªtefãnescu, Horia Stamatu ar fi, vezi Doamne, un «poet fãrã mare talent» («Rom. lit», 6-12 iulie 1994).

13. a se vedea *Ce poate ieși din asceza dorului* (p. 93-108 din volum).

14. v. C-tin Amãriuței, *Estetica stãrii de urît*, în Revista Scriitorilor Români, München, 1965, p. 37 - 47.

15. a se vedea interviul lui Constantin Amãriuței publicat în rev. «Jurnalul Literar» din dec. 1998.

**Textul de fațã are la bazã un referat prezentat la Sim-pozionul internațional de etnologie de la «Muzeul Maramureșului» (dir. Mihai Dãncuș) din 26-27 dec. 1998.*

Isabela Vasiliu-Scraba

<<La prima pagina

CE POATE IEªI
DIN ASCEZA DORULUI*

> «...orice culturã veritabilã începe printr-un Discurs filosofic. Desigur cã procesul de creație poate fi lung; rãdãcinile lui se pierd în noaptea preistoriei»
>
> C-tin Amãriuței, *Letopisețul* ...

Rezumat: **O metafizicã româneascã scrisã în exil (Constantin Amãriuței). Mihai Eminescu, cunoașterea poeticã a *Stãrii dintâi* și a stãrii pre-ontologice (trãitã ca mister metafizic). Veș-mântul noematic al unui termen eminescian (Mircea Vulcãnescu). Drama metafizicã a crea-ției lumii într-un mit românesc. Gospodãria cereascã din haosul primordial. Cartea Facerii și cunoașterea despãrțitoare de lume. Dumne-zeu coboarã în lume: *Starea dintâi* ca justi-ficare ontologicã a Creației.**

Constantin Amãriuței *(1)* și-a luat doctoratul în filosofie la Sorbona cu o tezã despre structura gândirii speculative. A fost atras de hermeneutica existențialã, ca și Constantin Noica pe care îl aprecia foarte mult *(2)*. Din filosofia lui C-tin Amãriuței ne-a reținut deja atenția hermeneutica stãrilor de *dor* și de *urât (3)*, având ca bazã de pornire creații poetice din folclorul românesc. Acum ne vom axa în principal pe interpretarea datã de filosof unui mit de facere a lumii, din volumul lui Tudor Pamfile (1883-1921) *Povestea lumii de demult* (1913). Cum vom vedea, Constantin Amãriuței prezintã mitul într-o frumoasã și interesantã perspectivã ideaticã, pe firul propriei gândiri speculative prin care a prins contur o metafizicã româneascã de cea mai aleasã sorginte. Nu va fi așadar de mirare cã în hermeneutica sa reapar «starea de dor» și «starea de urât», amintindu-ne de cadrul ideatic înfãțișat în capitolul precedent. Dar însuși mitul creației lumii reflectã în limbajul lui o gândire filosoficã popularã vehiculatã prin teme mitologice ca Dumnezeu, Diavol, haos, interdicție, pãcat, observã eseistul. țãranul român, anonimul autor al atâtor nestemate de gîndire risipite generos în balade, în doine sau în colinde, ar fi intuit, prin acest discurs asupra creației metafizice a lumii, «ethosul» tuturor «stãrilor de existențã», în special pe cel al «*Stãrii d'Întîi*», din care purced toate. Gândind ethosul românesc în forma unei metafizici a «*Stãrii d'Întîi*», Constantin Amãriuței se alãturã pleiadei de filosofi care-i numãrã pe Vasile Bãncilã, Mircea Vulcãnescu, Ernest Bernea, și pe Constantin Noica (din cãrțile sale despre rostirea romã-neascã). Vasile Bãncilã, autorul acelei splendide suite de eseuri despre *Duhul sãrbãtorii (4)*, nota într-unul din aforis-mele sale cã în vremea când prin satele românești dominau religia și datinile nu exista om incult, pentru cã «îl modelau curenții spirituali ai viziunii religioase și ai datinilor». Referitor la Constantin Amãriu-ței, interesant de semnalat ne pare faptul cã nu numai prin temele sale de gîndire, ci prin însuși limbajul sãu filosofic, el se înscrie în buna tradiție a gîndirii filosofice românești. În ordinea deconstrucției seman-tice, a «multiplei și tacitei cuvîntãri pe care limbajul uzual

le-a uitat» filosoful stabilit în Franța urmeazã calea deschisã de Mircea Vulcãnescu. În privința ansamblului ide-atic, dincolo de o indiscutabilã originalitate, se întrevãd sclipiri de intuiții filosofice ale unor înaintași iluștri precum Lucian Blaga și Nae Ionescu. Mai ales cînd Constantin Amãriuței vorbește despre cunoaștere în general și despre pãcatul cunoașterii în particular. Cunoașterea, «despicând» printr-un act «luciferic» lucrurile de «*Starea lor d'Întîi*», devine «pãcat» împotriva stãrii lor paradisiace. Iatã cît de firesc transpar în hermeneutica sa existențialã acele nu-anțe de tentã origenistã pe care Mircea Vulcãnescu le observase *(5)* la filosoful Nae Ionescu. Mai precis, în atitudinea pe care acest filosof religios o avea fațã de cu-noaștere *(6)*, privitã drept vinovatã și neper-misã «luare în stãpînire» a obiectului de cunoscut. Cum am arãtat în volumul nostru despre *Metafizica lui Nae Ionescu* (Ed. Star Tipp, 2000), el propunea prin filosofia sa o soluție de împãcare a omului cu lumea, o «comuniune de iubire» cu acea lume de care omul contemporan se desparte prin cunoaștere *(7)*.

Nici Constantin Amãriuței nu se va opri la valorizarea negativã a cunoașterii. ªi el va opta pentru un alt fel de cunoaștere, diferitã de cunoașterea despãrțitoare a omului de lume. În mod original, celei din urmã el îi opune «cunoașterea stãrii abso-lute în care stãruie Lumea de la originea ei» *(8)*. O atare cunoaștere s-ar desprinde prin excelențã din creația lui Mihai Eminescu. În evocarea eminescianã a codrului, lacu-lui, mãrii sau a teiului am avea «cunoașteri» poetice ale «*Stãrii d'Întîi*», «stãri pe loc» ale «Lumii înființate în Absolut». În ac-cepțiunea sa, «starea pe loc» ar fi cea care apare în «procesul de ființare și desființare» din versurile: «Orice noroc/ ªi-ntinde aripile/ Gonit de clipele/ Stãrii pe loc» (*Stelele-n cer*). Aici s-ar remarca atît trecerea -în clipã - de la o stare temporalã la alta, cît și clipa ea însãși ce se adeverește a fi mereu a *stãrii* ca atare, a «stãrii pe loc» înscrisã în lucruri *(9)*. Constantin Amãriuței noteazã cã «pentru a stãrui în starea ei, *sinea* n-are nevoie de sens lumesc. În schimb, gândirea extaticã a poetului, prin stãrile de *dor* sau de *urît*, «cunoaște» aceastã stare «în sinea ei»» (Ibid.). Starea pre-ontologicã a lumii, «în stãruirea ei» ar fi redatã de Eminescu în *Rugãciuna unui dac*, prin versurile: «Nu era azi, nici mîine, nici ieri, nici totdeauna».

Cu acest prilej, Constantin Amãriu-ței evocã subtilul comentariu al filosofului Mircea Vulcãnescu în marginea poziției neprivilegiate pe care o are ideea de «pre-zențã» în limba românã. «Veșmîntul noe-matic» intuit de Mircea Vulcãnescu *(10)* pentru cuvîntul «totdeauna» din prologul mai înainte citat nu trimite gîndul cãtre «dintotdeauna» ca permanențã indestruc-tibilã a ființei, ci cãtre contrariul ei. «Tot-deauna» ar fi «totul de- a una», adicã «totul dintr-odatã», ca ieșire din timp (nu ca totalizare cantitativã). Fapt explicitat de Mihai Eminescu, observã Mircea Vulcã-nescu, prin versul imediat următor: «Cãci unul erau toate și totul era una». Constantin Amãriuței pune în evidențã și diferența dintre sensul ontologic al Unului și sensul «pre-ontologic» al stãrii neutre, al «sinei», ca «miez» de stãruințã universalã a gândului ecstatic (v. *Metafizica stãrii pe loc, «Jurn. lit.», 1999*). Deși argumentarea deose-birii intervenite între propriile opinii și pãrerile

lui Noica pe tema neființei emi-nesciene este deosebit de interesantã *(ibid.)*, vom închide paranteza deschisã odatã cu invocarea lui Eminescu, pentru a ne întoarce la mitul românesc de creație a lumii ce i-a reținut atenția filosofului Constantin Amãriuței, redându-l întâi ca atare, apoi prezentându-i interpretarea:

«*Se zice cã de cînd cu hãul, cînd lumea nu era plãsmuitã, trãia și Dracul în cer. Aici el sluja pe Dumnezeu, fãcîndu-i cele de lipsã. Cînd l-a bãgat Dumnezeu ca slujitor, i-a spus lui cã pînã atunci îl va ținea în împãrãția Sa cereascã, pînã cînd va asculta de El și nu va cãlca în odaia a douãsprezecea din fundul cerului. Dracul nu i-a cãlcat de loc porunca și nu ar fi intrat, Doamne ferește, în chilia opritã. De aceea Dumnezeu îl iubea mult, cãci pe lîngã cã era slugã credincioasã, mai era și isteț, lucru mare. Darã dela o vreme, i se urî și Atot-puternicului de hãu și hotãrî sã plãsmu-iascã o lume mai frumoasã. În cele șapte zile cît a fost El pogorît din ceruri, - cãci într-o sãptãmînã a fãcut El lumea, nu doarã cã n-ar fi putut-o gãtà mai iute, dar bag'seama așa a crezut Înțelepciunea Sa potriveala mai bunã -, dracul se furișã în odaia din fund a palatului dumnezeiesc sã vadã ce scum-pãtate va fi acolo, de l-a oprit Dumnezeu sã calce în ea. Pe o masã gãsi el o carte în care era scrisã înțelepciunea lui Dumnezeu. Vãzînd aceasta, Dracul se puse sã ceteascã și ceti, curios cum era, șapte zile și șapte nopți într-una, pe nemîncate și nebãute. În lãcomia sa, ca sã se facã a toate știutor, uitã cã se apropie timpul cînd Atotputernicul se va sui din nou la cer, și Dumnezeu îl aflã cetind. Atunci el alungã pe Dracul din cer, blestemîndu-l în chipul urmãtor:«Nichi-percea sã te cheme, satanã și diavol ce ești, necurat sã fii, vicleanule, coarne sã-ți creascã, Scaraonț, duce-te-ai în pustii, spaima lumii sã fii, ucigã-te crucea, ucigã-te toaca!» ªi grãind astfel, Dumnezeu îl izgoni pe Dracul din cer*».

În interpretarea pe care o propune acestui mit, Constantin Amãriuței observã pentru început cã în povestea româneascã «*haosul*» este prezentat ca o «*gospodãrie cereascã*» unde Dumnezeu locuia împre-unã cu credinciosul sãu slujitor. Faptul cã mitul îl aratã pe Cel de Sus *trãind* în haosul primordial ar indica o anume stare a haosu-lui: starea lui de lume «gospodãritã». Cãci pentru tãranul român, nimeni nu poate trãi undeva, «fie chiar în pustiu, în cer sau în iad fãrã ca locul sã nu fie *sfințit* ca gospo-dãrie»(v. C. Amãriuței, *Metafizica creației lumii).* Îndatã ce este locuit, *haosul pri-mordial* s-ar transforma așadar într-o gos-podãrie în care fiecare își are rânduiala sa.
Filosoful mai face câteva fine precizãri. Acest haos «*este un fel de lume imposibil de cunoscut deoarece nimeni și nimic n-au fost aduse la lumina ... lumii*»(Ibid.). Este o «*totalitate a lucrurilor fãrã lume*» (Ibid.), desemnînd privativ starea lumii în anteri-oritatea ei pre-ontologicã, fiindcã Lumea devine existentã prin facerea ei de cãtre Cel Atotputernic. Astfel, prin chiar existența ei, ar dovedi cã «*Starea d'Întâi*» este în-sãși «*locul de stãruințã a lumii*». «*Starea d'Întâi*», noteazã Constantin Amãriuței într-un limbaj de rezonanțe heideggeriene, nu poate «locui» decât în lume. Apoi herme-neutul remarcã cum Dracul nu calcã porunca Stãpânului sãu pentru cã ar fi avut un suflet rãu, ci pentru cã i-a lipsit ajutorul

divin. Cât au fost împreunã în ceruri, Dumnezeu l-a ferit. Dar cînd Dumnezeu pleacã sã facã lumea, «*haosul*» înceteazã sã mai fie o «*gospodãrie cereascã*». Prin urmare, când Dumnezeu este prezent în lume și absent din primordiala gospodãrie cereascã, haosul își pierde starea sa privilegiatã prin prezența Celui de Sus și devine un «*gol ontologic*», definit ca un «*nimeni de Dumnezeu*». Dar un «nimeni de Dumnezeu» va deveni și Dia-volul rãmas singur. Numai în aceastã stare alteratã poate el citi din *Cartea Facerii* ascunsã în chilia a douãsprezecea.

Într-una dintre prelegerile ultimu-lui sãu curs de metafizicã (1936-1937), Nae Ionescu, vorbind despre cunoaștere în mar-ginea interpretãrii mitului biblic al pãca-tului originar, spunea studenților sãi cã prin cunoaștere omul își creazã pentru sine o situație cu totul specialã. El surpã ordinea naturalã, împotrivindu-se lui Dumnezeu, smulgîndu-se așadar din ordinea fireascã. Prin aceastã smulgere, «*care se întîmplã prin om și pentru om în momentul în care intervine procesul de cunoaștere*», s-ar declanșa tragedia omului care resimte un sentiment de înstrãinare, de rupere a legã-turilor sale organice cu Creatorul sãu *(11)*.

În hermeneutica pe care Constantin Amãriuței o propune mitului facerii (care nu este decît unul dintr-o întreagã serie de mituri românești închinate acestui subiect), cunoașterea este și ea un pãcat ce atrage grave consecințe. Cel care inițial a fost pre-zentat drept supus credincios Domnului, prin cãlcarea poruncii își pierde statutul ontologic inițial. În lipsa Stãpînului sãu citind Cartea Facerii, el dispare pur și simplu din ordinea firii nenãscute încã, din acel «*haos*» de dincolo de Ființã și Neființã.

Astfel el devine «un nimeni», un pãrãsit de Dumnezeu, chiar înainte de a fi izgonit și blestemat de cãtre Stãpînul sãu. Aceste interesante interpretãri nu sunt cîtuși de puțin desmințite de creația popularã ce i-a servit lui Constantin Amãriuței drept pretext pentru dezvoltarea gîndirii sale filosofice despre *Starea d'Întâi*. În povestea româneascã, creația lumii (ca act virtual al Atotputernicului) se aflã scrisã în Cartea Facerii. ªi nimeni în afarã de Dumnezeu nu trebuie sã-i cunoascã misterul. Drama meta-fizicã în care se aflã Lumea de la originea ei ar decurge din pãcat. Cãci, observã filo-soful, la mijloc este un pãcat, constînd în dublarea actului de creație printr-un act epistemologic. Definirea cunoașterii ca pãcat este reluatã de mitul biblic al «*po-mului cunoașterii*», în care iarãși Diavolul se va afla implicat în actul «*luciferic*» sãvîrșit de omul ce calcã porunca lui Dumnezeu. Diavolul, primul martor al creației din povestea popularã româneas-cã, ar fi singurul care a vrut sã cunoascã misterul lumii «din afara ei». Fiindcã Dum-nezeu, odatã cu creația lumii, ar fi dãruit o «cunoaștere nedespicatã» de existențã, «*o cunoaștere prin revelația de sine a Stãrii d'Întâi în care stãruie fiecare lucru*» *(12)*.

Sã vedem însã cum întervin în hermeneutica acestui mit categoriile ce desemneazã în metafizica lui Constantin Amãriuței stãrile de «*dor*» și de «*urît*». Starea de «urît» ar fi prima care apare, provocatã de lipsa de «noimã» a haosului. Într-adevãr, confruntat cu «rostul» lumii, haosul este nelume prin excelențã. Povestea spune cã «*de la o vreme i se urî și Atotputernicului de hãu*». Dar acest «urît» ar

avea și o fațã pozitivã, fiind în același timp, «*dor de lume*». Conform hermeneuticii propuse de filosof, prin conștiința lumii absente, Dumnezeu este cuprins de dorul unei lumi frumoase. ªi întrucît la Dumnezeu dorul și urîtul, în forma lor absolutã, apar ca identice, la originea lumii ar fi o stare esteticã de «urît-dor» de lume. Datã fiind conotația specialã pe care «*Starea d'Întâi*» o are în metafizica sa, vom mai arãta în încheiere felul cum filosoful interpreteazã actul creației. Dupã Constantin Amãriuței, prin actul creației Dumnezeu «lumineazã» lucrurile, oferindu-le posibi-litatea de a «exista», relevînd lucrurilor «ce stãruiau în haos» starea lor de a fi sau de a nu fi în Lume, «rostul» lor. Pentru aceasta Dumnezeu «coboarã» în lume, «coboarã pe lîngã fiecare lucru» spre a revela, prin cu-vânt, rostul fiecãrui lucru în lume.«*Starea d'Întâi*» ar reprezenta în viziunea herme-neuticã astfel propusã, justificarea onto-logicã a lumii ca act de creație unicã a lui Dumnezeu. Fiind primul Existent, Dumne-zeu va fi și Creatorul revelator și rostitor de Lume, *Logosul* din Evanghelia Sfântului Ioan, cãci însãși actul creației este «po-veste», este discurs de revelare a lumii ca stare cu noimã.

NOTE ªI CONSIDERAțII MARGINALE

1. Nãscut în 1923 și absolvent «magna cum laudae» al Facultãți de Filosofie și Litere din București, Constantin Amãriuței își dã licența cu Mircea Florian, care-i propusese o lucrare despre *filosofia intuiționist -iraționalistã*, la vremea cînd Constantin Rãdulescu-Motru publica în Revista Fundațiilor Regale «*Ofensiva contra filosofiei științifice*» (articol îndreptat impotriva filosofiei lui Lucian Blaga), iar însuși Mircea Florian tipãrise, de pe aceleași poziții polemice, studiul *Destinul metafizicii*. «Am visat întotdeauna sã fac filosofie ca Blaga», mãrturisea Constantin Amãriuței. La vremea studenției sale bucureștene s-a simțit însã apropiat de filosoful Mircea Florian care l-a și recomandat pentru bursa de doctorat cu care va ajunge în Franța. În 1946 Constantin Amãriuței ia drumul exilului. La Sorbona și-a luat diploma de studii superioare cu o temã (condusã de Jean Wahl) despre timp și istorie în filosofia contemporanã (Husserl, Heidegger, Jaspers, Sartre și Gabriel Marcel). Doctoratul în filosofie l-a luat cu teza: *La structure de la pensée speculative*. Prin anii cinzeci este prețuit de Albert Camus (1913-1960) care îi pune la dispoziție biroul și biblioteca sa, intenționând a-i scrie prefața la romanul pe care-l scria. Întîiul roman publicat de Constantin Amãriuței în Franța a fost *Le Paresseux*. În 1956 publicã *La fiancée du silence*, premiat cu premiul Antoine de Rivarol (oferit și lui Emil Cioran pentru *Précis de décomposition*). În România este criticat (în 1956) de Crohmãlniceanu cu aceași «tehnicã» invocând plagiate imaginare, folositã și dupã 1990 pentru îndepãrtarea cititorilor de opera filosoficã naeionescienã. Alte romane publicate sub preudonimul de «C-tin Amariu» sunt: *Le Pauvre d'Esprit* (1958), *L'Eglise au service de la Liberté* (1960), *Vérité chrétienne ...*(1961), *etc.* În cultura francezã el este considerat, asemenea lui Panait Istrati, romancier francez de origine românã. Este inclus în *Istoria literaturii franceze* a lui Boisdeffre (v. rev «Jurnalul Literar», dec. 1998). În 1951 în «Caiete de dor» apare eseul *Dorul de veșnicie*. În 1959 publicã *Trei tipuri de exil în folklorul românesc* («România», nr. 41, p.4). În 1965 lui C-tin Amãriuței îi apare în «Revista Scriitorilor Români» din München amplul eseu filosofic intitulat *Estetica stãrii de urît*

(p. 37-47). În aceeași presti-gioasã revistã a exilului românesc publicã în 1971despre *Frumosul neființei* (nr.10), în 1972 *Mic tratat de esteticã româneascã* (nr.11), iar în 1973 eseul filosofic despre *Metafizica creației lumii*. Este anul când îi apare și *Letopisețul metafizic al țãrii Românești*, într-o lucrare colectivã (acest studiu este republicat în 1997 de rev. «Jurnalul literar»). Mai publicã în 1988 eseul *L'Oeuf*. Dupã abolirea comunismului, devine tot mai evident pentru foarte mulți cã «valorile neglijate, voalate, «refuzate» prin diverse modalitãți (și sintagme) obstucționante se cade a fi readuse la locurile ce li se cuvin» (apud. Cristian Livescu). Aceasta pare a fi chiar strategia revistei «Jurnalul literar» care îi publicã lui Constantin Amãriuței un interviu (1998), o serie de scrieri filosofice, precum și fragmente de corespondențã.

2. Pe când era redactor la rev. «La Nation Roumaine», Amãriuței a publicat *Lettre à C-tin Noica*, (în 1965) fãcând eroarea de a crede cã un articol semnat de Noica în «Glasul patriei» la ieșirea din pușcãrie ar fi redat opiniile autorului și nu a autoritãților care-l ținuserã dupã gratii.

3. v. Isabela Vasiliu-Scraba, *Hermeneutica folclorului românesc la doi filosofi din exil: Horia Stamatu și Constantin Amãriuței*, în rev. «Viața Româneascã», Anul XCIV, Nr.3-4, 1999, p. 203-206; comunicare prezentatã la Simpozionul inter-național de etnologie de la Sighetul Marmației, 26-28 dec. 1998.

4. v. Vasile Bãncilã, *Duhul sãrbãtorii*, Editura Anastasia, București, 1996.

5. v. Mircea Vulcãnescu, *Nae Ionescu - așa cum l-am cunoscut*, (Editura Humanitas, București, 1992, volum îngrijit de Alexandru Badea). Iatã pasajul la care ne-am referit: Nae Ionescu «avea aplecãri «origeniste» și-i plãcea sã alunece cu gîndul pe muchiile prãpãstioase ale teologiei pãcatului cunoașterii, silindu-se însã sã nu cadã» (p. 47).

6. La vremea studenției lui Constantin Amãriuței tocmai începuse sã fie publicatã ediția definitivã a operei filosofice a lui Nae Ionescu, apãrutã pânã atunci în presa vremii, precum și în forma unor cursuri universitare litografiate între 1924- 1935, și în volumul din 1937 alcãtuit de Mircea Eliade. Opera naeionescianã era gânditã de editorii din 1940 sã aparã în unsprezece volume. Pânã în primãvara anului 1944 au putut apãrea patru volume, fiind pregãtit pentru tipar și al cincilea volum, *Istoria metafizicii*.1930-1931. Despre cum a decurs editarea operelor filosofice ale lui Nae Ionescu a se vedea volumul: Isabela Vasiliu-Scraba, *Metafizica lui Nae Ionescu*, Ed. Star Tipp, 2000, sau pagina web: *http: www. geocities.com/isabelavs*.

7. De «pãcatul» cunoașterii, Nae Io-nescu s-a preocupat la cursurile sale de metafizicã (v. capitolele despre «Cãderea în Cosmos» din vol.: Isabela Vasiliu-Scraba, *Me-tafizica lui Nae Ionescu*, Editura Star Tipp, 2000).
Apariția în 1941-1944 a celor patru volume din opera filosoficã a lui Nae Ionescu (douã volume cuprinzînd originala sa gîndire asupra logicii și douã viziunea sa metafizicã), s-a datorat în principal filosofului Mircea Vulcãnescu. Dar, ca în perioada cînd punea la cale - împreunã cu Petru Comarnescu, Mircea Eliade, Paul Sterian, și alți prieteni comuni -, faimoasele simpozioane ale «Criterionului», el a lucrat în echipã (v. pa-ginile despre editarea cursurilor lui Nae Ionescu din cartea lui ªtefan J. Fay, *Sokrateion*, Editura Humanitas, Buc., 1991 precum și cele scrise despre Asociația «Criterion» de Mircea Eliade în *Memorii.I*, Editura Humanitas, Bucucurești, 1991, p. 251-256).

8. v. C-tin. Amãriuței, *Metafizica creației lumii*, în «Rev. Scriitorilor Români», 12/. 1973.

9. v. C-tin Amãriuței, *Metafizica «stãrii pe loc»*, în «Jurnalul literar», martie și aprilie 1999.

10. v. Mircea Vulcãnescu, *Dimensiunea româneascã a existenței*, 1943.

11. v. Nae Ionescu, *Tratat de metafizicã. 1936-1937*, Ed. Roza vânturilor, 1999, p. 161-166.

12. v. C-tin. Amãriuței, *Metafizica creației lumii*, în «Revista Scriitorilor Români», München.

**Textul de fațã are la bazã un referat prezentat la Simpozionul Internațional de etnologie de la «Muzeul Maramureșului» din 26-27 dec. 1999.*

Isabela Vasiliu-Scraba

<<La prima pagina

INCURSIUNI
ÎN SPIRITUALITATEA ORTODOXÃ
(Andrei Scrima)

> "Oricine bea din apa aceasta va înseta iarăși. Dar cel ce va bea din apa pe care-i voi da-o eu, nu va mai înseta în veac. Căci apa pe care-i voi da-o eu se face în el izvor de apă izvorîtoare întru viață veșnicã"
> Ioan IV, 14

Rezumat: **Dl. Virgil Ierunca despre tânãrul Andrei Scrima. Un titlu pretențios: «Timpul rugului aprins». Scrisoarea cãlugãrului rus Ivan Kulîghin în douã traduceri. «Paradoxia metafizicã» din realitatea necreatã a harului divin. Mãrunt pretext pentru o mare her-meneuticã. Izbânda exiluilui românesc visatã de criticul literar Virgil Ierunca.**

Plecat cu o bursã în Franța, dl. Virgil Ierunca apucase sã-și vadã tipãritã revista internaționalã «Agora», scoasã împreunã cu marele poet Ion Caraion. Pânã sã pãrãseascã definitiv Regatul României, prezența arti-colelor sale în presa vremii îi dãduse impresia unei vieți culturale cu mult mai înfloritoare decît era ea în acel ceas agonic. Scãpat în 1947 de atmosfera de teroare po-liticã instituitã de ocupantul sovietic, dar poate și în virtutea obișnuinței radiofoni-ce de a cerceta cultura româneascã de preferințã prin binoclul politico-estetic, domnul Virgil Ierunca consemna în *Jur-nalul* sãu *(1)* cît de mult este șocat de apo-litismul din acel «estetism» susținut de pã-rintele Andrei Scrima *(2)*, de pãrerile cãlu-gãrului român despre Culturã, neapãrat scrisã cu majusculã. În prefața primului volum în care s-a publicat o parte din ma-nuscrisele rãmase de la Andrei Scrima *(3)*, dl. Andrei Pleșu oferã mai multe amãnunte asupra vieții acestui cãlugãr format în țarã pe lângã arhimandritul Benedict Ghiuș, pentru ca pe la treizeci de ani sã ajungã re-prezentantul personal al Patriarhului Athena-goras al Constantinopolului la Vatican. Volumul, apãrut în 1996 și reeditat în 2000, a fost intitulat - poate de doamnna Anca Ma-nolescu, îngrijitoarea ediției, poate de dl Pleșu(4), sau poate chiar de autor -, *Timpul rugului aprins*. Pretențiosul titlu mai apare sã desemneze global secțiunea memo-rialisticã divizatã de pãrintele Scrima în urmãtoarele pãrți: (a) *Inainte de...sau: Dificultatea de a începe*; (b) *Antimul*; (c) *Grupul*; (d) *Întîlnirea fondatoare*; (e) *Rugul aprins*. De fapt, cartea este alcãtuitã în prin-cipal din textul unor conferințe de la Cole-giul Noua Europã (NEC) preluate dupã o înregistrare pe bandã de magnetofon, inti-tulate global *Întîlniri în jurul unui pelerin strãin* (p. 19-108). Ele formeazã prima secți-une a volumului.

O a doua parte este constituitã de paginile memorialistice despre "*Grupul de la Antim*"(p.111-180). Într-o a treia secțiune (p.181-207) este inclusã traducerea din francezã - fãcutã de d-na Anca Manolescu - a unui eseu de largã perspectivã ideaticã publicat prima oarã în 1967, republicat apoi în 1983, în volumul colectiv

Le Maître Spirituel selon les Traditions d'Occident et d'Orient (Hermes 3, Paris, 1983, ed.II).

În ce privește textul transcris dupã conferințe el nu impresionează neplăcut prin "manevrele semiotice" ale lui André Scrima, și nici prin "decalcuri lingvistice riscante", cum se temea dl. Andrei Pleșu. Ci prin uriașa disproporție dintre cîteva rînduri ale unei scurte scrisori de cãlugãr (adresatã în ru-sește celor care-i ascultaserã -prin mijlo-cirea unui interpret- spusele) și fabulosul arsenal interpretativ pus la bãtaie de erudi-tul conferențiar. Ne referim la scrisoarea lui Ivan, Pãrintele cel Strãin, scrisã înainte de a fi arestat (în România) de sovietici și de-portat în Siberia, unde a și murit. O tradu-cere a aceleiași scrisori se aflã cuprinsã în volumul lui Alexandru Mironescu, *Calea inimii. Eseuri în duhul Rugului Aprins* (Edi-tura Anastasia, București, 1998, p.3-5). La o atentã confruntare, cele două traduceri vãdesc o semnificativã deosebire în partea finală a scrisorii lãsate de Ivan Kulîghin discipolilor sãi de la Mînãstirea Antim, unde "rînduielile liturgice erau exemplar slujite de pãrintele Benedict Ghiuș" (apud. Virgil Cândea). În varianta de traducere cuprinsã în cartea lui Alexandru Mironescu (1903-1973), fostul duhovnic al Mitropolitului Rostovului ar fi notat în finalul scrisorii sale urmãtoarele: "Setea Duhului este necovîr-șitã și prin nimic nu se poate umple, iar Darul Lui, cu cît se revarsã, cu atît mai mult crește și umple. Așa este! Fie mila lui Dum-nezeu și harul Domnului nostru Iisus Hristos cu voi toți! Amin. "*(5).*

Contrar Sfinților Pãrinți care so-cotesc Harul Dumnezeiesc ca o realitate necreatã, catolicii - considerînd cã rolul rãscumpãrãtor atribuit în rãsãrit întrupãrii Logosului ar fi o "vagã poezie" -, vorbesc de Har ca despre un "dar creat". La mijloc ar fi "unul dintre inconvenientele cele mai grave ale teoriei apusene despre natura Harului Divin, pus, la întrupare în Hristos, ca într-o visterie plinã, pentru fiecare din noi toți", observa arhimandritul Benedict Ghiuș în teza sa de doctorat *(6).* S-ar putea spune cã asemenea distribuției indivize a luminii, Harul care se împrãștie peste cei aleși nu se micșoreazã printr-o atare împrãștiere. Cu o expresie blagianã, aceasta ar fi «paradoxia metafizicã» a Harului care cu cît se revarsã peste cei ce participã la bunãtatea divinã, cu atît mai mult sporește.

Dar iatã și traducerea pe care André Scrima o dã frazei dinspre sfîrșitul scrisorii cãlu-gãrului Kulîghin: "setea Duhului este fãrã de sațiu și nimic nu o poate covîrși; iar cu cît harul lui se revarsã în ființã, cu atît mai mult aceasta crește și se împlinește."(p 24).

Folosind în continuare sugestiva terminologie a lui Blaga, filosof care a ab-solvit în 1918 Teologia, se poate remarca faptul cã «paradoxia metafizicã» - pe care Pãrintele cel Strãin o atribuise, pe bunã dreptate, doar Harului Dumnezeiesc - este asociatã de Scrima și setei de Duh, care, spunea conferențiarul, nu este o "sete torturantã, precum setea trupeascã"(*Timpul rugului aprins*, 1996, p. 108). Deși juste în esența lor, interpretãrile cãlugãrului André Scrima (referitoare la "setea Duhului" resimțitã de creaturã) prezintã neajunsul de a dezechilibra finalul scrisorii. Fãcînd comparația ce pune în evidențã marea deosebire dintre setea

trupească și setea de Duh, hermeneutul mutã accentul de pe Creator și Darul Lui pe creaturã și setea ei, de ca și cum fostul duhovnic al Mitro-politului Rostovului nu și-ar fi încheiat scrisoarea cu ultimele sale gînduri îndrep-tate cãtre Creator, cãtre Mila și Harul Lui. În privința amintitei disproporții dintre pretextul hermeneuticii și hermeneutica propriu-zisã, se pare cã ea face cumva parte din stilul pãrintelui André Scrima. Cãci o regãsim și într-un alt studiu de-al sãu, intitulat *Pustiul și Ființa (7)* în care de la o paginã a lui Heidegger hermeneutul român ajunge la 9 pagini de text și 5 pagini de note. Dar cîtã bogãție de idei, și cît de largã perspectiva ideaticã desfãșuratã în fața cititorilor! "Cãlugãrul Scrima face adîncite incursiuni în spiritualitatea ortodoxã -con-semna dl.Virgil Ierunca. Încerc sã nãdãj-duiesc acum cã ar putea sosi vremea, prin el, al unui moment românesc de reviriment al ortodoxiei /.../. E un vechi vis al meu și izbîndirea lui ar însemna încã o șansã a exilului. Numai cã pãrintele Scrima cade într-o modestie aproape vinovatã. Cã el e cãlugãr, cã nu-și poate pãrãsi chilia, cã vocația teologicã cere «voințã de putere» incompatibilã cu trãirea în duh" *(8)*.

NOTE

1. v. Virgil Ierunca, *Jurnal*, în rev. «Ethos, nr. 1/ 1973, p. 170-172.

2. Andrei Scrima (fost student al filo-sofului, logicianului și profesorului universitar Anton Dumitriu), dupã ce și-a luat licența în filosofie, a urmat Teologia. Emigrat din 1956, cetãțenia francezã i s-a acordat în 1960.Cu un an înainte de plecarea din țarã, lui Andrei Scrima i s-a publicat articolul: *Spiritualitatea ortodoxã și situația teologiei catolice contemporane* (v. rev. "Ortodoxia", nr. 2, 1955).

Iatã și cîteva titluri de eseuri publicate de pãrintele André Scrima în Franța: *Le Mythe et l'épiphanie de l'indicible* (în «Mythe et Foi», Aubier, Editions Montaigne, Paris, 1966, pp. 83-89); *Gedanken eines Ortodoxen zur Konstitution*, «Ecclesia», 1966, pp. 509-525); *Fãrãdesațiul limitelor* -sau *Clasicul în neliniște* (în rev. «Prodromos», Paris, nr. 7, iulie 1967, pp. 5-9); *Pustiul și ființa, dupã o rostire ineditã a lui Martin Heidegger* (în «Prodromos», Paris, nr. 8-9, martie 1968, p. 3-7); *Antimémoires* -sau *La résurrection est-elle au bout du souvenir?* (în «Prodromos», Paris, nr. 8-9, martie 1968, p. 19-24); *L'Apophase et ses connotations selon la Tradition spirituelle de l'Orient chrétien*, «Hermes», nr. 6, 1969, pp. 157-169) și *Le nom-lieu de Dieu*, în «Débats sur le langage théologique» (Aubier, Editions Montaignes, Paris, 1969, pp. 213-220).

3. Dupã apariția primei cãrți avându-l drept autor pe Andrei Scrima, o a doua carte i-a fost publicatã la un interval de șapte ani. Pe data de 22 mai 2003 la Târgul internațional de carte din București a fost lansat volumul: Andrei Scrima, *Comentariu la Evanghelia după Ioan*, Editura Humanitas, Bucuresti, 2003.

4. v. Andrei Pleșu, *Prefațã* la volumul îngrijit de Anca Manolescu: André Scrima, *Timpul rugului aprins. Maestru spiritual în tradiția rãsãriteanã*. Editura Humanitas, București, 1996, p.5-15 (ediția II-a, 2000).

5. v. Alexandru Mironescu: *Calea inimii. Eseuri în duhul Rugului Aprins*. Cu un cuvînt înainte de Virgil Cândea, Ed. Anastasia, 1998, p. 5.

6. v. Benedict Ghiuș, *Taina rãscumpãrãrii în imnografia ortodoxã*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1998, p. 76 - 77.

7. v. Andrei Scrima, *Pustiul și Ființa*, în rev. «Jurnalul literar», nr. 13-20/ 2002, p. 20-21.

8. v. Virgil Ierunca, *Jurnal*, 1960.

Isabela Vasiliu-Scraba

<<La prima pagina

ISTORIE TRUCATÃ
IN LOC DE FILOSOFIE
sau
Prejudecãţi
în lipsã de judecãţi

> "Mi se pare deosebit de încurajatoare nevoia asta de a-ţi compune la bãtrîneţe o imagine moralã ***(1)*** a propriei vieţi. De altfel acest lucru nu mã mirã: cu timpul «lunga duratã» dizolvã diferenţele dintre lichele şi cinstiţi, proşti şi deştepţi, cãlãi şi victime".
>
> I.D.Sîrbu, *Jurnal...*, 1991

Rezumat: **Sumarã cartografiere a trucajelor istorice. Aşa-zisa filosofie a unui fost no-menclaturist din profitocraţia comunistã. Blajina "ahoretie" a lui Constantin Noica şi a poporului român. Posibilul mai presus de real în filosofia religioasã a lui Mircea Vulcãnescu. Intuiţia unui eseist (Dan Botta) pasionat de Platon. Nesemnificative poveşti istorice pentru un tânãr stalinist ajuns la vârsta senectuţii. Cutremurãtoarea lor semnificaţie pentru unul dintre Brãtieni.**

În toamna anului 1988 m-a amuzat o informaţie pentru studenţii Facultãţii de Filosofie a Universitãţii Libere din Bru-xelles care spunea cã pînã la Gorbaciov istoria ar fi fost trucatã. Acelaşi lucru îl no-tase şi rabinul dr. David ªafran, bãgat în puşcãrie de ocupantul sovietic împreunã cu vîrfurile spiritualitãţii româneşti. Fost discipol şi apropiat al renumitului profesor de pedagogie George G. Antonescu(1882-1953) de la Facultatea de filosofie a Univer-sitãţii din Bucureşti, el consemna în jurnalul sãu cã în România comunistã evreii dãdeau "lecţii politice poporului român comentând şi rãstãlmãcind epoca 1920-1948"*(2)*. În perioada post-comunistã s-a putut constata cum istoria a rãmas sã fie trucatã. Nu numai în felul deja cunoscut. Ci şi prin acei istorici subit interesaţi de instaurarea comunis-mului, aşa cum trebuia sã fie receptat evenimentul de publicul larg şi neştiutor din presa aşa-zis "româneascã", în fapt aservitã Moscovei, singura care a mai apãrut dupã desfiinţarea ziarelor şi revistelor ce nu putuserã sã fie aservite de ocupantul so-vietic *(3)*. De pildã, de la conferinţa unui istoric precum domnul Dinu Giurãscu am aflat prin 1992 cam ce cuprindea o atare presã din 1945-1948. Nimic însã despre rolul jucat de minoritãţile naţionale în anii de instaurare a comunismului, nici despre mutilarea spiritualã a României ocupate de armata sovieticã, nici de masiva deznaţio-nalizare (prin şcoli, prin presã, prin justiţie şi prin administraţie) a teritoriilor româneşti smulse de vecinii României în 1940, ori de acele nesfârşite deportãri prin lagãrul comunismului rusesc, povestite de ţãranii bucovineni şi basara-beni supravieţuitori: "Eşti amar pelin, pelin,/ Dar nu ca legea lui Stalin./ Fiere, fiere eşti amarã/ Dar nu ca dorul de ţarã./ Of, când stau şi mã gândesc,/ Îmi vine sã mã bocesc./ Tineri şi bãtrâni din sat/ În vagoane ne-au bãgat,/ La Onega ne-au mânat/ Fãrã haine de-mbrãcat,/ Fãrã pâine de mâncat./ Dacã nu mureai de frig,/ Foamea te strângea covrig./ Dimineaţã te sculai/ Zeci şi zeci de morţi vedeai./ Romãnaşul când cãdea,/ Nici lumânare n-avea./ De cãmaşã-l dezbrãcau,/

De bocanci îl descãlțau,/ Într-o râpã-l aruncau./ Am dus viațã de creștin/ ªi n-am știut de nici un chin/ Pânã n-a venit Stalin./ Stalin cu ai lui supuși/ au vrut sã fim slugi la ruși,/ Dar noi ducând viațã-amarã,/ n-am uitat c-avem o țarã"(v. *Analele Sighet*, volumul 6, 1998, p. 667).

Interesant este cã nici filosofii cu ifose de istorici și nici istoricii cu ifose de filosofi îngrijorați de fenomenul mitizãrii istoriei în conștiința româneascã nu s-au arãtat dupã 1990 preocupați de momentul cînd Regatului României i-au fost smulse vaste teritorii cuprinzînd Basarabia, Nordul Bucovinei, ținutul Herței, Nord-Vestul Transilvaniei, Cadrilaterul și insula ªerpilor. Nici prea curioși sã afle, mãcar acum, date istorice privitoare la deznaționalizarea, mãcelãrirea și deportarea masivã a românilor din zonele intrate în 1940 în componența Uniunii Sovietice, a Ungariei și a Bulgariei.

Dupã abolirea comunismului, în mod anacronic interesat de istoria anului 1940 s-a dovedit a fi autorul unei cãrți de așa-zisã filosofie, domnul Ion Ianoși (v. *O istorie a filosofiei românești*, Cluj, 1996). Perpetuînd o solidã prejudecatã incetãțenitã la noi încã din vremea lui Leonte Rãutu, dl Ion Ianoși credea în 1996 cã se pot discuta idei fi-losofice ale gînditorilor români, pãrãsind terenul filosofiei. Totuși, fațã de noianul sãu de cãrți anterior publicate sub formã de haoticã informație (nedepãșind nivelul unor conspecte nedigerate), se poate observa cã amestecarea istoriei lui Roller cu filosofia reprezintã în volumul scos la Biblioteca Apostrof din Cluj un punct de vedere co-ordonator. Cel puțin pentru cele scrise despre școala de filosofie româneascã inițiatã de Nae Ionescu. Numai cã fostul ideolog comunist a cãzut astfel peste o perspectivã sintetizatoare total nepotrivitã materialului de sintetizat.

În fine, se pare cã acesta a fost singurul mod pe care dl. Ion Ianoși l-a gãsit spre a-și convinge cititorii cã Noica (la fel cu toatã românimea) nu ar fi "suferit" de binecu-noscutul dezinteres fațã de o istorie care nu era a sa, în termeni noicieni, de o "formã blajinã de *ahoretie*", ci de un "exces" de acțiune și de participație. Afirmație ce ar deschide poarta rãsuflatelor trucaje istorice datând din vremea lui Roller și transformate -pentru unii- în prejudecãți de neclintit. Asemenea "filosoficã" originalitate despre "excesul de acțiune" al românilor nu este în rãspãr doar cu pãrerea lui Constantin Noica. Ci și cu opiniile altor filosofi și gânditori precum Lucian Blaga, Vasile Pârvan, Dan Botta, etc.

Parafrazîndu-l pe Constantin Noica din *Spiritul românesc la cumpãna vremii* (Editura Univers, București, 1978), dl. Ion Ianoși prezintã *ahoretia* ca maladie asu-matã de filosoful de la Pãltiniș *(4)* și ca "ma-ladivitate" clasicã româneascã. Amintim cã *ahoretia*, maladie a spiritului românesc inventatã de filosoful de la Pãltiniș, s-ar caracteriza prin înclinația spre inacțiune și neparticipație. Lucian Blaga vorbea despre dezinteresul românilor fațã de o politicã ce nu era a lor, în timp ce pentru gînditorul religios Mircea Vulcãnescu, ca și pentru Nae Ionescu, "inacțiunea" era un semn cã pentru român posibilul este mai presus decît realul. De altfel, Constantin Noica, scriind despre prelungirea posibilului (a golului de ființã) în real, nu fãcea altceva decît sã ducã mai departe gîndirea filosoficã

naeionescianã și vulcãnescianã *(5).* Remarcabile pagini despre dezinteresul românilor fațã de preo-cupãrile politice a mai scris poetul, dramaturgul și eseistul Dan Botta. Cu intuiția elenistului pasionat de Platon, talentatul gînditor consemna cã la român, vocația pentru "libertatea de a fi singur este un revers al setei de contemplație, al sim-țului frumuseții supreme, al idealismului, atît de proprii geniului acestui popor"*(6).* Desigur astfel de fine observații țin de domeniul filosofiei românești, exact domeniul de care dl Ion Ianoși pare prea puțin interesat, obsesionat cum este de prejudecãțile sale.

În legãturã cu menționatul "exces de acțiune" politicã pe care fostul propagandist comunist dorea sã-l stigmatizeze în cartea despre *filosofia româneascã și relațiile ei cu literatura*, demnã de amintit ne pare pãrerea lui Eugen Ionescu. Premiat în 1934 cu premiul pentru scriitorii tineri (alãturi de Constantin Noica, Emil Cioran și Horia Stamatu), Eugen Ionescu va consemna în anii maturitãții cã viața politicã în Regatul României (pe care l-a pãrãsit în 1942) a fost "adevãrat paradis pe lângã tiraniile metodic organizare, diabolic organizate, de cãtre naziștii nemți și apoi de cãtre rușii" comu-niști (v. Eugen Ionesco, *Antidoturi*, Ed. Humanitas, Bucuresti, 1993, p. 244).

În fine, de la autorul *Istoriei filosofiei românești în relația ei cu literatura* (Ed. Biblioteca Apostrof, 1996), cândva cocoțat în înalte funcții în ierarhia Partidului Comunist Român, cititorul mai aflã cã la 4 iulie 1940 s-a instalat guvernul Gigurtu *(7).* ªi cã statul național-legionar a durat de la 14 septembrie 1940 pînã la 24 ianuarie 1941 (v. Ion Ianoși, *Istoriei filosofiei românești în relația ei cu literatura*, Cluj, p.280). Dar...profund marcat de stalinismul tinereților sale, pierde din vedere - ca evenimente istorice "nesemnificative" pe-trecute în România anului 1940 succesivele dezmembrãri ale unitãții ei naționale, înso-țite de un șir nesfârșit de crime nici pânã azi știute de români.

În schimb, simpla referire la indis-cutabile adevãruri istorice (în 1996 "nesemnificative" și ca atare neglijabile pentru tov. Ianoși) a echivalat cu un martiraj în cazul unui istoric de renume mondial. Într-adevãr, în pușcãrie fiind, academicianul George Brãtianu a preferat sã moarã în cele mai crunte chinuri decît sã-și trãdeze țara, revenind "asupra a ceea ce scrisese, cã Basarabia și Bucovina sunt pãmînturi românești"*(8).* Profesorul universitar din familia Brãtienilor, atât de legați de istoria patriei noastre, înainte de a fi arestat, spunea unui student de-al sãu cã nu pãrãsește țara întrucât "existã unele nume simbolic sinonime cu România. ªi cã țara, mai ales când este aflatã în ceas de cumpãnã, nu se poate exila din ea însãși, din istoria și identitatea sa" *(9).*

NOTE ªI COMENTARII MARGINALE

1. v. Ion Ianoși, *Exercițiu biobliografic* scris în 1996 și publicat în vol.: *Esteticã și moralitate* (Ed. Crater, București, 1998) și în vol.: *Ion Ianoși - O viațã de cãrturar* (Ed. ALL, București, 1998). De la 17 ani înfocat comunist, dl. Ion Ianoși (n. 1928) nu numai cã a reușit sã-și

rezolve ultra-rapid niște studii liceale lacunare (nu din vina sa!), dar a ajuns și la performanța de a obține în cinci ani licența în acea unicã "filosofie" acceptatã de ideologii imperialismului comunist rusesc. Genialoid din fire, doctoratul l-a rezolvat într-un singur an. Adevãrate performanțe! Mai ales dacã ținem cont de necunoașterea limbii ruse la începutul studenției sale staliniste și de timpul pierdut cu ședințele de instructaj politic, atât de la modã prin anii cinzeci. E drept cã sedințele ideologice îl pasionaserã din țarã. Nu numai în vremea liceului fãcut pe puncte. ªi în timpul celor doi ani petrecuți ca student la secția maghiarã a Facultãții de filologie din Cluj, cînd - cu un zel bine rãsplãtit ulterior - fãcea zilnic câteva ore de voluntariat la Sectorul de Partid, "în preajma comisiei de verificare" (Ion Ianoși, *Opțiuni*).

2. Informații similare aflãm și de la un alt fost deținut politic, romancierul, eseistul și dramaturgul I. D. Sîrbu (1919-1989) :"între 1945 și 1960 în timp ce cãrturarii noștri erau dați afarã de peste tot (mulți dintre ei duși la Canal sau Sighet) întreaga presã stalinistã, filosofia ocupanților, agitația și propaganda noii religii, teatrul, filmul, cadrele din culturã, creierele din securitate fuseserã umplute pînã la refuz de fiii neamului prin excelențã victimã a fascismului" (v. I. D. Sîrbu, *Jurnalul unui jurnalist fãrã jurnal,* Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1991, p. 99).

3. "E în politica ruseascã ceva demonic -observa Alice Voinescu. Nu am nimic contra programului comunist, ba chiar sunt foarte multe lucruri pe care le admit și chiar le gãsesc bune, le doresc împlinirea, dar am oroare de metodele lor: minciunã, perfidie, teroare" (v. Alice Voinescu, *Jurnal*, Ed. Albatros, București, p. 504). De la dl. Marin Diaconu, autorul cronologiei din volumul *Esteticã și moralitate* (p. 523-546) aflãm cã tov. Ion Ianosi, întors din U.R.S.S. doctor în "științe filosofice", a ocupat simultan posturile de lector la Institutul de Artã Teatralã (de unde Marcel Breslașu nu s-a sfiit sã o dea afarã pe Alice Voinescu spre a-i lua catedra) și de șef al cenzurii, sau, cum se numea pe atunci, "instructor" la Secția de Artã și Culturã din Comitetul Central al Partidului Comunist Român.

4. Tovarãșului Ion Ianoși, filosoful Con-stantin Noica (1909-1987) îi scria destul de șugubãț cã-i revine "mai puțin lauda" a ceea ce s-a fãcut în trecut, "cît favorizarea" a ceea ce se poate face în viitor (v. cele scrise de Constantin Noica și trecute pe coperta a IV-a a vol.: Ion Ianoși, *O istorie a filosofiei românești*, Cluj, Editura Biblioteca Apostrof, 1996).

"Abonat din oficiu" la Premiile Uniunii Scriitorilor (la premiul din 1963 pentru prima sa carte "abonat" prin impozanta sa funcție de la Secția culturalã a Comitetului Central al Partidului Comunist), despre ideologul Ion Ianoși nu se poate spune -nici în glumã- cã a fost un marginal sau cine știe ce opozant al totalitarismului comunist. Oricum, regimul care i-a fost atît de favorabil a fost rãsturnat în decembrie 1989. De atunci a început un regim politic chiar mult mai favorabil fostului șef al cenzurii al cãrui țel de o viațã a rãmas același: "sã bareze drumul oricãrui talent, oricât de mic", cum se exprima în 1988 Nicolae Steinhardt vorbind despre "liga de neînvins" a mediocrilor cocoțați de regimul comunist în cele mai înalte funcții (v. *Monahul de la Rohia. N. Steinhardt rãspunde la 365 de întrebãri,* Ed. Humanitas, București, 1998, volum îngrijit de Zaharia Sângeorzan).Desigur, nu are nici un rost sã înșirãm avantajele regimului de dupã 1990. Vom aminti doar momentul mult așteptat de fostul nomenclaturist din profito-crația comunistã când a putut, în sfârșit, sã-și etaleze scrisorile și dedicațiile (de complezențã) primite de la filosoful Constantin Noica.

Sau când, fãrã prea multe scrupule, a putut scrie cu seninãtate cã Noica -bãgat în pușcãrie între 1958-1964, dupã ce avusese domiciliu obli-gatoriu timp de zece ani la Cîmpulung-Muscel -,

a fost "suspectat de conformism" față de puterea politicã (v. Ion Ianoși, *O istorie a filosofiei românești*, Cluj, 1996, p. 327).

5. v. Isabela Vasiliu-Scraba, *Mîntuirea prin "trecerea în virtual"*, în rev. "Asachi", nr. 148, iunie 2001, p. 6-7.

6. v. Dan Botta, *Libertatea româneascã*, în vol.: *Limite și alte eseuri*. Ediție îngrijitã de Dolores Botta. Cuvânt înainte de Alexandru Paleologu, Ed. Crater, București, 1996, p. 264.

7. Gigurtu a fost unul dintre deținuții politici exterminați în 1959 în timpul detenției. Istorie de care dl Ianoși nu-i mai informeazã pe cititorii sãi.

8. Episcopul greco-catolic Alexandru Todea povestea cã o comisie venitã din București, în schimbul îngrijirii medicale (de care George Brãtianu -foarte bolnav de stomac- avea urgentã nevoie) i-a cerut fostului academician sã afirme în scris cã Basarabia și Bucovina aparțin Rusiei.

Iatã care ar fi fost rãspunsul dat de istoricul martir comisiei interesatã de trucarea istoriei României: "N-am sã-mi trãdez niciodatã țara, patria; nu pot dezminți o realitate istoricã și nimic în aceastã lume nu va putea argumenta cã eu aș afirma neadevãruri în ceea ce privește istoria românilor" (*Moartea lui George Brãtianu*, în rev. "Memoria", nr. 2/1991, p. 121-126).

9. v. ªt. Delureanu, *Numele istoriei*, în rev. «Jurnalul literar», februarie 1994.

Isabela Vasiliu-Scraba

<<La prima pagina

O NOUÃ RUBRICÃ
A CENZURII

"Noile autorităţi, deşi erau noi, continuau sã fie tot ungureşti. Ele erau însã comuniste, dupã tiparul epocii ce începea".
Lucian Blaga, ***Luntrea lui Caron***

Rezumat: **Manevre de subminare a identitã-ţii culturale româneşti prin liste de cãrţi inter-zise dupã 1945 de ocupantul sovietic. Memorie culturalã «contaminatã»: cenzura într-o carte divulgând cenzura. Intoleranţii adorã tole-ranţa celorlalţi şi abuzeazã sistematic de ea (apud. Lucian Blaga).**

Pe 30 noiembrie 2001 am cumpãrat de la Tîrgul de carte "Gaudeamus" *Gîndirea intezisã. Scrieri cenzurate. România 1945-1989 (1).* Fiind gripatã şi neputîndu-mã concentra sã citesc ceva de soi, am parcus din scoarţã în scoarţã respectivul volum. Mai ales cã tocmai eram în mijlocul re-dactãrii unui tabel cronologic pentru volumul despre *filosofia lui Mircea Vulcã-nescu.* ªi în tabel mã gîndisem sã includ - drept fundal pentru viaţa şi opera acestui eminent gânditor-, scrierile prin care se vãdeau desluşit *racordarea culturii române la cultura europeanã şi nivelul - fãrã îndoialã - european,* atins de cultura românã în exact acele domenii care urmau sã fie (dupã 23 august 1944) grav afectate prin "atenta lor supraveghere": filosofia, istoria, lingvistica, etnografia şi, «last but not the least», sociologia *ªcolii monografice de la Bucureşti*. Ultima a fost atît de bine "supra-veghiatã" încît nu a mai reuşit sã supravie-ţuiascã în comunism decît prin cercetãrile de teren fãcute pe cont propriu*(2)* de Lucia Apolzan(1912-2001) şi prin unele lucrãri de sociologie teoreticã publicate dupã ieşirea din închisoare de fostul profesor universitar Traian Herseni (1907-1980), discipol apro-piat al lui Dimitrie Gusti. Cum bine se ştie, aceastã şcoalã româneascã unicã în lume a fost numitã "a lui D. Gusti", prestigiosul ei iniţiator şi organizator, sociolog de renume mondial. Dar ea fusese în fapt "a lui Gusti şi a lui Mircea Vulcãnescu", ultimul fiind teoreti-cianul şi filosoful ei necontestat care i-a revelat profesorului Dimitrie Gusti importante faţete ale teoriei cercetãrilor monografice *(3).*

Sã ne întoarcem însã la gîndirea interzisã. Tot citind eu aşa, titluri dupã titluri, ce-mi fu dat sã vãd ? Nici mai mult, nici mai puţin decît prezenţa CENZURII... în cartea ce voia, pasã-mi-te, în vremuri de "transparenţã", sã dea pe faţã aceastã practicã impusã îndeobşte cu forţa în vremuri în care nici nu se mai ştie cîte neguri se suprapun spre întunecarea mult invocatei "transparenţe". Desigur, nu-mi putea trece prin minte cã ea ar fi fost datoratã d-lui Paul Caravia, coordonatorul volumului. Pentru cã Domnia sa a cunoscut îndeaproape faţa cea mai urîtã a cenzurii, cînd "cenzuratã" devine însãşi libertatea. Nu libertatea de a scrie, de a gîndi. Ci chintesenţa lor: libertatea de a trãi. Fiindcã numai trai nu se

putea numi traiul în acel iad în care generalul rus (agent NKVD), Boris Grumberg, alias Nikolski, transformase pușcãriile din România, devenitã prin grija ocupanților sovietici: "republicã popularã".

Așadar profesorul Caravia trebuia exclus, rãmînînd de verificat izvoarele masivului volum. Foarte probabil, insi-nuarea CENZURII se petrecuse, ca sã spunem așa, pe sub mînã: preluînd liste de cãrți, s-au preluat cum erau ele date. De altfel, în extrem de documentatul sãu *Studiu introductiv,* dl Paul Caravia menționeazã la un moment dat cã "fiecare trimitere bi-bliograficã din lucrare se considerã fișã-document, fiind preluatã ca atare din sursele studiate" (p. 22). Cum aflãm din *Nota asupra ediției,* principalele surse au fost *Publi-cațiile scoase din circulație pînã la 1 august 1945* (Broșura nr. 1), încã douã broșuri din 1945, urmate de douã cãrți-index din 1946 și 1948, plus *Suplimentul de titluri interzise. 1 Mai-1 Noiembrie 1948,* precum și o carte apãrutã la Editura Dacia din Cluj în 1995 tratînd despre Fondul secret de la Biblioteca universitarã din Cluj, chiar așa intitulatã *Fond Secret,* autori: I. Costea, István Király și D. Radosov.

Cumulînd "pînã la 1 noiembrie 1948" aproximativ 8500 de titluri, țelul nesfîr-șitelor liste de cãrți interzise fusese desigur recunoașterea lucrãrilor ce urmau sã fie scoase din circulație (din biblioteci publice, din librãrii și din casele oamenilor), prin intermediul unor inși abia alfabetizați. Or, CENZURA pe care o constatasem în vo-lumul *Gîndirea intezisã. Scrieri cenzurate. România 1945-1989* are un țel diametral opus: îngreunarea identificãrii publicațiilor, prin lipsa anului de apariție și a traducerii titlului în cazul multor scrieri în limba maghiarã. Pentru excluderea lucrãrilor interzise în 1946 exista o formulare limpe-de în instrucțiuni: cînd datele bibliografice lipsesc, lucrarea se va îndepãrta numai pe baza numelui autorului și a titlului volumului (p. 27). Sã tragem oare concluzia cã listele de cãrți destinate Fondurilor secrete de la Biblioteca Universitarã din Cluj, avînd multe publicații în limba minoritãții maghiare (7% din populația României) au fost de la bun început astfel alcãtuite încît sã nu fie înțelese de români?

Greu de presupus...Deși, parcã ar da de gîndit faptul cã în 1994 despre istoria Fondurilor Secrete ale Bibliotecilor din România, într-un periodic din Franța nu s-a gãsit altcineva sã scrie decît... dl István Király. Acest lucru mi-a amintit cum în 1985, la Cluj fiind, am putut singurã sã constat cã atît la Biblioteca Universitarã din Cluj cît și la Biblioteca Academiei (Filiala clujanã), șefii Fondurilor Secrete erau în exclusivitate din rîndul minoritãții ungare. Ceea ce confirma, dupã atîta amar de ani, constatarea lui Blaga fãcutã pe cînd bucata de nord-vest a Transilvaniei smulsã de unguri de la români prin Dictatul de la Viena revenise României în urma luptelor purtate doar de viteaza armatã românã: "Noile autoritãți, deși erau noi, continuau sã fie tot ungurești. Ele erau însã comuniste, dupã tiparul epocii ce începea"*(4).* În *Nota asupra ediției* volumului intitulat *Gîndirea interzisã,* la capitolul 4 se oferã cititorilor cîteva informații "liniștitoare", cu toate cã ele nu au nici o legãturã cu titlul capitolului care este: *Criterii de ordonare a fișelor (5).* Anume cã în volumul de *Scrieri cenzurate (România 1945-1989)* nu toate titlurile din limba maghiarã *(a)* sunt traduse în romã-nește; *(b)* cã

atunci cînd ele apar traduse pot fi greșite, cã *(c)* s-au lãsat greșite “*pentru a respecta originalul*” (adicã nu lucrarea propriu-zisã, ci lista de unde a fost preluat titlul lucrãrii și cã *(d)* “personalul care întoc-mea fișele cãrților ce trebuiau interzise” nu trebuia sã fie “neapãrat competent în domeniu”...

Din cîte știm, volumul apãrut în 2000 este, ca sã spunem așa, primul “dicționar” de lucrãri cenzurate. Sau al doilea, dacã îl considerãm drept primul pe cel publicat de dl István Király (şi colectiv) despre Fondul Secret din Biblioteca Universitarã a Clu-jului. În aceste circumstanțe, cum sã înțe-legem înformația (tot de la capitolul *Criterii de ordonare a fișelor*) cã *(e)* titlurile și autorii “nu a fost totdeauna posibil a fi controlate în dicționare” ?

Acuma nu e mai puțin adevãrat cã ni-meni nu se prea grãbește sã punã traducerile românești dupã titlurile de cãrți din limbile internaționale (englezã, spaniolã, francezã și germanã). Ungara nu este însã o limbã internaționalã. Oricum, omiterea traduce-rilor de titluri din ungarã în românã nu pare foarte strãinã de acel bine știut refuz al cetãțenilor români de etnie maghiarã de a vorbi românește cu românii ...

NOTE

1. v. *Gîndirea intezisã. Scrieri cenzurate. România 1945-1989*, coordonator Paul Caravia, prefațã Virgil Cândea, Editura Enciclopedicã, București, 2000.

2. v. Supranumitã “doamna Carpaților”, Luciei Apolzan i-a apãrut în 1944 prima lucrare de mare anvergurã, *Portul și industria casnicã textilã în Munții Apuseni*, sintetizînd cercetãri de teren fãcute în Munții Apuseni. Volumul a constituit teza ei de doctorat în filosofie, încununatã cu aprecierea «magna cum laudae» de cãtre o comisie prezidatã de profesorul Dimitrie Gusti. Apoi, parcã prevãzînd soarta pe care urma sã o aibã *Scoala monograficã de la București*, ea publicã în 1945 volumul de bilanț al unei activitãți de douã decenii: *Sate, orașe și regiuni cercetate de Institutul Social Român, 1925-1945*. Prefața poartã semnãtura inițiatorului acestor cercetãri, profesorul Dimitrie Gusti.

În vremurile de dupã 1946, își amintește Lucia Apolzan, “cei care au avut puterea politicã la Serviciul de cadre -așa cum a fost Rebeca Bravu în Institutul de Statisticã, și ca ea alții, situați “mai sus” -, au nimicit încercarea de a mai face cercetãri /.../ .Institutul Social Român a fost desființat în anul 1948, sociologii s-au pierdut în negura social politicã dominantã pînã în 1964. Cei care acționau cu atîta urã fațã de intelectualii români nu-și aveau originea în sate...” (*Drumuri, încercãri, împliniri*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1998, p.125).

Din memoriile ei publicate abia la sfârșitul lui 1998 (dupã cinci - șase ani de așteptare, cãci publicarea la o “mare editurã” a rãmas -ca în vremea comunismului-, un adevãrat rãzboi al nervilor), mai aflãm cum Lucia Apolzan a fost sili-tã sã treacã la “munca de jos”, în vacarmul unei Fabrici de țesãtorie, și cum a reluat cercetãrile ei sociologice de teren. La început cu puținii bani de concediu, pe urmã cu modesta ei pensie. Ca rod al acestor eforturi, Doamna Carpaților a publicat în 1987 impresionanta lucrare: *Carpații. Tezaur de istorie. Perenitatea așezãrilor risipite pe înãlțimi*.

3. v. Stefan J. Fay, *Sokrateion. Mãrturie despre om*, Ed. Humanitas, București, 1991, p. 16.

4. v. Lucian Blaga, *Luntrea lui Caron*, Ed. Humanitas, București, 1990, p. 209.

5. v. Paul Caravia, *Gîndirea interzisã...*, p. 15.

Isabela Vasiliu-Scraba

<<La prima pagina

PARADIGME ALE DEVIERII:
TARDIVE LOVITURI DUªMANULUI DE CLASÃ
(Despre Stelian Mateescu)

Rezumat: **Ironii (ne)disimulate și cãutarea începuturilor. Lupta de clasã în lichidarea culturii și a mediului academic românesc. Scânteietoarea generație 1927: Mircea Eliade (și Mircea Vulcãnescu) despre Stelian Mate-escu. O tardivã (dar zguduitoare) victorie în lupta de clasã și eroul ei: Florin Faifer.**

Pe vremea cînd viitorul academician Mihail Roller începuse a-și aduce nepre-țuitele *Contribuții la lupta pentru o istorie științificã a R.P.R.*, iar problemele "deschise" ale istoriografiei românești, sovietice și un-gurești erau "închise" împreunã cu "nein-spirații" istorici români care întîrziaserã sã "adopte schimbarea"*(1)*, prin acei ani cînd pe la mitinguri tinerii erau puși sã zbiere cu toatã rîvna lor tinereascã: "Cei ce zac în închisori / sunt bandiți și trãdãtori. / Moarte lor! Moarte lor!"*(*v. rev "Memoria", nr. 6, 1992, p. 33.*)*, micul Florin Faifer - devenit de curînd (în preajma vîrstei sale de pen-sionare) mare erou -, și-o fi propus (cine știe?) sã-și aducã și el cîndva aportul la lupta de clasã în care zilnic (pe atunci) se cu-cereau noi victorii dintre cele mai impre-sionante.

Toți exponenții (recalcitranți) ai cul-turii "burgheze" fuseserã grabnic lichidați (primele lichidate fiind chiar operele lor !). Nu numai prin interzicerea deptului de semnãturã. Ar fi fost o pedeapsã mult prea micã. Ei, niște "bandiți" care se lãfãiserã pe cîte un scaun universitar sau academic, ei, care în loc sã asude muncind cu brațele, publicaserã cãrți (și ce cãrți!) dupã ce se plimbaserã pe la universitãțile din Franța, Germania, Anglia sau America, pierzînd timpul pe acolo (cãci antrenament la așa ceva cãpãtaserã din vremea studiilor uni-versitare din țarã), ba luîndu-și vreun docto-rat, ba ținînd conferințe, ba, pur și simplu vãzînd cam ce se poartã prin strãinãtãți în discipline de pus la zid: filosofia religiei, fenomenologie, metafizicã și altele la fel, ei, asemenea "bandiți" trebuiau, la rîndul lor, puși la zid. Sau, în cel mai bun caz, dați afarã din locuințele proprii și eventual cazați la Aiud, Gherla, Sighet, Canal, etc. Ce sã faci însã cînd vreun "bandit" din ãștia n-a mai așteptat schimbarea de la 23 august 1944 și mintea i s-a dus de multișor?

Sã-i iei la bani mãrunți opera publi-catã înainte de "prãbușirea în întuneric" (apud. F. Faifer) și sã i-o faci harcea-parcea de pe poziții istorico-dialectic-științifice? Încurcatã treabã, mai ales dupã ce un Mir-cea Eliade consemnase cã scriitorul "a fost un geniu" *(2)* și dupã ce singur ai notat cã: «între camarazii de generație, scînteietoarea generație '27, tînãrul [Stelian Mateescu] trecea drept cel

mai erudit - era poreclit, de altfel, “micul Kant”! /.../ Citea enorm, în mai multe limbi, cu o încordare și cu o meti-culozitate ce l-au speriat pînã și pe Mircea Eliade. Rafturile impunãtoarei lui biblio-teci erau ticsite de tratate de filosofie (în o-riginal), esteticã, psihologie, sociologie, cãrți de literaturã, albume de istoria artelor. Colegii vorbeau despre el ca despre “un fenomen” /.../ a întemeiat Societatea de este-ticã (1925-1928), de a cãrei activitãți s-a ocupat împreunã cu Lucian Blaga și O.W. Cisek. Conferenția adesea la Fundația Ca-rol, la Asociația Studenților Creștini din România și în alte locuri» (Florin Faifer, *Genialoidul*, în rev. “Convorbiri literare”, Anul CXXXV, Serie nouã, nr. 12 (72), dec. 2001, p. 21.*)*. Cu scrierile unui atare “bandit” cam greu sã te pui. Din frunzãrirea lor, cel mult s-ar putea gãsi, dialectic, un aspect negativ și unul pozitiv: (a) Stelian Mateescu “se considera cãutãtor de esențe” (aspect negativ !) și, drept aspect pozitiv: (b) Steli-an Mateescu “nu era persecutat de superstiția noutãții” (apud. F. Faifer). Dacã opera este dificil de abordat, în schimb, cele mai nime-rite prilejuri de atac îi par eroului nostru (Florin Faifer) batjocorirea sentimentelor pãrintești. Iatã fraza cu care își începe suita de nãprasnice lovituri date (nițel cam tardiv) dușmanului de clasã: “pãrinții lui Stelian Mateescu, oameni simpli, priveau la el ca la un geniu”(op. cit.). Nu este cruțatã nici înfãțișarea dușmanului, ce-i apare înaltului erou cu ochi vulturești: “prizãritã /.../ cu ochelari fãrã ramã” (Ibid.). Vitejia nu-i este clintitã nici de curmarea bruscã, pe la treizeci de ani, a destinului scriitoricesc a lui Stelian Mateescu, aflat “într-un fragil echilibru la întretãierea dintre puseul genialoid și imi-menta prãbușire în întuneric”. Citatul este din fraza finalã a articolului pe care genialul Faifer (despre geniul cãruia nu s-a repezit încã nimeni sã depunã mãrturie!) l-a intitulat chiar așa: “*Genialoidul*”. Ce pãcat cã o atît de mare victorie nu a fost marcatã și printr-un tablou adecvat! Sã fi fost, de pildã, învingãtorul (Florin Faifer) înfãțișat cu piciorul pe gîtul victimei sale, demult decedatã, *foarte probabil de foame și de frig, nu doar de boalã și de bãtrînețe*, ca atîția și atîția “bandiți” împotriva cãrora s-au ridicat la luptã, încã din anii cinzeci, bine știutele condeie “progresiste”.

NOTE ªI CONSIDERAțII MARGINALE

1. Iatã o micã parte din colecția de istorici și de academicieni tocatã în închisori cu grija de a scrie, de fiecare datã, pe actele de deces a unui astfel de “bandit” , “persoanã fãrã ocupație”: acad. *George Brãtianu*, doctor în filosofie la Cernãuți, doctor în litere la Sorbona, profesor de istorie universalã (succesorul lui N. Iorga) la Facultatea de istorie și director al Institutului de istorie; decedat la 55 de ani, dupã 3 ani de detenție, acad. *Alex. Lapedatu* (din 1935 pre-ședinte al Academiei Române, decedat dupã trei luni de detenție), acad. *Ioan Lupaș* (președinte al Secției Istorice a Academiei Române), acad. *Ion Nistor* (fost rector al Universitãții din Cernãuți, unde era profesor de istoria romãnilor), acad. *Dumitru Caracostea*, acad. *Ion Petrovici*, pro-fesorul de italianã *Alexandru Marcu,* membru corespondent al Academiei, purtat în lanțuri împreunã cu filosoful *Mircea Vulcãnescu*, ambii decedați în detenție, poetul *Adrian Maniu*, membru corespondent al Academiei, istoricul basarabean *Ion Pelivan* care a fãcut parte din Delegația

României la conferinţele de Pace de la Paris şi Geneva (decedat dupã patru ani de detenţie), istoricul *Teofil Sauciuc-Sãveanu*, fost rector al Universităţii din Cernãuţi unde a predat filologie clasicã, doctor în filosofie şi litere la Viena, profesor de istorie anticã şi epigrafie la Univer-sitatea din Bucureşti, acad. *Radu Rosetti*, istoric militar, fost director al Muzeului Militar şi apoi al Bibliotecii Academiei, acad. *Silviu Dragomir* (doctor în teologie, istoric, fost profesor uni-versitar şi cercetãtor al arhivelor ungare, austriece etc.), acad. *George Fotino* (eminent specialist în limbi clasice, fost decan şi profesor de istorie a dreptului românesc la Universitatea din Bucureşti), *ªtefan Meteş* (director al Arhive-lor Statului din 1922 pînã în 1947 şi membru corespondent al Academiei), *Victor Papacostea* (fost profesor la Facultatea de Litere şi Filosofie din Bucureşti şi întemeietorul Institutului de Studii şi Cercetãri Balcanice), *Zenovie Pâclişanu* , fost profesor de teologie la Blaj, autor de lucrãri privind istoria bisericească, membru corespondent al Academiei, decedat în detenţie (v. N. Roşca, *Închisoarea elitei româneşti*, Editura Gutinul, Baia Mare, 1998).

2. Redãm în cele ce urmează caracte-rizarea lui Stelian Mateescu (1903-1976) fãcutã cu multã obiectivitate, dar şi cu o mare înţelegere, de filosoful Mircea Vulcãnescu (1905-1952) în perioada «Criterionului», când era preocupat de spiritualitatea în generaţia tânãrã: *"Un militant spiritualist, venit cîndva în atingere cu spiritualitatea ortodoxã, deşi personal pornise pe altã cale, este Stelian Mateescu. Desigur cel mai cult şi cea mai universalã inteligenţã a tinerei generaţii. Venit din filosofia raţionalistã la viaţa spiritualã prin depãşirea dificultãţii tragice care ţinuse în loc pe Vasile Pârvan, nici un tînãr nu a fãcut efortul mintal de compre-hensiune şi sinteză pe care l-a încercat Stelian Mateescu. Urmãritor simultan a patru sau cinci culturi mondiale, totdeauna informat, pasionat şi vibrant, stãpîn pe o dialecticã impresionantã, dublatã de o adîncã pãrtundere, Stelian Mateescu avea totuşi un contact rebarbativ prin intransigenţa lui orgolioasã, aproape inumanã, nãscutã din conştiinţa propriei valori. Necruţãtor cu toate mediocritãţile şi non-valorile, de care avea aproape oroare fizicã, invectiva lua sub pana lui atît de riguroasã o alurã vehementã care-o apropia de pamflet. Stelian Mateescu a debutat în publicisticã prin atacurile sale împotriva falsului misticism al d-lui Mihail Dragomirescu, urmãrit cu haz şi necaz pe toate laturile pontificialitãţii lui culturale din 1923. Dacã aceste critici ne apar astãzi prea insistente în raport cu importanţa realã a obiectului lor, e pentru cã personajul atacat e departe de a mai avea rolul pe care şi-l arogase în cultura româneascã de dupã rãzboi.*

În problema vieţii spirituale, Stelian Mateescu a pãtruns cu articolul sãu consacrat "Directivei valorilor maxime" publicat în «Gândirea» prin 1924, susţinînd o spiritualitate de tip mixt psihic-cultural, care tindea deja cãtre o valorificare absolutã a spiritului prin încordarea la potenţialul maxim a trãirii valabile. Treptat Stelian Mateescu s-a apropiat de termenul cãtre care se îndrepta această potenţare maximã a fiinţei spirituale: Absolutul. Presimţirea apropierei Absolutului se desprinde astfel evident în studiile sale despre "Explicarea suprarealismului" şi despre "Mistica nouã". Cu studiul sãu despre "Metafizica laicã şi metafizica sfinţilor", Stelian Mateescu a pãşit şi ultima treaptã, dând termenului spiritualitate desãvîrşita lui accepţie religioasã. A scris şi literaturã, proze şi poezie (cu-noscutã din diferite manifestãri culturale, cãci nu au fost publicate). În ultima vreme, evolua spre dreapta politicã atacînd cu înverşunare -şi nu întotdeauna cu dreptate - pe unii din foştii lui prieteni.

Eforturile premature supra-omeneşti pe care şi le-a impus acest tînãr care nu dormea de ani de zile decît douã ceasuri pe noapte şi pentru care o noapte albã însemnà o biruinţã a spiritului asupra animalitãţii, l-au frînt înainte de vreme. În plinã ascensiune spiritualã, în momentul în care contem-plaţia valorilor veşnice îl fãcuse mai înţelegãtor şi-i atenuase orgoliul, fiinţa lui biologicã a cedat în faţa presiunei spirituale. ªi Stelian Mateescu s-a retras -sã nãdãjduim cã provizoriu - din frãmîntarea vieţii culturale româneşti - fãrã sã fi renunţat totuşi la lupta lui, de acum singuraticã şi surdã. În plinã crizã a avut încã tãria sã se împotriveascã dezorganizãrii, reuşind sã-şi strîngã, sã-şi corecteze şi sã-şi publice studiile rãzleţe în volumul <u>Directiva absolutului</u> *a cãrui importanţã realã pentru cultura româneascã nu a*

fost îndeajuns semnalatã de o criticã complezentã numai cu cei care amenințã." (v. Mircea Vulcãnescu, *Un militant spiritualist: Stelian Mateescu*, în revista «Asachi», Anul XI, nr.173, iulie, 2003).

Isabela Vasiliu-Scraba

<<La Prima Pagina

“CU MIRCEA ELIADE POţI VORBI DESPRE ORICE...”
(Horia Stanca)

Rezumat: **Fața mediatizatã a omenirii și optimismul de paradã. Amintirile unui fost atașat de presã (Horia Stanca). La Legația României în grija lui D.C. Amzãr. Mircea Eliade și «insolația eminesc-oceanicã». Ceva despre arta poeticã a lui Mihai Eminescu în anul 2000, anul «Eminescu».**

Nu trebuie sã ai cine știe ce mari puteri vizionare pentru a constata, împreunã cu Fernando Pessoa, cã omenirea, în partea ei “triumfãtoare”, așa cum singurã se prezintã pe sine prin intermediul mass-mediei, lasã impresia cã ar fi în mod covîrșitor alcãtuitã din inși agitați, lipsiți de suflet și din imbecili. Numai cã aceastã parte bine mediatizatã a omenirii ne pare mai puțin semnificativã decît ar dori ea sã fie. Cãci existã oameni mai puțin (sau deloc) mediatizați care îndreptãțesc o privire mult mai optimistã. Desigur, nu ne referim la optimismul de paradã al celor mereu entuziasmați, fãrã limpezi criterii, de mari genii pe cale de a se naște. ªi totuși, dinco-lo de adevãratul sau de falsul optimism (atît de frecvent întîlnit), atunci cînd ai prilejul sã afli cã unui scriitor nonagenar i-a fost tipãrit manuscrisul unei cãrți ce-a așteptat patru decenii bunãvoința unui director de Editurã spre a fi publicatã, nu poți sã fii decît optimist, sã ai, împreunã cu acel scriitor, credința cã binele rãzbește pînã la urmã și cã Dumnezeu îngãduie o viațã lungã și pentru astfel de mult așteptate bucurii. Ne gîndim la scriitorul Horia Stanca, frate al faimosului poet și dramaturg Radu Stanca (1920-1962) atît de apreciat cîndva de marele Lucian Blaga (1895-1962). Dupã ce în 1987 lui Horia Stanca i-a apãrut volumul memorialistic *Fragmentarium clujan*, iar în 1994 volumul intitulat *Așa a fost sã fie*, în anul 2000 povestea vieții sale s-a întregit cu acea “piesã lipsã” constituitã din peri-oada petrecutã în timpul agoniei Berlinului, cînd se afla în calitate de atașat de presã la Legația României din capitala Germaniei. Cartea apãrutã la Editura Enciclopedicã din București poartã titlul de *Fragmentarium berlinez.1942-1945*. Dar ea s-ar fi putut intitula “Odã prieteniei”, întrucît marea prețuire a acestui nobil sentiment se degajã la tot pasul din paginile cãrții: “Credeam în bunãtatea semenilor atîta vreme cît nu le asmuți rãutatea. Cum n-aveam nici un gînd ascuns și nici un motiv sã le-o îndîrjesc, m-am ferit sã le-o stîrnesc din nimica toatã și sã-mi fac dușmani. Am avut, în schimb, prieteni. Prieteni care s-au lipit de inima mea și mi-au înseninat orizontul cînd nori neaș-teptați se pregãteau sã-l umbreascã. Unul din ei, cãpitanul Mãrgãrit, om de pus la ranã, ofițer de curaj al rãspunderii, se ferea sã ne trimitã pe front în misiuni din care știa cã nu ne mai întoarcem. Îi simțeam din umbrã grija de a ne readuce pe toți ofițerii sãi intacți în țarã. Îi simțeam, fãrã sã și-o manifeste, simpatia, aș spune de-a dreptul slãbiciunea, pentru mine și știu cã ar fi suferit peste pu-teri dacã m-ar fi pierdut. Altuia, lui Bucur țincu, coleg de universitate, îi datoram, fãrã sã i-o fi cerut, insistența neobositã pe lîngã șeful sãu Ilcuș, directorul presei din mini-ster,

sã-mi dea o șansã într-un post de atașat de presã”(*Fragmentarium berlinez,* p. 16). Ajuns la Legație, este dat în grija lui Dumi-tru Cristian Amzãr *(1)*, doctor în filosofie și “om de culturã capabil sã diferențieze valorile”(p. 18). Acesta, de îndatã de a vãzut cît de bine izbutise noul sosit sã facã un referat de presã din maldãrul de ziare pe care i le pusese în brațe, a și trimis telegramã în țarã spre a-i felicita pe cei de la Minister pentru alegerea fãcutã. Dar primul sãu succes “profesional” i-a fost înlesnit lui Ho-ria Stanca de marea sa iubire pentru muzicã, reușind sã-l convingã pe Sergiu Celibidache sã introducã *Suita rusticã* a lui Sabin Drãgoi în programul concertului pe care urma sã-l susținã cu Berliner Stadtorchester. A fost un succes, consemneazã memorialistul, “pentru cã aducea între clasicii literaturii muzicale germane o notã absolut originalã, de substan-țã folcloricã minunat elaboratã, plinã de farmecul plaiurilor noastre carpatine” (p. 21).

Din *Fragmentarium berlinez.1942-1945* cititorii mai pot afla lucruri puțin cunoscute astãzi. De pildã, cît de firesc și de atrãgãtor putea fi înfãțișatã strãinilor România, prin marii ei oameni de culturã: prin conferințele lui Sextil Pușcariu, Liviu Rebreanu, Nicolae Herescu, “un om de o rarã distincție sufle-teascã, de o impecabilã ținutã în relațiile sociale, de o vastã culturã” (p.118). Sau prin conferințele lui Mircea Eliade, Ion Chi-nezu, Ion Marin Sadoveanu, Ovidiu Papadi-ma, Constantin Noica. Ori prin lansarea acelei cãrți de sintezã prezentînd literatura românã în ce avea ea mai valoros la acea datã: *Panorama literaturii române* de Bazil Munteanu *(2)*, apãrutã în 1943 în germanã în excelenta traducere a lui Wolf von Aichelburg, fãcutã dupã o variantã a lu-crãrii completatã de autor. Cunoscându-l mai îndeaproape datoritã conferințelor sale ținute la Berlin, Horia Stanca îi face o vizitã lui Mircea Eliade la Legația României din Portugalia. Iatã și portretul pe care me-morialistul îl schițeazã celui care și-a început cariera profesoralã la Universitatea din București ca asistent al lui Nae Ionescu *(3)* pentru a deveni peste ani renumit pro-fesor la o Universitate americanã și un mare savant, specializat în istoria religiilor: “Cu Mircea Eliade poți vorbi despre orice fãrã sã simți vreo jenã pentru banalitatea subiec-tului venit în discuție. Umblat în societate, cultivat pe domenii multiple și ajuns la idei generale, nu are morga savantului *(4)* care ține neapãrat sã te copleșeascã prin ceea ce știe și cu ceea ce te-ar surprinde pe tine cã nu știi. De sub lentilele cu foarte multe dioptrii ale ochelarilor, te îmbracã o privire încurajatoare, fãrã asprimi profesorale care te judecã la fiecare opinie, la orice obser-vație, ba chiar cu o oarecare duioșie cînd, dupã masã, rãmași singuri, am depãnat și unele scene tragice trãite pe front și la Berlin în pline bombardamente”(p.190).

Cum anul 2000 a fost “anul Emi-nescu”, din cartea publicatã la sfîrșitul anului 2000 nu putea sã nu ne reținã atenția povestirea insolației “eminesc-oceanice” întîmplatã la începutul verii lui 1944 în Portugalia, cînd Mircea Eliade și Horia Stanca au fãcut imprudența sã discute pe plajã despre arta poeticã a lui Eminescu. La întrebarea “care dintre poeziile lui Emi-nescu poate fi socotitã cea mai perfectã?” (p. 195), întrebare retoricã pentru un Eliade fascinat de mistica

creației și de valențele filosofie ale *Luceafãrului*, Horia Stanca a dat un rãspuns surprinzãtor.

Spirit prin excelențã muzical, cu o finã sensibilitate la armonizarea pe vocale a imaginilor din versurile eminesciene, pentru el alcãtuirea strofelor din *Somno-roase pãsãrele*, în tehnica versificației, ar atinge perfecțiunea. Spre a-și argumenta alegerea, Horia Stanca înfiripã un adevãrat eseu, inspirat de niște observații ale lui Ernst Jünger. Pornind de la felul în care scriitorul german prezentase sensul vocalelor într-un studiu intitulat *Lauda vocalelor*, neuitînd sã-l aminteascã și pe profesorul Mihail Dra-gomirescu (cu a sa *ªtiințã a literaturii*), Horia Stanca evidențiazã felul în care Mihai Eminescu, printr-un formidabil instinct plastic și muzical, a accentuat pe cîte o vocalã, mereu alta, fiecare strofã din poezia *Somnoroase pãsãrele*. La început spre a sugera "întunericul nopții", apoi "liniștea pãtrunsã de sonul izvoarelor" și "imaginea strãfulgeratã de o apariție stranie în întu-neric", iar în încheiere spre a ajunge sã redea cît mai sugestiv "apoteoza farmecului unei nopți de varã" (op. cit., p. 196). Desigur, de subtilitatea unei astfel de inedite valorizãri a geniului eminescian nu putea fi capabil decît un om cu o mare iubire pentru muzicã și cu o foarte aleasã culturã muzicalã *(5)*. Așa cum a fost Horia Stanca (1909- 13 iunie 2002), om de o rarã frumusețe sufleteascã.

NOTE ªI CONSIDERAțII MARGINALE

1. Dumitru Cristian Amzãr (1906-1999) își trece în 1930 lucrarea de licențã, *Presupo-zițiile metafizice ale judecãții de predicație.* Conducãtor al lucrãrii îi fusese faimosul profesor al Universitãții bucureștene, Nae Ionescu. De altfel, D.C. Amzãr va fi primul editor al cursurilor acestuia, apãrute sub formã litografiatã. În vre-mea de glorie a sociologiei românești participã la campaniile de cercetare monograficã (orga-nizate de Dimitrie Gusti) în satele Drãguș (1929), Runcu (1930) și Cornova (1931). În toamna lui 1931 ajunge la specializare în Germania. Aici Amzãr îl audiazã pe Heidegger. Revenit în țarã (în 1933) îl traduce pe Im. Kant. Între 1935 și 1937 împreunã cu Ion Ionicã (1907-1945; doctor în filosofie și autor al lucrãrilor *Dealul Mohului. Ceremonia agrarã a cununii în țara Oltului*, 1943 și *Drãguș, un sat din țara Oltului. Reprezentarea cerului*, 1944), cu Ion Samarineanu și cu Ernest Bernea (1905-1990), D. C. Amzãr publicã ziarul «Rânduiala». Mai colaboreazã la «Revista de Filosofie», la «Cuvântul» (scos de Nae Ionescu) și la «Revista Fundațiilor Regale». Între 1937 și 1940 se aflã iarãși la specializare în Germania unde îl audiazã pe Werner Sombart. Din 1940 pînã în 1944 este atașat de presã și atașat cultural la Legația Românã din Berlin. Acum publicã un substanțial studiu despre filosofia lui Lucian Blaga într-un mare sãptãmînal berlinez (apud. Horia Stanca), cãci D. C. Amzãr nutrea "o mare afecțiune pentru Blaga"(*Fragmentariu berlinez*, p. 18). Rãmas în exil dupã terminarea rãzboiului, Dumitru Cristian Amzãr își ia docto-ratul în filosofie la Universitatea din Mainz și colaboreazã la diferite publicații ale exilului românesc («Revista Scriitorilor Români», «Ethos», «Destin», etc.) A fost lector de limba românã la Universitatea din München. Din pã-cate, nimic din ce a publicat D.C. Amzãr dupã stabilirea în Germania nu a fost inclus în volumul: D.C.

Amzãr, *Gând, cuvânt și faptã româneascã* (Ed. Eminescu, București, 2001). Sub îngrijirea harnicului editor Marin Diaconu, aceastã carte cuprinde în exclusivitate studii publicate în țarã.

De semnalat ar mai fi lipsa informațiilor despre viața și activitatea lui D.C. Amzãr în dicționarul alcãtuit de domnul Florin Manolescu (*Enciclopedia exilului literar românesc. 1945-1989*, Ed. Compania, Buc., 2003). De altfel, din acest volum (cu totul remarcabil prin bogãția informațiilor și prin înfãțișare!) mai lipsesc fișele unor scriitori importanți din exilul românesc precum Andrei Scrima, Gheorghe Racoveanu, ªtefan Teodorescu și alții. Se pare însã cã autorul a preferat sã prezinte preponderent exilul alcãtuit din foști membrii PCR, plecați din România spre a o duce mai bine din punct de vedere material.

2. "Cartea lui Vasile Munteanu - scria Nichifor Crainic - prezintã cititorilor de limbã francezã întreaga noastrã literaturã contempo-ranã cu o știință, cu o artã și într-un spirit de obiectivitate cum nimeni n-a fãcut-o pînã azi în țarã" («Gândirea», oct. 1938).

3. v. Isabela Vasiliu-Scraba, *Nae Ionescu și asistentul sãu, Mircea Eliad*e, în volumul intitulat "*În labirintul rãsfrîngerilor. Nae Ionescu prin discipolii sãi: Petre țuțea, E. Cioran, C. Noica, M. Eliade, M. Vulcãnescu și V. Bãncilã*", Ed. Star Tipp, Slobozia, 2000, p. 93-109.

4. O pãrere similarã consemneazã Nicu Steinhardt: «Eliade vorbește și scrie cald, fãrã urmã de morgã, suficiențã, afecțiune, solemnitate...Sã ne bucurãm cã un compatriot al nostru se numãrã printre marii erudiți și savanți ai lumii, dar și pentru faptul cã e un fermecãtor romancier și nuvelist -un mare scriitor român - și cã, pe deasupra, e un om de mare omenie și mare distincție sufleteascã» (*Convorbiri cu și despre Mircea Eliade*, Editura Humanitas, București, 1998, p. 306).

5. În cele pe care le-am scris despre Horia Stanca în anul 1995 prezentam pe larg întreaga sa contribuție la cultura românã. Redãm în cele ce urmeazã doar acel fragment referitor la scrierile sale ținînd de cultura muzicalã: "Spre a nu fi silit sã scrie dupã noile cerințe apãrute în urma schimbãrii de regim din 1944, Horia Stanca, posedînd o solidã culturã muzicalã, a putut alege domeniul muzicii. La început a dirijat coruri sindicale, mai apoi i s-a permis chiar sã scrie, încheind niște contracte cu Editura Muzicalã. Așa s-a îmbogãțit autentica noastrã culturã nu doar cu traducerile sale (despre Verdi, Bach, Brahms) ci și cu douã monografii excepționale, una dedicatã lui Giuseppe Verdi (1959) și alta lui Ciprian Porumbescu(1975). În ambele erudiția își piede urma în înfiorarea evocãrii unor genii, cãci însuși autorul, ca frate al poetului, dramaturgului și eseistului Radu Stanca, își avea împletitã existența cu aceea a unui geniu. Cu amîndouã cãrțile a avut însã de tras destule ponoase. Prima carte nu i s-a permis sã o semneze. Ea a apãrut sub pseudonimul Dan Vulcan, reținîndu-i-se autorului, intrat fãrã voia lui în anonimatul noului nume, costul schimbãrii de nume din prima paginã a întregului tiraj. A doua, predatã în 1957, s-a tipãrit în 1975." (v. Isabela Vasiliu-Scraba, *Jumãtate de veac dupã cum a fost sã fie*, în volumul intitulat: *Atena lui Kefalos*, Ed. Star Tipp, Slobozia, 1997, p. 86-87).

Isabela Vasiliu-Scraba

<<La prima pagina

PRINCIPII "ACTUALE"
ÎN CRITICA LITERARÃ

> «Mie îmi spune cineva cã, declarându-mi simpatia faţã de Noica, Cioran, Eliade, manifest în mod inconştient simpatii de dreapta. Protestez. E ca şi cum, dacã aş spune cã îmi plac Chesterton, Toma din Aquino şi Ion Creangã cineva mi-ar spune cã îmi cam plac graşii»
>
> Andrei Pleşu

Rezumat: **Critica tânãrã în cãutare de noi ideologii. "Extra-literarul" în comunism şi după. Mircea Eliade într-o bio-bibliografie cenzuratã. Suporturile ideologice pentru eliminarea marilor valori culturale româneşti dupã 23 august 1944. "Megatendinţa" post modernã şi relansarea în orizontul culpa-bilizãrilor.**

Suplimentul cultural al «Cotidianu-lui» a publicat în primãvara anului 2002 o anchetã sub genericul "*întrebãri pentru critica tînãrã*". Nutrind convingerea cã lumea literarã s-ar afla în cãutarea de "noi suporturi ideologice", unul dintre criticii întrebaţi ajunsese la concluzia cã "extra-literarul" ar "face şi el parte din literaturã", accentuînd asupra unei aşa-zise "mega-tendinţe" post-moderne care s-ar manifesta în judecarea textelor literare prin contex-tualizãri, determinisme extraliterare şi înserieri ideologice *(1).* În opinia sa, pînã în 1990 cultura românã n-ar fi fost judecatã astfel. Pe atunci s-ar fi practicat un ima-nentism estetic. Într-o culturã "literaturo - centricã", acestã abordare ar fi fost ipocritã în mãsura în care nu dãdea importanţa cuvenitã determinismelor extraliterare (Ibid.). Ancheta a mai scos la luminã şi "decãderea" culturii în perioada post-comunistã. Cultura românã (odatã cu abolirea comunismului) ar fi devenit un gheşeft "între critici şi autori". Cu vorbele sale, "o afacere de familie"(Ibid.). Înainte de 1990 efectul cenzurii comuniste nu s-ar fi resimţit prin furtul istoriei noastre - care era "secret de Stat", cum este şi acum. Nici prin interzicerea unei bune pãrţi din cultura românã, fie dinainte de 23 august 1944, fie provenitã din exilul românesc.

Un exemplu de cenzurã îl constituie însãşi omiterea momentului *«Criterion»* în biobibliografia lui Mircea Eliade publicatã în 1980 de dl. M. Handoca *(2).* Dar cum vedem, la doisprezece ani de la înlãturarea cenzurii "extra-literare" caracteristice totalitarismului comunist, se gãsesc voci sã pledeze la modul cel mai inocent pentru revenirea "determinismelor extraliterare şi a înserie-rilor ideologice". Probabil fãrã a avea habar de cum a fost înţeles (şi aplicat) determi-nismul extra-cultural dupã actul de la 23 august 1944, în adevãrate campanii de criminalizare a oamenilor de culturã ai ţãrii noastre(*3*), din punct de vedere militar ocupatã de armata sovieticã, şi din punct de vedere ideologic luatã în primire de Ana Pauker, Vasile Luca, Iosif Chişinevschi, Leonte Rãutu şi alţii. Crescut "sub protecţia mai vîrstnicilor anti-protocronişti instalaţi în poziţii sociale

convenabile” și sprijinit, “ca și aceștia, pe vocile *Europei libere*”, tînãrul critic lasã impresia cã nu știe (sau nu vrea sã știe) nimic despre felul în care mari personalitãți culturale românești au fost scoase din circuit (și la propriu, și la figurat). Sau cum, în noua (pe atunci) “contextuali-zare” a personalitãților culturale, deja din octombrie 1944 viitorul academician Alexandru Graur vedea în Hemingway un “fascist camuflat”*(4)*. Direcția “megaten-dinței” în contextualizarea post-modernã ar fi, pentru unii, mai greu de ghicit. Spre a fi dibuitã și de cei care cred cã “monopo-lurile de opinie au dispãrut” (v. «L.A.I.», 20 mai 2002, p. 5-7), este suficent sã comparãm tratamentul diferit de care s-au bucurat, în presa post-comunistã, douã cãrți cuprinzînd chiar în titlul lor numele lui Mircea Eliade și numele lui Emil Cioran. Deși scrise de persoane diferite, titlurile acestor cãrți indicã o sferã comunã de interes cultural.

E drept, în douã cãrți apãrute la un oarecare interval de spațiu și de timp. ținînd de literatura de idei și nedepãșind prin nimic domeniul culturii, prima carte pe care o avem în vedere a fost (cu mici excepții) trecutã sub tãcere. Este vorba de cartea noastrã apãrutã în 2000 (accesibilã și pe internet la *http: //www.geocities.com/ isabelavs*) intitulatã *În labirintul rãsfrîngerilor. Nae Ionescu prin discipolii sãi: Petre țuțea, Emil Cioran, Constantin Noica, Mircea Eliade, Mircea Vulcãnescu și Vasile Bãncilã* (Ed. Star Tipp, Slobozia, 2000). Cealaltã carte în care numele lui Eliade și a lui Cioran *(5)* apar trecute în titlu a fost confecționatã în jurul unei teme extra-literare. Apãrutã în Franța în primãvara anului 2002, ar fi trebuit sã intereseze pe francezi. Ei bine, nu. Acolo a supãrat comunitatea româneascã. Care a preferat (cu precãdere) sã-și exprime nemul-țumirile în presa din România. Ocupîndu-se (tendențios) “*despre uitarea fascis-mului*”, cartea cu pricina a produs la noi exact acel scandal pe care s-a mizat de la bun început. Chiar din momentul în care s-a pus la cale scrierea unei asemenea cãrți de culpabilizare a unui mare dramaturg, a unui mare eseist și a unui foarte mare istoric al religiilor. Desigur, în ideea unui export de succes garantat.

Fațã de conspirația tãcerii prin care a fost «înmormîntatã» de critica literarã cartea noastrã, gãlãgia în marginea cãrții franțuzești nu numai cã s-a produs fãrã nici un cîștig pentru cultura românã, dar a și fost amplificatã în mod artificial: O mare specialistã în «recunoașteri» *(6)* n-a ratat prilejul de a recunoaște în cartea despre “fasciștii” Mircea Eliade, Cioran și Eugen Ionescu «împrumuturi» nedeclarate, altfel spus, plagiate . Motiv de invocare a unor contextualizãri care nu meritau a fi invocate. Cum nu meritã azi sã fie cititã “extra-literatura” megatendinței impusã culturii românești în anii de dupã 23 august 1944. “Nu pot suferi împilarea spiritului, mai ales prin metode de infiltrație”, consemna în 1946 Alice Voinescu.

Din cele mai înainte semnalate s-ar putea trage o singurã învãțãturã de folos: dacã sînt încã la modã «contextualizãrile», rețeta lor sã fie, mãcar la jumãtate de secol, înnoitã.

NOTE ªI CONSIDERAțII MARGINALE

1. v. Paul Cernat, «L.A.I.», 20 mai 2002, p. 5-7.

2. Omiterea momentului *«Criterion»* (în vol.: M. Handoca, *Mircea Eliade - Contribuţii biobibliografice,* Tipãrit la Intreprinderea poli-graficã "Filaret", 1980) se aflã în discordanţã cu importanţa pe care acest moment cultural a avut-o în perioada interbelicã. Dar şi cu existenţa tînãrului scriitor de mare succes, cum era pe atunci asistentul lui Nae Ionescu. Cel puţin, aşa apare momentului *«Criterion»* în amintirea lui Mircea Eliade.

Din cartea sa apãrutã la noi abia în 1991 (*Les promesses de l' equinoxe,* Gallimard, 1980; în româneşte: *Memorii. 1907-1937,* Editura Humanitas, 1991) cititorul a putut afla de marele succes al dezbaterilor publice organizate de Asociaţia "Criterion", succes care a stat la baza suspendãrii acestei activitãţi culturale atît de cãutate de publicul tînãr.

Probabil tot ca efect al cenzurii comu-niste, în aceeaşi bio-bibliografie alcãtuitã de dl. Handoca, sînt "uitate" absolut toate textele despre literatura lui Mircea Eliade scrise de Mircea Vulcãnescu şi de Horia Stamatu.

3. «O listã completã a intelectualilor care au avut de suferit este aproape cu neputinţã de întocmit în prezent - consemna în 1979 Marin Niţescu-, din cauzã cã procesele s-au desfã-şurat cu uşile închise, în condiţii de conspirati-vitate, într-o totalã lipsã de informare a publicului (...). Au fost închişi (...) în ordinea aproximativã a momentului arestãrii: Mircea Vulcãnescu (mort în închisoare), Nichifor Crainic, Radu Gyr, N. Carandino, Romulus Dianu, Mircea Grigorescu, Ion Petrovici, Simion Mehedinţi, George Fotino, Nicolae Davidescu (mort în închisoare), Barbu Solacolu, N. Crevedia, C. Brãtianu, Gh. Brãtianu (istoric), Constantin C. Giurescu, I. Lupaş, Silviu Dragomir, Al. Lapedatu, Sauciuc Sãvescu, Pantelimon Halipa, ªtefan Neniţescu, George Gregorian, D. Iov, Virgil Stãnescu, Dumitru Murãraşu, Vasile Militaru, Alexandru Marcu, Nicolae Roşu, Gabriel Drãgan, Ilie Rãdulescu, Ion Maxim, Sergiu Dan, Paul Sterian, Dimitrie Cuclin, Emanoil Ciomac, Wolf Aichelburg, Constant Tonegaru, Vasile Voiculescu, Vladimir Streinu, Radu Cioculescu (mort în detenţie), Barbu Slãtineanu (mort în detenţie), I. D. Sîrbu, Mihai Moşandrei, Ion Iovescu, George Ivaşcu, Constantin Noica, N. Steinhardt, Adrian Marino, Aurel Martin, Ion Caraion, Petru Stanca, Nicolae Balotã, Ovidiu Cotruş, ªtefan Aug. Doinaş, Horia Stanca (la Canal, detenţie fãrã condamnare), Leonid Dimov, Ion Negoiţescu, Edgar Papu, Al. Paleologu, Al. Ivasiuc, Paul Goma, Marcel Petrişor, Dinu Pillat, Neagu Rãdulescu, Al. O. Teodoreanu, Mircea Florian, Mihai Ursachi (n. 1941), Emil Manu etc." (v. Marin Niţescu, *Sub zodia proletcultismului*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1995, p. 165-166).

4. La impunerea forţatã a comunismului în România, presa «româneascã» suprave-ghiatã de Moscova se evidenţia prin acelaşi gen de inepţii reintrate în modã dupã 1990, când din nou, literatura pare sã fi devenit «simplu pretext pentru discursuri politizate, pentru parafrazarea sloganelor politice» (v. Marin Niţescu, *Sub zodia proletcultismului*, Editura Humanitas, p. 285).

Iatã spre ilustrare, cum în 1946 Alexan-dru Mirodan gãsise de cuviinţã sã imagineze (fãrã a-şi bate capul sã aducã vreo dovadã) cã Mircea Eliade ar fi fost «un vrednic şi inteligent mentor al legionarismului» (v. M. Niţescu, *Sub zodia proletcultismului*), ceea ce Mircea Eliade nu a fost niciodatã. Sau cum în 1947, anul arestãrii poetului şi eseistului Nichifor Crainic, Ion Vitner îşi intitula un articol: «*Un ideolog al fascismului românesc: Nichifor Crainic* (Ibid.). Un an mai târziu, în 1948, Nicolae Tertulian decreta şi el excluderea reeditãrii operelor lui Mircea Eliade (şi ale altor mari scriitori români).

Leonte Rãutu, «care a stabilit în mare parte linia oficialã și a impus-o în culturã» (Ibid.) scria în 1949 cã «filosofii burgheziei și moșierimii românești nu s-au limitat sã se închine celor mai obscure stele ale firmamentului filosofiei reacțio-nare din strãinãtate. Ei nu s-au mãrginit sã-i imite și sã-i plagieze. Ei au ajuns sã teoretizeze pla-giatul și imitația servilã» (Ibid.). De obsesia plagiatelor s-a molipsit și Ov. Crohmãlniceanu. De altfel, reactualizarea dupã cinzeci de ani a obsesiilor din 1949 ale lui Leonte Rãutu a fost una dintre cele mai șocante «noutãți» post-decembriste. Prin cele publicate în revistele «România literarã» și «Dilema» despre filosofi români de primã mãrime precum Nae Ionescu sau Lucian Blaga în articole semnate de Marta Petreu, Nicolae Manolescu și Zigu Ornea, de fapt, a fost repusã în circulație directiva trasatã de Leonte Rãutu în 1949.

În 1955, sub pana lui C.I. Gulian, Titu Maiorescu devine «un vrednic precursor al fascismului». Iar când, dupã moartea lui Blaga, începuse (datoritã eforturilor d-nei Dorli Blaga) sã se publice câte ceva din opera poetului, spre a preîntâmpina intențiile de publicare a operelor filosofice blagiene, Ovid Crohmãlniceanu se grãbește sã scrie cã «fondul reacționar al construcțiilor speculative ridicate de Blaga trãdeazã orientarea cãtre fascism a ideologiei burgheze care le hrãnea» (Ibid.).

5. Într-un articol publicat în septembrie 1997 în rev. «Asachi», criticul literar Cristian Livescu observa cu justețe urmãtoarele: «Dupã ce Occidentul a profitat din plin de activitatea și creația (lui Mircea Eliade și a lui Emil Cioran) imediat dupã moartea lor e gata sã-i dea peste bord ca (pe) niște proscriși cãrora nu le-ar fi fost de ajuns vitregiile exilului» (v. Cristian Livescu, *Emil Cioran sau Critica neîmplinirii organice*).

6. Ne-am referit la acel interminabil serial al d-nei Marta Petreu publicat în vara anului 2002 de d-na Gabriela Adameșteanu în cinci numere consecutive ale revistei «22». Mai multe despre tehnica «recunoașterilor» în care s-a specializat d-na Marta Petreu a se vedea în vol.: Isabela Vasiliu-Scraba, *Metafizica lui Nae Ionescu*, Ed. Star Tipp, Slobozia, 2000, p. 197-198, sau pagina web: *http: //www.geocities.com/ isabelavs*.

Isabela Vasiliu-Scraba

<<La prima pagina

**“COLEGUL NOSTRU
FEMIOS, POETUL”**

Nichita Stãnescu
și artele poetice

Rezumat:**«Dac   ã n-aș fi fost poet, aș fi putut fi filosof»(Nichita Sãnescu). Repovestindu-l pe Homer. Femios și arta supraviețuirii prin cuvânt. Ce se feresc a spune analiștii politici de azi. O profesiune de naturã monadicã. Final «greșit» hermeneutizat.**

Pe când publicam la Slobozia -pe banii soțului - prima mea carte - *Filosofia lui Noica, între fantasmã și luciditate* - , mi-a fost dat sã citesc în revista Liceului Pedagogic din localitate un text necunoscut al lui Nichita Stãnescu. Aceeași Tipografie - condusã și atunci, ca și acum, de inimosul director Eugen Cristea - scosese revista școlarã intitulatã “Noi”. Aici, sub titlul (dat de îngrijitorul textului) “*Eu sînt o patã de sînge care vorbește*” figura transcrierea de pe o casetã audio a unui scurt discurs rostit de marele poet în primãvara anului 1978 la o întâlnire cu cititorii sãi. Fusese înregis-trat de profesorul Aurel Sefciuc, iar pre-zentarea era semnatã de prof. Marcel Fotache. Prin textul rostit la cei 45 de ani pe care-i avea, poetul fãcuse la Slobozia dovada de necontestat a temeiniciei mãr-turisirii sale: “Dacã nu aș fi fost poet, aș fi putut fi un mare filosof” (*Nichita Stãnescu - Frumos ca umbra unei idei*, Editura Al-batros, București, 1985, p. 382). Într-adevãr, interpretarea Cîntului al XXII-lea din *Odi-sea* pe care o cuprinde textul rostit în 1978 (cãruia mi s-a pãrut a i se potrivi mai bine titlul *Colegul nostru, Femios, poetul)*, vãdește temeinice lecturi filosofice, pe lân-gã faptul cã este extraordinar de temerarã pentru vremurile de atunci. Hermeneutica lui Nichita Stãnescu, interesantã și originalã, mai are însã o calitate nespus de rarã: pro-funzimea de gândire nu exclude o finã undã de ironie și chiar de auto-ironie. Cu auten-tica sa libertate spiritualã, poetul a dovedit atunci publicului ce-i stãtea în preajmã cum, pe tãrâmul adevãratei culturi, se puteau gãsi chiar și mijloace de subtilã combatere a minciunii comuniste impuse prin violențã și perpetuatã printr-un sistem de represiune bine pus le punct. Dispunând de o impresio-nantã virtuozitate hermeneuticã, Nichita a vorbit atunci de artele poetice. A repovestit scena uciderii pețitorilor și a evidențiat din ea o mulțime de idei pe care numai el le putea gãsi. De pildã, pledând (la modul cel mai serios) pentru inefabilul prozei care ar depãși prin inefabilul ei poezia, el vorbește despre urletul unui pețitor muribund care, cu capul tãiat pe când se ruga sã fie iertat, “încã mai urla nemaiavând urlet în el”.

Încã și mai impresionant, poetul transpune ideatic (cu o mare claritate a re-prezentãrii gândirii) o imagine care la Ho-mer apare abia schițatã. Cu binecunoscutul sãu geniu poetic (potențat în acel moment de grație) Nichita Stãnescu spune cã ar fi spus Homer un lucru pe care de fapt Homer nu-l spusese:

“și încã vinul i se mai clãtina în pahar când el își dãduse duhul”. Apoi îl vede (pentru cei care n-au ochi sã vadã așa ceva) în fraza pe care i-o atribuise lui Homer pe Marcel Proust, “avant la lettre”.

Nici noul val francez nu este uitat: “atunci se petrece pentru prima oarã noul val francez, ca sã spunem așa, în care autorul nu știe nimic despre personaj”. Din Cântul al XXII-lea al *Odiseei* mai descoperã Ni-chita nașterea literaturii, ca dorințã a omului de a supraviețui. Cu evocarea lui Femios îi apar mulțime de arte poetice, ocazie pentru subtile aluzii la sfera politicã a statului totalitar. Prima, ar fi arta supraviețuirii prin cuvânt, cuvântul fiind, nu numai în opinia lui Nichita Stãnescu, dar și în toatã opera cu care și-a împletit/împlinit existența, “parte integrantã din trupul omului și cea mai puțin perisabilã”. Urmeazã imediat “partea sociologicã”, evidențiatã - cu mare curaj la acel moment - din spusa lui Femios cã pețitorii “au fost mulți și m-au silit, de aceea am cântat la masa lor”.

E tocmai aspectul pe care preferã sã-l treacã sub tãcere improvizații analiști politici interesați de comunismul de care au profitat din belșug și de care s-au lepãdat dupã 1990 precum își leapãdã lupul blana. Desigur, tot ca o temeritate apãrea atunci “arta poeticã” urmând a fi dezvoltatã de metafizicieni, întrucât aceștia fãceau parte dintr-o specie lipsitã în comunism de dreptul la existențã. Asemenea artã este decriptatã de Nichita Stãnescu din spusa lui Femios: “un zeu stã deasupra cântecelor mele”. O festã pare a-i juca memoria când îl plaseazã pe Femios sub un tron. În restul interpretãrii sale Nichita Stãnescu este însã atât de amãnunțit cu redarea ideilor din *Odiseea*, încât mai degrabã am înclina sã credem cã la mijloc este o “greșalã” (inten-ționatã), impusã cumva de fluxul gândirii sale hermeneutice.

Homer îl plaseazã pe poetul pețito-rilor pe prag, stând în cumpãnã, ce sã facã. Sã se salveze alergând la altarul din afara casei, sau sã intre în sala mãcelului și sã-i cadã în genunchi lui Ulise. Imaginea din hermeneutica lui Nichita Stãnescu apare cu totul diferitã: “unde stãtea colegul nostru Femios, poetul ?” - se întreabã retoric, și vag auto-persiflant Nichita. “Pãi unde sã stea? Sub tron ...ªi iese de acolo, de sub jilțul de piele bãtut cu ținte de aramã, cu lira în brațe (normal, nu?) și își pune lira lângã tron și se repede, cade în genunchi”. Urmeazã evi-dențierea primei arte poetice: arta supra-viețuirii. Este marcatã apoi prezența plu-ralitãții (din partea zisã “sociologicã”) și a unului, cãci “profesiunea poetului este de naturã monadicã”, dupã cum ar reieși din spusa lui Femios cã singur și-a învãțat meseria. Nu este uitatã nici invocarea divi-nitãții, cu zeul ce stã deasupra cântecelor poetului inspirat. În viziunea lui Nichita Stãnescu, discuția se încheie astfel: “Dupã aceea se uitã lung la Ulise și zice: ...te pot cânta și pe tine ca pe ei”. Iar în final este iertat. “Singurul iertat”, subliniazã, iarãși printr-o (intenționatã) “greșalã” Nichita.

Acest admirabil discurs hermeneutic, pus atunci în circulație într-un cadru școlar restrâns, era pãcat sã rãmânã necunoscut publicului larg. De aceea, de cum l-am citit am vrut sã-l rãspândesc prin intermediul unor reviste cu o mai mare

audiențã. Cele douã încercãri ale mele, una din 1993, iar alta din 2000 au dat greș. Pasã-mi -te a trebuit sã vinã anul 2003, “anul Nichita Stãnescu”.

Isabela Vasiliu-Scraba

<<La prima pagina

BIBLIOGRAFIE

-Abbagnano, Nicola, *Storia della filosofia*, vol.III, Torino, 1969.
- Amãriuței, Constantin, *Mic tratat de esteticã*, în rev. «Jurnalul Literar», aug.-sept.-oct. 2002, p. 9.
- Amãriuței, Constantin, *Estetica stãrii de urât,* în «Revista Scriitorilor Români», München, 1965.
- Amãriuței, Constantin, *Eminescu, sau Lumea ca substanțã poeticã,* București, 2000*.*
- Amzãr, Dumitru Cristian, *Gând, cuvânt și faptã româneascã,* Ed. Eminescu, București, 2001.
- Bagdasar, N., *Scrieri*, Ed. Eminescu, Buc.,1988.
- Bãncilã, Vasile, *Artã și cunoaștere*, Brãila, 2002.
- Bãrbulescu, Titu, *Citindu-l pe Horia Stamatu*, în «Cuvântul românesc», noiembrie, 1986.
-Blaga, Lucian, *Despre conștiința filosoficã*, 1974.
-Blaga, Lucian, *Luntrea lui Caron*, București, 1990.
-Blaga, Lucian, *Gândirea româneascã în Transil-vania în secolul al XVIII-lea*, Ed. Minerva, Buc., 1995.
-Botta, Dan, *Limite*, Ed. Crater, București, 1996.
- Brãtianu, George, *O enigmã și un miracol istoric: poporul român*, Ed. ªtiințificã și Enciclopedicã, 1988.
- Brumaru, Aurel, *În acroamaticã, la Platon* (despre *Filosofie acroamaticã la Platon*, de Isabela Vasi-liu-Scraba, 1997), în rev. «Viața româneascã», AnulXCII, aprilie-mai 1998, Nr. 4-5, p. 249-250.
- Busuioceanu, Al., *Zalmoxis sau mitul dacic în istoria și legendele spaniole*; îngrij. ed. D. Slușanschi, 1985.
- Busuioceanu, Al., *Istoria literaturii române* (*Compendiu*), trad. Irina Dogaru, Ed. «Jurnalul literar», 1998.
- Camus, A. *Eseuri*, trad. Modest Morariu, 1976.
- Caravia, Paul, *Gândirea interzisâ. Scrieri cenzu-rate. România 1945-1989*; prefațã Virgil Cândea, 2000.
- Cioculescu, Barbu, *Un portret al lui Constant Tonegaru*, în vol. C. Tonegaru, *Plantația de cuie*, 2003.
- Cioculescu, Barbu, *Palatul de toamnã*, 1976.
- Cioculescu, ªerban, *Aspecte literare contem-porane*, Ed. Minerva, București, 1972.
- Cioculescu, ª., *Mãrturii*, Ed. Eminescu, 1981.
- Cioculescu, ªerban, *Itinerar critic*, vol.I-IV, Editura Eminescu, București, 1973, 1976, 1979, 1984.
- Cioran, Emil, *Cahiers*, Gallimards, Paris, 1997.
-Cioran, Emil, *Istorie și utopie*, trad. Emanoil Marcu, Ed. Humanitas, București, 1997.
-Cioran, Emil*, Exerciții de admirație,* traducere de Emanoil Marcu, Ed. Humanitas, București, 1997.
- Ciorãnescu, Al., *Dicționarul etimologic al lim-bii române*, Ed. Saeculum I.O., București, 2002.
- Comarnescu, Petru, *Kalokagathon*, Editura Eminescu, București, 1986.
-Corteanu Loffredo, Nicoletta, *Profili di estetica europea -Lucian Blaga, Gaston Bachelard, Carl Gustav Jung*, Roma, 1970.
-Crainic, Nichifor, *Puncte cardinale în haos*, Edi-tura Moldova, Iași,1995.
-Crainic, Nichifor, *Ortodoxie și Etnocrație*, Ed. Anastasia, București, 1997.
- Derdena, Mihai Stere, *Mãrturisirea unui neîn-vins*, Editura Fundației Culturale Aromâne, București,1998.
- Drîmba, Ovidiu, *Istoria culturii și civilizației*, Ediție definitivã, vol. 1-10, Ed. Saeculum I.O., București.
- Dumitrașcu, D., *Dialogul "Parmenide": O nouã hermeneuticã (*despre *Mistica platonicã*, de Isabela Vasiliu-Scraba*)*, rev. "Steaua"(Cluj), Anul LI, mai-iunie 2000, p. 31.
- Dumitrescu-Bușulenga, Zoe, *Cuvânt de prezen-tare* a volumului *ªcoala românã din Roma*, de G. Lãzãrescu (Editura Fundației Culturale Române, București, 2002).

- Dumitriu, Anton, *Inversiunea condiției umane*, în vol.: *Cartea întîlnirilor admirabile*, Ed. Univers, 1981.

-Duțu, Al., *Cultura românã în civilizația euro-peanã modernã*, Ed. Minerva, București, 1978.

-Duțu, Teodor., *Dupã 50 de ani*, vol.I, p.198 (M. Vulcãnescu), citat de C. țoiu în «Rom. lit», nr.24/2003.

- Eliade, Mircea, *Lucrurile de tainã*, ed. îngrijitã și prefațatã de Emil Manu, Ed. Eminescu, București, 1995.

- Eliade, Mircea, *Memorii*, vol.I, București, 1991.

- Eliade, Mircea, *Texte «legionare» și despre «ro-mânism»*, ediție îngrijitã de M.Handoca, Ed. Dacia, 2001.

- Eliade, Mircea, *Martin Heidegger*, în *Omagiu românesc lui Heidegger*, col. Destin, Madrid, 1971.

- Enescu, Radu (n.2 mai1922), *Istoria analiticã a gândirii grecești*, Ed. «Jurnalul literar», București, 1999.

- Faifer, Florin, *Genialoidul*, în rev. «Convorbiri literare», Anul CXXXV, Serie nouã, nr.12 (72)/2001,p.21.

- Fay, J. ªtefan, *Evocarea lui Mircea Vulcãnescu*, «La Maison Roumaine», Paris, iulie 2000.

- Fay, J. ªtefan, *Sokrateion. Mãrturie pentru om*, Editura Humanitas, București, ed. II-a, 2001.

- Felea, Victor, *Jurnalul unui poet leneș*, 2000.

- Finkielkraut, Alain, *Înfrângerea gândirii*, 1997.

- Flonta, Mircea, *Cum recunoaștem Pasãrea Mi-nervei? Reflecții asupra percepției filosofiei în cultura româneascã*, Ed. Fundației Culturale Române,Buc.,1998.

- Florian, Mircea, *Reconstrucție filosoficã*, 1943.

- Ghiuș, Benedict, *Taina rãscumpãrãrii în imno-grafia ortodoxã*, Ed. Institutului Biblic, București, 1998.

- Gilson, E., *Filosofia în Evul Mediu*, Buc.,1995.

- Giurescu, C-tin, *Istoria Românilor*, Buc.,1943.

- Heidegger, Martin, *Ființã și timp*, trad. Dorin Tilinca, prefațã Octavin Vuia, Ed. Jurnalul literar, 1994.

- Heidegger, Martin, *Principiul identitãții*, trad. Dan-Ovidiu Totescu, Ed. Crater, București, 1991.

- Heidegger, M., *Parmenide*, trad. B.Mincã, 2001.

- Herescu, Nicolae, *Milliarium I-II*, București 1941.

- Homer, *Odysseia*, trad. Dan Slușanschi, 1997.

- Horia, Vintilã, *Introducere în istoria filosofiei românești moderne* , trad. Cornelia ªtefãnescu, Buc., 1999; studiu cuprins în *Grands courants de la pensée mondi-ale contemporaine* (6 volume, Genova, 1957).

- Husar, Al., *Întoarcerea la literaturã*, Iași, 2000.

- Ierunca, Virgil, *Semnul mirãrii*, Ed. Humanitas.

-Ionescu, Nae, *OpereI*, Ed. Crater, Buc.2000.

-Ionescu, Nae, *OpereVI*, Ed. Crater, Buc.1999.

-Ionescu, Nae, *Roza Vânturilor*; editor M.Eliade.

-Ionicã, Ion, *Drãguș, un sat din țara Oltului. Reprezentarea cerului*, București, 1944.

-Izverna, Pan, *Bãtrânul anticar*, Ed. C. R.,1990.

-Jaspers, K., *Texte filosofice*, Ed. Politicã, 1986.

-Lãzãrescu, George, *Prezențe românești în Italia*, Editura Didacticã, București, 1995.

-Lãzãrescu, George, *ªcoala românã din Roma*, Editura Fundației Culturale Române, București, 2002. - Liiceanu, G. *Ușa interzisã*, Ed. Humanitas, 2002.

-Lozovan, Eugen, *Dacia sacra*, București, 1998.

-Maiorescu, Titu, *Scrieri din tinerețe*, ed. îngri-jitã și prefațatã de Simion Ghițã, Ed. Dacia, Cluj, 1981.

-Maiorescu, Titu, *Prelegeri de filosofie*, S.R.1980.

-Manolescu, Florin, *Enciclopedia exilului lite-rar românesc.1945-1989*. Ed. Compania, București, 2003.

- Mironescu, Alexandru, *Calea inimii*, cu un cuvînt înainte de Virgil Cândea, Ed. Anastasia, București, 1998.

- Munteanu, Basil, *Geschichte der neueren Rumä-nischen Literatur,* Wiener Verlag, 1943; aus dem Franzö-sischen übersetzt von Wolf von Aichelburg ; ediție comple-tatã de autor. Traducerea româneascã (V. Alexandrescu) a cãrții franceze din 1938 a apãrut la Ed. Crater (Buc.) în 1996.

- Murgeanu, Ion, *Mirabila Înțelepciune. De la "Mistica platonicã" la "Metafizica lui Nae Ionescu" și "În labirintul rãsfrîngerilor. Nae Ionescu prin discipolii sãi"*, în rev. "Viața Româneascã", Nr. 1-2, 2001, p. 250-251.

-Murgeanu, Ion, *Iisus*, Ed. Crater, București, 1999.

- Nandriș, Grigore, *8 ani din viața României. 1940-1948*; prefațã I. Oprișan, Ed. Saeculum I.O., 1999.

- Negulescu,P.P., *Geneza formelor culturii*, 1984.

-Nemoianu, Virgil, *Postfațã. Mihai ªora și tradițiile filosofiei românești*, în Mihai ªora, *Despre dialogul interior,* Ed. Humanitas, București, 1995.

-Nenițescu, ªtefan, *Istoria artei ca filosofie a istoriei*, ed. Dumitru Matei, Ed. ªtiințificã și Encicl.,1985.

-Noica, Constantin, *21 de conferințe radiofonice. 1936-1943*, Ed. Humanitas, Ed. Casa Radio, Buc., 2000.

-Noica, Constantin, *Cuvânt împreunã despre ros-tirea româneascã*, Ed. Eminescu, București, 1987.

-Noica, Constantin, *Pagini despre sufletul romå-nesc*, Ed. Humanitas, București, 1991.

-Noica, C-tin, *ªase maladii ale spiritului...*,1978.

- Omescu, I., *Hamlet sau ispita posibilului*, 1999.

-Ortega y Gasset, *Revolta maselor*, trad. Coman Lupu, Ed. Humanitas, București, 2002.

- Paleologu, Alexandru, *Interlocuțiuni*, 1998.

- Paleologu, Alex., *Ipoteze de lucru*, C.R.1980.

- Pamfile, Tudor, *Povestea lumii de demult*, Edi-tura Paideia, București, 2002.

- Papuc, Ion, *[Sub pecetea stilului Noica] - Cuvânt la o traducere* (Heidegger, Martin, *Principiul identitãții*, trad. Dan-Ovidiu Totescu, Ed. Crater, 1991.

- Papuc, Ion, *Scurtã cãlãtorie în Grecia*, 2003.

- Papuc, Ion, *Morbul inițierilor*, în vol. *O teorie a libertãții azi*, Ed. Eminescu, Bucuresti 1991.

-Papu, Edgar, *Barocul ca tip de existențã*, 1977.

- Pavel, Sorin, *Krinosis* sau *Treptele singurãtãții*, Ed. Crater, București, 2001.

- Pârvan, Vasile, *Gînduri despre lume și viațã la greco-romanii din Pontul Stîng*, București, 1920.

- Pârvan, V., *Scrieri*, Ed. ªtiințificã și Encicl.1981.

- Petrovici, I., *Din cronica filosofiei românești*, 1936.

-Pillat, Dinu, *Mozaic istorico-literar*, Buc.,1998.

-Pleșu, Andrei, *Limba pãsãrilo*r, București, 1995.

-Popescu, Mircea, *Istoria literaturii române*. Compendiu. Trad. Michaela ªchiopu, București, 2001.

-Posteucã, Vasile, *Bãiatul drumului* (roman). Ediție îngrijitã și prefațatã de Ion Crețu, întregitã cu un glosar de Vianor Bendescu, Cîmpulung-Bucovina, 2000.

-Rãdulescu-Motru, C-tin, *Personalismul energe-tic și alte scrieri*. Prefața Gh. Al. Cazan; îngrijirea textelor Gh. Pienescu, Ed. Eminescu, București, 1984.

-Rosa del Conte, *Eminescu sau despre Absolut*, trad. și prefațã de Marian Papahagi, Ed. Dacia, Cluj,1990.

- Scrima, Andrei, *Timpul rugului aprins. Maestru spiritual în tradiția rãsãriteanã*, Ed. Humanitas, București, 1996 (ed. II-a 2000).

- Scrima, Andrei, *Pustiul și ființa - dupã o rostire a lui Martin Heidegger* (text din ian. 1968), publicat în «Prodromos», nr. 8-9, 1968 și în rev. «Jurnalul literar», nr. 13-20, aug.-sept.-oct. 2002, p. 20-21.

-Scurtu, Ion și Ghe. Buzatu, *Istoria românilor în secolul XX (1918-1948)*, Editura Paideia, București, 1999.

- Simion, Eugen, *Cuvânt înainte* la vol.: Mihai Stere Derdena, *Mãrturisirea unui neînvins*, 1998.

- Sîrbu, I. D., *Jurnalul unui jurnalist fãrã jurnal*, Ed. Scrisul românesc, Craiova, 1991.

- Stamatu, Horia, *Timp și literaturã,* în «Revista Scriitorilor Români», nr. 14, München, 1977, p. 81.

- Stamatu, Horia, *Umorul negru și absurdul în literatura cultã și folclor*, în «Revista Scriitorilor Români», nr. 12, München, 1973, p. 10.

- Stamatu, Horia, *Un om ca oamenii, profesorul I.G. Dimitriu,* în «Revista Scriitorilor Români», nr. 15, München, 1978, p.155-156.

- Stamatu, Horia, *Ego Zenovius*...(Eseuri), Editura «Jurnalul Literar», Bucureşti, 2001.

- Stamatu, Horia, *Kairos* (Poezii); prefaţã Ghe. Grigurcu, Ed. Albatros, Bucureşti, 1995.

-Stanca, Horia, *Aşa a fost sã fie*, Ed. Dacia, 1994.

-Stanca, Horia, *Fragmentarium berlinez*.1942-1945, Ed. Enciclopedicã, Bucureşti, 2000.

-Stãnescu, Nichita, *«Colegul nostru Femios, poe-tul»*, în rev. "Asachi", Anul XI, nr. 172, iunie 2003, p. 4-5.

-Steinhardt, N., *Cartea împãrtãşirii*, Cluj, 1998.

- Surdu, Alex., *Vocaţii filosofice româneşti*, 1995.

-ªora, Mihai, *Profesorul meu, Nae Ionescu*, în rev. «Dilema», Anul III, Nr. 129, 30 iunie-6 iulie 1995.

-*Teroarea hortysto-fascistã din Nord-vestul României. Sept.1940-oct.1944*, Ed. Politicã, Buc., 1985.

- Tomşa, C-tin, *«Metafizica lui Nae Ionescu» de Isabela Vasiliu-Scraba*, în rev. "Asachi"(Piatra Neamţ), Anul XI, nr. 172, iunie 2003, p. 9.

- Unamuno,M., *Viaţa lui Don Quijote*, Buc.,1973.

- Unamuno,M., *Despre sentimentul tragic...*,1995.

-Ungureanu, Cornel, *Mircea Eliade şi literatura exilului*, Ed. Viitorul Românesc, 1995.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Mircea Vulcãnescu despre codul etic al românului*, conferinţã la Radio Romã-nia Cultural pe 14 martie 2001.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Ceva despre filosoful şi logicianul Anton Dumitriu,* conferinţã difuzatã la Radio România Cultural pe 11 aprilie 2000.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Rolul povestitorului într-o literaturã naţionalã,* conferinţã la Casa de Culturã din Tîrgul Neamţ, dec. 1996.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Despre Cervantes*, conferinţã la Radio România Cultural pe 30 aprilie 2002.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Un doctorat mai puţin obişnuit (Mircea Eliade)*, conferinţã ţinutã pe 15 martie 2000 la Ambasada Indiei din Bucureşti cu ocazia unor manifestãri culturale dedicate lui Mircea Eliade.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Filosofia lui Constantin Noica, între fantasmã şi luciditate*, Ed. Ecodava, 1992, 142p.

- Vasiliu-Scraba, I., *Inefabila Metafizicã*, 1993, 224p.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *O pseudo-descoperire a unui pseudo-plagiat. Lucrurile şi Ideile Platonice,* Ed. Fundaţiei "Ionel Perlea", Slobozia,1995, 72p.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Despre Existenţã, Fiinţã şi Esenţã*, Ed. Mirisa, 1996, 120p.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Filosofie acroamaticã la Platon*, Ed. Star-Tipp, Slobozia, 1997, 132p.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Atena lui Kefalos*, Ed. Star-Tipp, Slobozia, 1997, 216p.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Configuraţii noetice la Platon şi la Eminescu*, Ed. Star-Tipp, Slobozia, 1998, 192p.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Mistica Platonicã*, prefaţã Pan Izverna, Ed. Star-Tipp, Slobozia, 1999, 360p.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Metafizica lui Nae Io-nescu,* Ed. Star-Tipp, Slobozia, 2000, 264p.

- Vasiliu-Scraba, I., *În labirintul rãsfrîngerilor,* prefaţã Ion Papuc, Ed. Star-Tipp, Slobozia, 2000, 264p.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Chezãşia poartã nenoroc*, în rev «Arhaeus» (Baia Mare), nr.1, 1998.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Editarea cursurilor lui Nae Ionescu*, în rev. "Asachi", Anul IX, nr. 134, aprilie 2000, p. 9-11.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Cu Mircea Eliade în Europa*, în rev. "Viaţa Româneascã", Anul XCII, nr. 5-6, 1997, p. 157-158.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Indirect despre Mircea Vulcãnescu,* în Suplimentul "Litere, Arte, Idei" al ziarului "Cotidianul", din 18 iulie 1995.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Topica transcendenta-lã din perspectiva arheologiei gîndirii kantiene,* în rev. "Contemporanul Ideea-Europeanã", nr. 24(113) din 12 iunie 1992, p.5.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Karl Jaspers: Credinţa filosoficã - o modalitate de existenţã în lumea contempo-ranã,* în rev. "Contemporanul Ideea-Europeanã", nr. 40(7), 4 oct. 1991.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Ceva despre viața și opera lui Constantin Noica,* în rev. “Viața Româneascã”, Anul XCIV, nr. 7, 1999, p. 6-9.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Logicã și ontologie la Constantin Noica,* în “Revista de filosofie”, Ed. Academiei Române, nr. 1, 1992.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Chintesența adevãrului platonic,* în rev. “Contemporanul-Ideea Europeanã”, nr. 18 (107) din 1 mai 1992 și nr. 19 (108) din 8 mai 1992.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Ceva despre Ideile plato-nice și despre Aristotel,* în rev. “Convorbiri literare”, nr. 8 (32), august 1998, p. 8-9.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Imanent și transcendent în filosofia lui Platon,* în rev. “Convorbiri literare”, Anul CXXXII, Serie nouã, nr. 10 (34), oct. 1998, p. 11.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *La rencontre des cultures dans la litterature européenne contemporaine,* în “Revue Roumaine”, nr. 360, 1998, p. 95-100.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Despre participarea la Unu-Multiplu închipuit asemenea unei totalitãți,* în rev. “Convorbiri literare”, Anul CXXXII, Serie nouã, nr. 12 (36), decembrie 1998, p. 3 și p. 43.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Post-modernul limbaj din post-tranziție,* în rev. “Convorbiri literare”, Anul CXXXI, Serie nouã, nr. 2 (26), februarie 1998.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *L'impossible renoncia-tion à soi même, à sa propre essence,* în “Revue Rou-maine”, nr. 363, 1999, p. 30-38.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Ceva despre participare prin «relația de dependențã», dar și despre traducerile din Platon,* în rev. “Asachi”, nr. 128, oct. 1999, p. 8-9.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Interferența culturilor din literatura europeanã contemporanã,* în rev. “Viața Româneascã”, Anul XCIII, nr. 9-10, 1998, p. 246-248.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Rolul povestitorului într-o literaturã naționalã. Considerații post-moderne,* în rev. “Viața Româneascã”, Anul XCII, nr. 5-6, 1997, p. 53-55.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Despre dicționare,* sau *Regretînd biblioteca Brãtienilor pusã cîndva pe foc,*în rev. “Viața Româneascã”, Anul XCIII, nr. 1-2, 1998, p. 149-151.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Imanent transendentul Divinitãții,* în rev. “Viața Româneascã”, Anul XCIV, Nr. 5-6, 1999, p. 242 -246.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Mistica platonicã a participãrii la divina lume a Ideilor,* în rev. “Viața Româneascã”, Anul XCIV, nr. 8-9, 1999, p. 180-182.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Mitul pãcatului originar în interpretarea lui Nae Ionescu,* în rev. “Viața Romã-neascã”, Anul XCIV, nr. 10-11, 1999, p. 107-109.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Surpriza ultimului curs de metafizicã a lui Nae Ionescu,* în rev. “Viața Romã-neascã”, Anul XCIV, nr. 12, 1999, p. 136-139.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Hermeneutica folcloru-lui românesc la doi scriitori din exil: Horia Stamatu și Constantin Amãriuței,* în rev.”Viața Româneascã”, Anul XCIV, nr. 3-4, 1999, p. 203-206.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Dificila problemã a participãrii în filosofia platonicã,* Partea I-a, în rev. “Convorbiri literare”, Anul CXXXIII, Serie nouã, nr. 10 (46), octombrie 1999; Partea II-a în nr. 11 (47), noiembrie 1999.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *“Unii cred cã nu existã Zei”, alții “neagã însã cã Zeii au vreo grijã de soarta oamenilor”(apud. Platon)*, în rev. “Asachi”, Anul VIII, nr. 129, noiembrie 1999, p. 4-6.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Despre preludii și mai ales despre rolul de preludiu al «exercițiului dialectic» din «Parmenidele» lui Platon,* în rev. “Asachi”, nr. 131, ianuarie 2000, p.8.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Condițiile în care un tã-gãduitor poate fi convertit la doctrina Ideilor*, în rev. “Asachi”, Anul IX, nr. 132, februarie 2000, p. 8-9.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *O ineditã perspectivã asupra timpului (despre metafizica lui Nae Ionescu).* în rev. “Asachi”, Anul IX, nr. 135, mai 2000, p. 7.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Nae Ionescu și Constan-tin Noica.* Partea întîi, în rev. “Asachi”, nr.136, iunie 2000, p. 9-10. Partea II-a, în nr. 137, iulie 2000, p.12.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Unitatea ființei. Un obscur pasaj din discursul platonic asupra «unului» și considerațiile lui Nae Ionescu despre «nimic»,* în rev. “Asachi”, Anul IX, nr. 138, august 2000, p. 5-6.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Cãderea în cosmos (I). Robia identitãții EU=EU și cunoașterea izvorîtã din iubire, dupã Nae Ionescu.*Partea I-a, în rev. “Asachi”, Anul IX, nr. 139, sept. 2000, p. 5-6; Partea a II-a, oct. 2000, p.5.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Cãderea în cosmos (II). Semnificația ontologic-metafizicã a principiului creștin al iubirii,* în rev. “Asachi”, Anul IX, nr. 141, nov. 2000, 6-7.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Cãderea în cosmos (III). Deosebirea, cu valențe mitice, dintre douã atitudini în fața vieții (despre metafizica lui Nae Ionescu).* Partea I-a în rev. "Asachi", Anul IX, nr. 142, dec. 2000, 6-7.Partea II-a, în nr. 143, ian. 2001, p. 7.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Horia Stanca: Fragmen-tarium Berlinez (1942-1945)*, în rev. "Asachi", Anul X, nr. 145, martie 2001, p. 8.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Cea mai cuprinzãtoare definiție a metafizicii,* în rev. "Convorbiri literare", Anul CXXXIV, Serie nouã, nr. 6 (54) iunie 2 000, p. 42.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Nae Ionescu și Vasile Bãncilã,* în rev. "Convorbiri literare", Anul CXXXIV, Serie nouã, nr. 7 (55) iulie 2 000, p. 43.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Nae Ionescu și Petre țuțea,* în rev. "Convorbiri literare", Anul CXXXIV, Serie nouã, nr. 8 (56) august 2 000.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Nae Ionescu și Emil Cioran,* în rev. "Steaua" (Cluj) , Anul LI, nr. 7-8, iulie-august 2000, p.76-78.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Nae Ionescu și gîndirea occidentalã contemporanã,* în rev."Viața Româneascã", Anul XCV, nr. 3-4, martie-aprilie 2000, p. 103-108.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Hermeneutica folcloru-lui românesc în metafizica lui Constantin Amãriuței,* în rev."Viața Româneascã", Anul XCV, nr. 5-6, mai-iunie 2000, p.191-193.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Diversiunea rrom-român,* în rev. "Contrapunct", nr. 6-9, 2000, p. 2.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Metafizica lui Nae Ionescu în unica și în dubla ei înfãțișare,* în revista "Convorbiri literare", Anul CXXXIV, Serie nouã, nr. 10(58) octombrie 2000, p.32.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Nae Ionescu și Mircea Eliade.* Partea I-a în revista "Convorbiri literare", Anul CXXXV, Serie nouã, nr. 2(62), februarie 2001 p.39. Partea a II-a, în nr. 3,(63), martie 2001 p.31.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Nae Ionescu și Mircea Vulcãnescu,* în rev."Viața Româneascã", Anul XCV, nr. 7-8 iulie-august 2000, p. 176-181.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Anul 1983, anul "Mircea Vulcãnescu",* în rev. "Convorbiri literare", Anul CXXXV, Serie nouã, aprilie 2001, p. 38.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Mircea Vulcãnescu într-un "sonor" dicționar* , în rev. "Convorbiri literare", Anul CXXXV, Serie nouã, iulie 2001, p. 32-33.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Pe urmele Occidentului (Mircea Vulcãnescu despre codul moral modern și despre necesitatea revizuirii spirituale),* în rev. "Asachi", Anul IX, nr. 147, mai 2001, p.6-7.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Mîntuirea prin «trecerea în virtual»,* în rev. "Asachi", Anul IX, nr. 148, iunie 2001, p.6-7.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Oroarea de metafizicã în receptarea operei lui Mircea Vulcãnescu* , în rev. "Asachi", Anul IX, nr. 149, iulie 2001, p.6-7.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *"Scãparea prin tangentã",* în rev. "Asachi", Anul IX, nr. 150, august 2001, p. 4-6.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Mircea Vulcãnescu despre "codul etic al românului",* în rev. "Viața Româneascã", Anul XCVI, nr. 5-6, mai-iunie 2001, p.254-256.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Faima domnului Alexan-dru Paleologu,* în "România liberã", 7 august 2001.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Un titlu neînțeles: Cuvînt "împreunã" despre rostirea româneascã,* în rev. "Asachi", Anul IX, nr. 151, septembrie 2001, p. 6-7.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Istoria României și istoria filosofiei Românești,* în rev. "Asachi", Anul IX, nr. 152, octombrie 2001, p. 4-5.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Hermeneuticã în exces: Andrei Scrima și N. Steinhardt,* în rev. "Asachi", Anul IX, nr. 153, noiembrie 2001, p. 7-8.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Mircea Vulcãnescu. Tabel cronologic,* Partea întîi: *1904-1910,* în rev. "Asachi", Anul IX, nr. 154, decembrie 2001, p.9-10; Partea doua: *1910-1916* în nr. 155, ianuarie 2002, p.6-7; Partea treia: *1917-1921,* în nr. 156, februarie 2002, p.6-7.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Constantin Noica și Mircea Vulcãnescu,* în rev. "Convorbiri literare", Anul CXXXV, Serie nouã, dec. 2001, p.6.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *O tardivã (dar zgudu-itoare) victorie în lupta de clasã și eroul ei: Florin Faifer,* în rev. "Asachi", Anul X, nr. 157, martie 2002, p. 4.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Cenzura într-o carte divulgînd cenzura* (despre *Gîndirea interzisã* de Paul Caravia) , în rev. "Asachi", Anul X, nr. 157, martie 2002, p. 7.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Din "iscuseniile" lui C-tin Noica*, în rev. "Asachi", Anul X, nr. 158, aprilie 2002, p. 4-5.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Mircea Vulcãnescu și valorizarea etosului tradițional românesc*, în rev. "Asachi", Anul X, nr. 159, mai 2002, p. 4-6.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *O camuflatã replicã (*"ofi-cialã"*) la articolul nostru "Anul 1983, anul «Mircea Vulcã-nescu»"*, în rev. "Origini" (SUA), Vol.VI, No.11-12 (65 & 66) Nov.-December 2002, p.II-III, supliment Mircea Vulcãnescu.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Elemente pentru o topologie a prezentului*, în rev. "Origini" (SUA), Vol.VII, No.1-2 (67&68) January-February 2003, p.2.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *«Profesioniști» ai lecturii*, în rev. "Asachi", Anul X, nr. 162, august 2002, p. 1 și 4-5.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Don Quijote în oglindirea cea fãrã de sfârșit a unei lumi de-a-ndoaselea*, în rev. "Asachi", Anul X, nr. 163, sept. 2002, p. 4-5.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Ioan Alexandru tradus în italianã de dl. prof. George Lãzãrescu*, în rev. "Asachi", Anul X, nr. 163, oct. 2002, p. 1-2.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *O nouã megatendințã, mereu nouã de jumãtate de secol*, în rev. "Asachi", Anul X, nr. 164, noiembrie 2002.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *«De ce nu a fãcut Andrei Pleșu filosofie»*, în rev. "Origini" (SUA), Vol.VIII, No.3-4 (69&70), March-April 2003, p.13.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *«Patapie-viciul» (ro-mân?)*, în rev. "Origini" (SUA), Vol.IX, No.5-6 (71&72) May-June, 2003.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Mircea Vulcãnescu des-pre «Spiritualitatea în generația tânãrã» (Petru Comar-nescu)*, în rev. "Asachi", Anul XI, nr. 167, ian. 2003, p.3.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Mircea Vulcãnescu-aspecte fenomenologice ale filosofiei populare românești*, în rev. "Asachi", Anul XI, nr. 168, febr. 2003, p.1-2.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Mircea Vulcãnescu și problema spiritualitãții*, în rev. "Asachi", Anul XI, nr. 169, martie. 2003, p.1.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Cum se fabricã o carte de succes: «Ușa interzisã», de Gabriel Liiceanu*, în rev. "Asachi", Anul XI, nr. 169, martie. 2003, p.10.

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Dilematicul Andrei Pleșu*, în rev. "Asachi"(Piatra Neamț), Anul XI, nr. 170, aprilie 2003, p.1 și p.3-4

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Nichita Stãnescu -o necunoscutã demonstrație de mare virtuozitate*, în rev. "Asachi", Anul XI, nr. 172, iunie 2003, p.1 și p.4

- Vasiliu-Scraba, Isabela, *Grecia d-lui Ion Papuc - o miraculoasã reapariție editorialã*, în rev. "Asachi", Anul XI, nr. 173, iulie 2003.

- Voinescu, Alice, *Întâlnire cu eroi din literaturã și teatru*; prefațã Dan Grigorescu, Ed. Eminescu, Buc.1983.

- Voinescu, Alice, *Kant și ºcoala de la Marburg*, traducere și prefațã de Nestor Ignat, Ed. Eminescu, 1999.

- Vulcãnescu, Mircea, *De la Nae Ionescu la «Cri-terion»*, Ed. Humanitas, București, 2003.

- Vulcãnescu, Mircea, *Petru Comarnescu-sufletul tinerei generații*, în rev. "Asachi" (Piatra Neamț), Anul XI, nr. 167, ianuarie 2003, p. 3.

- Vulcãnescu, Mircea, *Un militant spiritualist:Ste-lian Mateescu*, în rev. "Asachi", Anul XI, nr. 173, iulie 2003.

- Vulcãnescu, Mircea, *Prodrom pentru o metafi-zicã a oglinzii*, în *vol.: Dimensiunea româneascã a existen-ței*.I, p.105-108, Editura Eminescu, București,1996.

- Vulcãnescu, Mircea, *Înțelesurile cuvântului «spirit» din care derivã «spiritualitate»*, în rev. "Asachi",
Anul XI, nr. 169, martie 2003, p. 4-5.

- Vuia, Oct., *Regãsirea în Pascal și alte «analize» heideggeriene*, Ed. «Jurnalul literar», București, 1997.

- *Who's who în România*, Editura Pegasus Press, București, 2002.

Pagina web: **http://www.geocities.com/isabelavs**

Isabela Vasiliu-Scraba

<<La prima pagina

Indice de nume